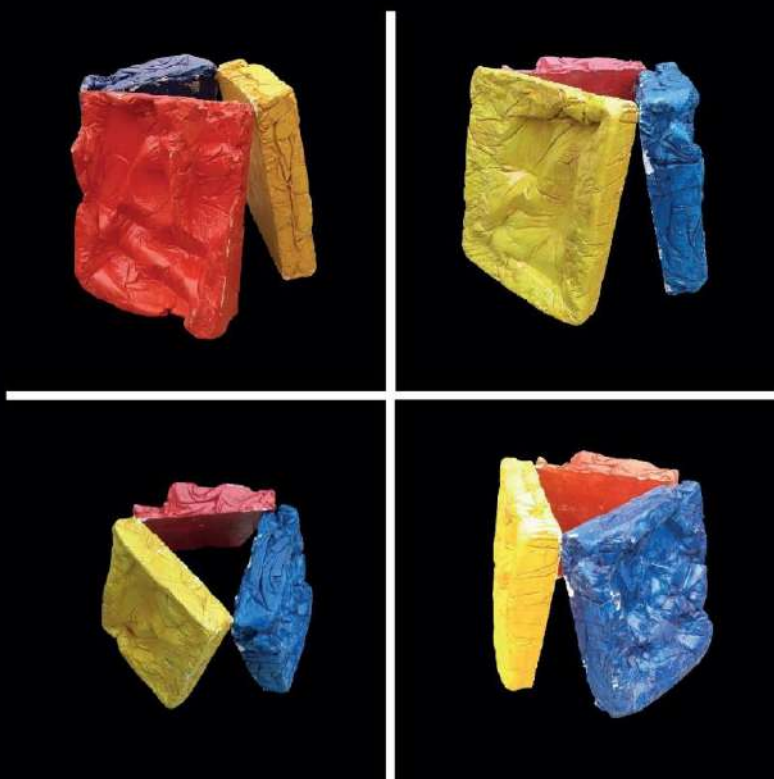

МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО - БИТОЛА

ISSN 1857-940X

Современи дијалози

СПИСАНИЕ ЗА КУЛТУРА - ЛИТЕРАТУРА,
ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

XIII (17)

2025

CONTEMPORARY DIALOGUES

17

МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА
ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРА – ЛИТЕРАТУРА,
ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

ISSN 1857- 940X

СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ

СПИСАНИЕ ЗА КУЛТУРА – ЛИТЕРАТУРА,
ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

Год. XIII, бр. 17

БИТОЛА
2025 г.

СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ

– Списание за култура – литература,
драмска уметност, филм и издаваштво

17 2025

ISSN 1857- 940X

ИЗДАВАЧ:

МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА

ЗА МАКЕДОНСКОТО НАУЧНО ДРУШТВО:

Ред. проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, претседател

РЕДАКЦИЈА:

Весна Мундишевска-Велјановска, главен и одговорен уредник

Ред. проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска

вонр. проф. д-р Силвана Нешковска

доц. д-р Анита Ангелевска

МЕЃУНАРОДЕН УРЕДУВАЧКИ ОДБОР:

проф. д-р Звонко Танески (Словачка)

Раед Анис Ал-Жиши (Саудиска Арабија)

м-р Жарко Милениќ (Русија/ Босна и Херцеговина)

проф. д-р Тземин Итион Тсаи (Тајван, Република Кина)

проф. д-р Том Филипс (Велика Британија)

вонр. проф. д-р Михо Нонака (Јапонија/ САД)

Олга Лалиќ-Кровицка (Полска)

Искра Пенева (Србија)

проф. д-р Су Џен Лин (Тајван, Република Кина)

Жермен Дрогенброт (Белгија/ Шпанија)

УРЕДУВАЧКИ СОВЕТ НА МНД:

ред. проф. д-р Моника Ангеловска Дичовска, претседател

ред. проф. д-р Биљана Цветкова Димов

вонр. проф. д-р Невена Груевска

ред. проф. д-р Гордана Стојаноска

д-р Весна Калпаковска

Мислењата и ставовите што се изразени во „Современи дијалози“
им припаѓаат на авторите и не ги одразуваат ставовите на редакцијата,
издавачот или Министерството за култура на Република Северна Македонија

СПИСАНИЕТО ИЗЛЕГУВА ЕДНАШ ГОДИШНО

Прилозите, со кратка биографија за авторот, се испраќаат напишани со фонт Times New Roman
со кирилична поддршка, големина 12 pt и со единечен проред, на e-mail: mss.bitola@gmail.com
со назнака ЗА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“.

Се претпочита прилозите претходно да не биле објавувани
во други печатени или електронски списанија.

Овој број на списанието излегува со финансиска поддршка од
Министерството за култура и туризам на Република Северна Македонија

MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY – BITOLA
CENTER FOR CULTURE – LITERATURE,
DRAMA, FILM AND PUBLISHING

ISSN 1857- 940X

CONTEMPORARY DIALOGUES

JOURNAL OF CULTURE – LITERATURE,
DRAMA, FILM AND PUBLISHING

Vol. XIII, No. 17

BITOLA
2025

CONTEMPORARY DIALOGUES

– Journal of Culture – Literature,
Drama, Film and Publishing

17 2025

ISSN 1857- 940X

PUBLISHER:

MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY – BITOLA

Daniela Andonovska-Trajkovska, Full Prof. Dr., president

EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”:

Vesna Mundishevsk-Veljanovska, editor in chief

Daniela Andonovska-Trajkovska, Full Prof. Dr.

Silvana Neshkovska, Assoc. Prof. Dr.

Anita Angelevska, Assist. Prof. Dr.

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”:

Zvonko Taneski, Assoc. Prof. Dr. (Slovakia)

Raed Anis Al-Jishi (Saudi Arabia)

Žarko Milenić, MSc. (Russia/ Bosnia and Herzegovina)

Tzemin Ition Tsai, Full Prof. Dr. (Taiwan, Republic of China)

Tom Edward Philips, Prof. Dr. (United Kingdom)

Miho Nonaka, Assoc. Prof. Dr. (Japan/ USA)

Olga Lalić-Krowicka (Poland)

Iskra Peneva (Serbia)

Su Jen Lin, Full Prof. Dr. (Taiwan, Republic of China)

Germain Droogenbroodt (Belgium/ Spain)

EDITORIAL COUNCIL OF MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY:

Monika Angelovska Dichovska, Full Prof. Dr., president

Biljana Cvetkova Dimov, Full Prof. Dr.

Nevena Gruevska, Assoc. Prof. Dr.

Gordana Stojanoska, Full Prof. Dr.

Vesna Kalpakovska, Dr.

Opinions and views expressed in “Contemporary Dialogues”
belong to the authors and do not reflect the views of the Editorial board,
the Publisher or the Ministry of Culture of Republic of North Macedonia

THE JOURNAL IS PUBLISHED ANNUALLY

The contributions, along short biography for the author, should be written in Times New Roman, size 12 pt, line spacing – single, and should be sent on the e-mail address: mss.bitola@gmail.com with Subject: FOR “CONTEMPORARY DIALOGUES”.

It is preferred the contributions to not have been previously published
in other printed or electronic journals.

This issue of the Journal is financially supported by
the Ministry of culture and tourism of Republic of North Macedonia

ПРЕДГОВОР

„Современи дијалози“ бр. 17 за 2025 година содржи прилози од вкупно 58 автори и 7 ликовни уметници од земјата и од странство. Читателите можат да прочитаат поезија од: Елизабета Бандиловска, Александра Јуруковска, Ѓорѓи Калајџиев, Пунторие Муча-Зиба, Кире Неделковски, Зоран Пејковски и Дејан Трајковски; проза од: Божин Андоновски, Цвете Димитриеска, Елизабета Јончиќ, Калина Малеска и Марија Младеновска-Димитровска; поезија за деца и млади од: Љубинка Донева и Ели Маказлиева; согледби, книжевна и театарска критика од: Анита Ангелевска, Даниела Андоновска-Трајковска, Милица Димитријовска-Радевска, Златко Жоглев, Емилија Ристевска Стефановска, Александар Стефановски и Васил Тоциновски.

Во рубриката „Акценти“ застапени се прилози за одбележувањето на 65-годишното постоење на Македонското научно друштво – Битола.

Во рубриката „Паралели“ посветена на меѓународната соработка, застапени се 37 автори од 25 земји: Албанија, Аргентина, Белгија, Бразил, Бугарија, Велика Британија, Грција, Демократска Република Конго, Египет, Израел, Иран, Ирска, Италија, Кина, Косово, Нов Зеланд, Перу, Полска, Португалија, САД, Саудиска Арабија, Франција, Холандија, Хрватска и Шпанија.

Корицата ја дизајнираше Весна Мундишевска-Велјановска со илустрација од ликовниот уметник Васко Ѓоргиев, а во овој број на списанието објавени се 6 илустрации од ликовните уметници Бурхан Ахмети, Мери Димовска, Лутфу Капланоглу (Турција), Маријан Котевски, Златко Крстевски и Звонко Тилев, како најава за секоја рубрика.

Списанието е финансирано од Министерството за култура и туризам на РС Македонија, а го уредува редакција составена од: Весна Мундишевска-Велјановска (главен уредник), проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, проф. д-р Силвана Нешковска, доц. д-р Анита Ангелевска со помош на меѓународниот уредувачки одбор: проф. д-р Звонко Танески (Словачка), Раед Анис Ал-Јиши (Саудиска Арабија), м-р Жарко Милениќ (Русија/ Босна и Херцеговина), проф. д-р Тсемин Итион Тсаи (Тајван, Република Кина), проф. д-р Том Филипс (Велика Британија), проф. д-р Михо Нонака (САД), Олга Лалиќ-Кровицка (Полска), Искра Пенева (Србија), проф. д-р Су Џен Лин (Тајван, Република Кина) и Жермен Дрогенброт (Белгија/ Шпанија).

Во овој број на списанието со преводи на творби од странски автори соработуваа: Даниела Андоновска-Трајковска, Стенли Баркан, Салва Гуда, Жермен Дрогенброт, Џејмс Јанг, Давид Дако Кеџман, Олга Лалиќ Кровицка, Весна Мундишевска-Велјановска, Силвана Нешковска, Борче Панов, Раед Анис Алјиши, Зора Русомарова, Дик Ван Спронсен, Арјета Сулејмани и Татјана Срцева-Павловска.

Се надеваме дека и овој пат понудивме вредни содржини кои ќе го задржат вниманието на читателите.

Редакцијата

PREFACE

"Contemporary Dialogues" No.17, for the year 2025, contains contributions from a total of 58 authors and 7 fine artists from our country and abroad. In this issue of the magazine the readers can read poetry written by: Elizabeta Bandilovska, Aleksandra Jurukovska, Gjorgji Kalajdziev, Puntorie Mucha-Ziba, Kire Nedelkovski, Zoran Pejkovski and Dejan Trajkoski; prose written by: Bozhin Andonovski, Cvete Dimitrieska, Elizabeta Jonchikj, Kalina Maleska and Marija Mladenovska-Dimitrovska; poetry for children and adolescents: Ljubinka Doneva and Eli Makazlieva; insights, literary and theater criticism authored by: Anita Angelevska, Daniela Andonovska-Trajkovska, Milica Dimitrijovska-Radevska, Zlatko Zhoglev, Emilija Ristevska Stefanovska, Aleksandar Stefanovski and Vasil Tocinovski.

The rubric called "Accents" contains contributions about the 65th anniversary of the Macedonian Science Society – Bitola.

The rubric called "Parallels", which focuses on international cooperation, depicts 37 authors from 25 countries: Albania, Argentina, Belgium, Brasil, Bulgaria, Great Britain, Greece, Democratic Republic of Congo, Egypt, Israel, Iran, Ireland, Italy, China, Kosovo, New Zealand, Peru, Poland, Portugal, the USA, Saudi Arabia, France, Netherlands, Croatia and Spain.

The cover, which features an illustration by Vasko Gjorgiev, was designed by Vesna Mundishevska-Veljanovska. In this issue of the magazine, 6 illustrations by the following fine artists Burhan Ahmeti, Meri Dimovska, Lutfu Kaplanoglu (Turkey), Marijan Kotevski, Zlatko Krstevski and Zvonko Tilev, are used to introduce each section.

The magazine is financed by the Ministry of Culture and Tourism of RN Macedonia and is edited by an editorial board composed of: Vesna Mundishevska-Veljanovska (editor-in-chief), Prof. Dr. Daniela Andonovska-Trajkovska, Prof. Dr. Silvana Neshkovska, Assist. Prof. Dr. Anita Angelevska, with the assistance of the international editorial board which consists of: Assoc. Prof. Dr. Zvonko Taneski, (Slovakia), Raed Anis Al-Jishi (Saudi Arabia), Žarko Milenić, MSc. (Russia/ Bosnia and Herzegovina), Prof. Dr. Tzemin Ition Tsai (Taiwan, Republic of China), Prof. Dr. Tom Edward Philips (United Kingdom), Assoc. Prof. Dr. Miho Nonaka, (Japan/ USA), Olga Lalić-Krowicka (Poland), Iskra Peneva (Serbia), Su Jen Lin, Full Prof. Dr. (Taiwan, Republic of China), and Germain Droogenbroodt (Belgium/ Spain).

This issue of the magazine was also enriched with a number of translations of foreign authors' works done by: Daniela Andonovska-Trajkovska, Stanley Barkan, Salwa Gouda, Germain Droogenbroodt, James Young, David Dako Kecman, Olga Lalić-Krowicka, Vesna Mundishevska-Veljanovska, Silvana Neshkovska, Borge Panov, Raed Anis Aljishi, Zora Rusomarovska, Dick van Spronsen, Arjeta Sulejmani, Tatjana Srceva-Pavlovska.

We sincerely hope that this time too, "Contemporary Dialogues" offers valuable content that will hold readers' attention.

The editorial board

Бурхан Ахмети / Burhan Ahmeti
„Пар“, акрил на платно, 100x30 cm, 2025 / "Couple", acryl on canvas, 100x30 cm, 2025

ПОЕЗИЈА

Poetry

Елизабета БАНДИЛОВСКА / Elizabeta BANDILOVSKA

УДК 821.163.3-1

ДЕТЕТО ВО МЕНЕ

1.

Играат моите мисли
со чекорите на *детето во мене*,
ме враќаат назад низ тесните сокаци,
ми ги будат сите стари спомени,
им даруваат живот на моите дремливи клетки.

Го прегрнувам утрото
со стисната бројаница во згрчените дланки,
уште еден ден, *уште една белина*
по која танцуваат моите сенки од минатото,
им подавам раце за да заиграам со нив,
го допирам мигот од времето на детето во мене.

2.

Сокриен во врелата димензија на срцето,
ги слушам звуците на ветрот и старите ќепенци,
чекорите туѓи и нокните шепотења под стариот чардак,
ги впивам мирисот на дуњата разгранета низ дворот
и трпкиот вкус што се разлива низ моите жили.

И го стегам со рацете тоа дрво од *детството*
што сè уште стои на старото место
и ја поткопува калдрмата од моето маало...
исто како денот што рие во мојата осамена душа
и ме предава на нокта.

3.

А таа ми доаѓа како некоја самовила
со развиорени коси пред мојот поглед,
ја дели темнината на пола,
го дели и небото на мое и нечие,
само болката не може да ја подели,
ниту да ми ја искорне од градиве.

И само ги затворам *очиве уморни од дождови*
и силно посакувам мигот да направи пат
што ќе ги избрише далечините,
ќе ги спои *соништата на детето во мене*
со тишината на годините мои заборавени,

па да им се дорадувам на брчките
со спокојот на безгрижното дете
што уште трча низ *сокаците на моето детство.*

4.

И така зарадуван и спокоен,
да го оставам мојот сон под зглавјето
за новите трагачи по соништата,
да го допрам небото и да заминам таму
каде што спие звукот на килибарните зрна
и сунат *чекорите на детето во мене...*

Станувајќи сенка на туѓите сенки,
во светот што веќе не ми припаѓа мене.

Александра ЈУРУКОВСКА / Aleksandra JURUKOVSKA

УДК 821.163.3-1

ЗАМАНДАЛИ

Замандали ги портата
и славината,
тонот на телевизорот
светлата над шанкот.
Замандали ги
ударите,

шуштењата, штимањата...
Замандали ја вратата
на спалната
на умот
на домот.
Дремеж
долг – век
му е потребен на стравот
да се распадне.

ГРУТКА КОПНО

На Даниела Бастиен, поетеса и активистка од Маврициус

Зборуваме некое искршено есперанто
што го создаваме во мигот
кога раскажуваме
за тажните судбини на нашите баби,
или за прадедовците
што со отворени очи
заминувале од овој свет.
Гласно молчине низ дланките –
ги цртаме солзите на мајките
и намкорестиот прекор на татковците.
За нашите сестри имаме знак –
нерамнини во сидот.
За браќата покажуваш
на две страни на светот,
а рацете несвесно
ти се пресретнуваат пред устата.
Немоќта која нè изгони
ја склопуваме на гради
и се гледаме в очи
без да трепнеме.

Островјанке моја,
синоќа го чув твојот раван

меѓу илјадници поети
што плачат врз туѓите раски.
Синоќа го чув твојот раван
стамено ја носеше
немуштата нишка
до оние со уши
што сакаат да чујат!
Утрово, по Сонцето
што стасува и во Твојот Океан
Ти праќам
грутка копно
од оваа земја без мориња,
вечно запловена
во туѓи невестини.

СРЕДЕ

*Втреничени еден во друг напорки се гледаме
Двајцата со делникот, без да се мразиме...
(Гане Тодоровски, Апотеоза на делникот)*

Ми се молчи
до недоглед,
до недорек.

Ми се молчи
во врева
среде гужва
среде потајум
или апла грабежи
на силата.

Ми се молчи
среде
концентричните
егоцентричните
кругови
на денот.

ПРЕДЦИТЕ

Од предците ги поземаме
час крупните очи,
час погледот откосо,
час прчлест нос
или некоја усна
свиена надолу.

Од предците поземаме
стамена става,

чекор што се влече,
грлат говор
трепет во липање
и понекој шум
скриен низ буквите.

Од предците поземаме
високо чело,
образи што лесно пламнуваат
кисел табит
и понекое клемпаво уво.

Од предците поземаме
празен од во мислата
што баба ти го премолчи
сè додека не би часот
за коленото на твоето колено.

Од предците поземаме
тајни откриени
во часот кога е предоцна
пак да бидат запретани.

ПОДМЕТНУВАЊА

Подметнувам парчиња бајка
под расклатениот кујнски стол,
ветва котлица што нè мрзи да ја фрлиме.
Подметнувам реченици и флоскули
во преградата за омекнувачот,
нечистотиите се вртат во фрази.
Подметнати падови
низ заменки,
присвојни, лични
низ падежи –
одметнати од себе.

Подметнувам
воздишки,
оддишки
смешки,
гласност
меѓу два молка,
меѓу две чемреења.

*Од поетскиот ракопис „Ткажалки“, добитник на наградата
„Даница Ручигај“ (ДПМ) за 2025 година за најдобра необјавена книга*

Ѓорѓи КАЛАЈЦИЕВ / Gjorgji KALAJDIEV

УДК 821.163.3-1

СКРНА

Ова е моето
 илјада седумстотини дваесет и трето капење
 од финалните траги
 на еден „кучешки“ нагон,
 од последниот твој потпис
 претворен во морална скрна
 врз мојата кожа.
 Хигиената е можеби
 половина здравје
 но како да ја спасам
 другата половина
 од поганштините на едно
 минато свршено време?
 О, колку сакам,
 кога само би можел,
 да ја извадам душава
 барем за миг
 та да ја поминам
 кутрата неисплакната
 макар и низ една вода.
 Со скама ги пишувам
 овие стихови
 врз санитарно небо
 и чувствувам како клокотливо
 повторно те снемува,
 одводнувајќи се
 во подземјето.
 Но, до кога ќе те има
 помеѓу две мои капења?

СВОЕГЛАВА ПЕСНА

Еве уште еден каприц
 како последен цокер
 сокриен во десниот ракав.
 Ги оставивме отворени
 престолнините на глупоста
 без ограничување на времето,
 небаре сме повикале сколовранци
 да ни бидат кирации во главите ни.

Тие секогаш се вгнездуваат
 во шупливи места.
 Тоа сме ние,
 ужасно убавите херои и хероини
 на звучната азбука и гласното писмо,
 благородници во излитена одежда
 и чувари на рогови закачени на сидот.
 Крвотокот ни е ист,
 за едни извор со поматен ред,
 за други поило за гротескна жед.
 Ќе разбереме ли дека сме неразбрани
 кога на ист јазик зборуваме,
 а не можеме да се разбереме?
 Неиспрано перде ни паѓа врз очите
 како евтино лепило за прескапо слепило.
 Клепките заколнати на вечна љубов
 никогаш нема сведоци да бидат
 дека претставата завршува
 уште непочната.

ТРАГАЧ ПО ОДДИШКА

Од ранина
 до ниедно доба
 јадеме пакост,
 гнетеме злоба
 за појадок,
 за ручек,
 за вечера.
 Гладни, а сити,
 сити, а гладни,
 цвакаме, макаме,
 сркаме, кркаме,
 и сè така деноноќно
 се бркаме и тркаме.
 Никому предност,
 со никого квит,
 устата ни е
 и топуз и штит.
 Сиво е ова време
 по дамари што ползи,
 сол си нема окото
 секнато од солзи.
 Со души нездушени
 и срца ко точила,
 бел стап си носиме
 и мрак-црни очила.

Длабоко е долу,
високо е горе,
се сторив ниет
да побарам море,
оти кајшто е морето
таму е љубовта
со сласт што се голта,
таму животот
ја наоѓа солта.

НЕСПРАВЕДЛИВОСТ

Има едно Бело
и Црно има едно,
та дури има
и Црвено
и Жолто...
Види чудо!
Сите мориња се сини,
а Сино нема
ниту едно.

Без ветар ги брануваме
нашите безимени
и безбојни мориња
дури
подиставени од светот
седиме во излозите
глумејќи живи кукли
крај брегот
на едно ново
мртво море.

Пунторие МУЧА-ЗИБА / Puntorie MUCHA-ZIBA

УДК 821.18(497.7)-1

ГЛАС

Еден восхитувачки замислен бакнеж
 сред меко деколте разгалува
 студен збор кој ги испоти планините наоколу
 еден лажен разглас
 еден избразден камен во куќен праг
 една китка нечеслана коса
 една бришка
 еден парталав облак, над кров
 една пачавра од износен фустан
 и пресечени долги нокти
 преостанати под старата двокрилна врата.

Ај, направете голема гозба
 да се забавуваат вештерките од Салем
 предизвикани од хистерични витези
 кои изедоа нокти од сите прсти
 и не се вознемируваа за поколенијата
 тие закржлавени мажи
 кои не умеат да заспиваат во женски очи.

Што посакавте да знаете освен голата игра,
 освен изгорената магија среде чело
 каде гори пламен на вљубена.

Можете да ја бакнете магијата
 кога ќе паднете внатре во гувата
 можете да ги љубите магионичарките
 со уморни веѓи како салемови вештерки
 усвитени со мека кожа од образите.

Ах, тие можат да ги кинат белите долги фустани
 да ги вцицаат и да ги фрлат над планините
 брадавиците како сливи близначки,
 можат и да ве навредат
 да ве плукнат
 во сезоните кога ќе бидете осамени
 денот кога ќе се лизнат вашите магични зборови
 оти знаат да ве засакаат
 иако не ја помирисавте љубовта која се заринка
 на долгата уличка.

ЗЕМЈАНИ ГРАДИ

(Ние сме, но утре не сме, таа е вечна...)

Земјата има збрекнати гради
неисцрпени
како мајчински
скаменувани.

Ние сме деца на плодната почва
ние сме гранки и стебло,
корените остануваат.

Градите на земјата се сиви
тие се црни, жолти...

Ах, ние седиме
во скутот на земјата
таа нè храни со голема лажица,
таа е наша, ние сме нејзини.

Солзи капат
на лицето на земјата,
капе крв, љубов капе,
капе очно јаболко.

Сонцето и месечината
дождови и громови
секоја есен
секоја зима
ја вметнуваат главата
во нејзините длабочини.

Ја сакаме магијата на земјата
ние сме достоини за нејзините нежности
ние ја галиме,
ја ораме почвата...

Ние сме, а утре не сме
земјата е секогаш.

Ги покриваме нејзините вени,
таа нè сака и ние ја сакаме
со исушени вени со водени вени
течни и живи
полни со злато и платина...

Да ја имаме вечно земјата, мајко моја,
да ги имаме нејзините гради...

Кире НЕДЕЛКОВСКИ / Kire NEDELKOVSKI

УДК 821.163.3-1

ВРЗУВАЊЕ

Времето го Врзувам во хартијата
 сегашноста ја паметам
 да ја оправдувам
 да ја Прелистувам
 секоја размисла.
 Налетот на времево да се издржи
 повторните Потреби –
 да се Качувам каде што сакам
 да сум како слободен стих
 и Горе и Долу да слегувам
 по Автопатот од мисли
 и да го оправдувам
 авторот во себе
 дека може да се восхитува
 и да го Врзува времето
 за да го Прелистува
 тој или некој друг
 некаде и некогаш.
 Вешто го Врзувам времево
 за да се потсетувам
 колку сум бил брз и Жив
 низ невидливиот пат
 на времево полно со размисли
 за Некаде и Некогаш.

ВНАТРЕШНИ ВРАТИ

Постојано си ги замислувам
 сопствениве внатрешни врати
 за да влезам во душава
 и да си ја проверам
 состојбата и стабилноста.

Ги отворам во добар сон
 вратите кои ми значат
 и погледнувам внимателно
 како во покриен безистен
 колку нови вредности има.

Невидливи и мистериозни
 ме почитуваат и во длабочините

затоа што секогаш е во мене
клучот од зборови
со кои ги отвора внимателно

сопствениве внатрешни врати.

ЛУКАВА ЛЕКСИКА

Полека ме вовлекува
таму каде не сум бил
таму каде посакувам Нешто
да видам и почувствувам.

Лукава е лексиката
ме прави зависен
за да читам и анализирам
за подлабоко да гледам.

Ми ги открива тајните
на океаните и пирамидите
лукава е лексиката
ме доградува како човек

ме оформува како интелетуалец.

И ГОРАН СТЕФАНОВСКИ Е РОДЕН ВО БИТОЛА

Ретко го гледав
Само му ги Читав мислите.

Сега често Доаѓа
Во родниот град
Како Дожд
Од Езерската Земја.

Доаѓа
За да го освежува градот
И да ги потсетува луѓето
Дека е роден во Битола.

Сега повторно Дојде
Со својата Течна Ризница
За да ги потсети жителите
Дека има скриени размисли

Кои ќе Течат низ времето.

ПАЛАТА ЗА ПОЕЗИЈАТА

Цел живот ја градам
и доградувам со размисли
сопственава палата од поезија
и повторно не сум задоволен.

Со најдобар материјал ја создавам
собиран и носен од секаде
од светски библиотеки и мислител
и повторно не сум задоволен.

Сакам да има повеќе прозорци
од сите страни на светов
да има повеќе светлина
за мислите кои се множат.

Мојава палата од поезија
сакам брзо да се движи
да биде хумана и корисна
за сите луѓе од светов.

Зоран ПЕЈКОВСКИ / Zoran PEJKOVSKI

УДК 821.163.3-1

СЕ УМИРА ЛИ ОД ПРЕМНОГУ САКАЊЕ?!

ДВАЕСЕТ И ТРЕТО ПЕЕЊЕ

Еј планино вековнице,
ајдучка воздишко моја
што сè уште ја крепиш силата
на сета слабост наша.

Не заплашувај ми го срцето
со безгласна мирнотија
на жесток оган што тлее.

Еј, тегобна воздишко моја
од кај ли дојде,
како ли ме најде,
зошто ми ги врати соништата
од кои не можам да заспијам
со студенило на празни черепи
во тајните долапи на радоста
од претходниот убав ден.

Ете ме пак седнат на работ на планината
наспроти тишината на селата иселени,
наспроти последните заборавени селани,
и чекаме кој прв да проговори,
кој кого да нападне,
кој прв да излезе
од темнината во себе.

Ништо не се случува
само воздухот што го вдишуваме,
е единствениот мост што нè крепи,
оваа убавина големо срце има,
големо срце, а никаде глава.

Ми требаш планино,
ми требаш татковино,
како глас божји да проговорам
со душата на кавалот
со милозвукот на песната
што сама ми надоаѓа

како застаната голтка
излезена од утроба.

Грешно ли те сакав љубов моја,
недоволно ли те сакав татковино моја,
немав ли право да ја засакам Дениција.

Стегнат говору мој,
како куферот затворен за заминување
што ли требаше да ѝ кажеш на планината,
што ли требаше да ѝ кажеш на татковината,
што ли требаше да ѝ кажеш на Дениција?!

Се умира ли од премногу сакање?!

ДВАЕСЕТ И ЧЕТВРТО ПЕЕЊЕ

Колку ли длабоко сме ја населиле
утробата на земјата
што и небото како превртен вршник
ги запира сите силни молитви
и како клетви ги возвраќаат
во урнатините на големиот сон
што како темен облак одминува
оставајќи нè трајно во сенката
на погрешната слика на светот.

Што ми требаше да бидам буден,
да бидам поет говорник,
што ми требаше да ги пребарувам
гробовите на мртвите јунаци,
никого што не ослободиле.

По многу години влегов во селото
пред многу години селото влезе во мене,
влегував во дворовите,
самотијата влегуваше во мене,
слегов до реката
на дното ги барав спомените,
како капната солза од небото
заминав кон полето
недопрено од бразди и плугови.

Камен поле – оган небо
натрупан кумур
сам во себе што тлее и гори
згрутчена крв во модра вена.

Еј Демирхисаријо, рано моја,
 кога ќе се сретнат соништата
 на живите и мртвите,
 откорнати од душата на тажачките
 на несреќните испичутури
 и прељубници во зловреме и од немајкаде,
 кога ќе им се вкрстат патиштата
 од Пеколот до Рајот,
 кога за живите ќе нема живот
 за мртвите ќе нема кој да проговори,
 кога на едните ќе им треба ден,
 на другите ќе им треба ноќ
 за едни од други да побегнат.

Еј, горено – изгорено,
 Еј, видено – сневидено,
 што зарек ги укмоса изворите
 да не си ги знаат синорите
 еј боемијо,
 домот бездомнички што го бараше
 светот дом да го престориш,
 што речение ни било
 та се сневидело.

Кога ти се арчи животот
 човек си,
 знаеш дека смртта постои,
 кога ти се арчат соништата
 помалку човек си,
 во празно одиш
 нема каде да се вратиш,
 ама додека имаш татковина
 имаш дом, имаш пристаниште,
 додека некој од внатре
 не ги отвори капиите за душманите.

Само покојните се непокорни
 и најтврдокорни,
 и коските да им ги растураат
 не можат да ги заробат,
 оти само умот и душата робуваат.

Покојните не можат да бидат предавници,
 да бидат осудени на прогонство,
 кој умрел херојски
 воскреснал во потомците,
 и ја преминал границата

помеѓу живите и мртвите
и само тоа ги обеспокојува
во спокојот на задгробната мирнотија
во која сонот им е живот,
животот им е сон
непостоењето им е трајна закрила.

*(извадок од поемата посветена на Петре М. Андреевски
по повод 90-годишнината од неговото раѓање)*

Дејан ТРАЈКОСКИ / Dejan TRAJKOSKI

УДК 821.163.3-1

IN THE MOOD FOR LOVE

Имаат иста дефиниција за црвената боја
И го познаваат воздухот
Кој претходно едниот го допрел.
Средбата во вистинско време ги одминува
Како солза што патува со иста брзина
Но во различни соби.
Како копно и вода се.
Секогаш допрени
А неспоени.

IN THE MOOD FOR LOVE 2

Барате место со округли врати
Каде се влегува од секаде.
Во кое има чаеви за сон, преградка и сродни
души.
И каде свеќите се палат според желбата,
потребата и разумноста.
Кога ќе го најдете, како капка сте, што го
бакнала облакот, пред да заплаче.
Тогаш, вистинските прашања ги сечат
одговорите како српот сеното.
Потоа, речиси без исклучок, облаците
престануваат да плачат
Соочени со неможноста да се вратат на
местото
Од каде се излегува од секаде.

LOST IN TRANSLATION

Во моментов
Некаде низ светот
Има луѓе што спијат заедно
Како копчиња од кошула
Кои никако да се допрат
Колку и да се блиску.

CLOSER

Беше тоа ден
 Кога тркалото на воденицата се сврти од една
 капка
 Ветерот ја издува сета 'рѓа од заборавениот
 срп
 А на две птици од јатото крилјата им се
 сплеткаа
 Во лет.
 Беа денови кога пчелите пиеја крв
 Саќето се обои црвено
 А линиите од дланките ни се поклопија
 Совршено.
 Но времето не прави прекршок:
 Ветровите на коишто се навикнуваме
 Ги забораваме побрзо.
 Ова е сликата од нашите средби:
 Простор сме
 И нијанса
 Меѓу црвената и сината боја
 Од ист пламен.

FLEABAG

Водите
 од два прста
 што гасат свеќа
 Се допираат само преку пламенот.
 Како две различни книги
 Со ист број на страници
 Кои конечно
 Се нашле на иста полица.
 Во нив
 Двосмислени се зборовите
 Со позитивна конотација.
 На пример: Ќе помине.
 Како да обликуваат нови граматички времиња
 Раѓајќи сегашно невозможно
 И идно болно
 Од минато несвршено.

AMERICAN HONEY

Буквите од твојот здив
 Како замрзната пареа паѓаат
 И ги редам
 Како камен вода што сопира.
 Сенката не ти се искривува на препреките
 Па околу неа
 Не можам дом да нацртам.
 Тревата на која лежиме
 Се исправа
 Само на моето место.
 Бојата од твоите очи
 Ми се преселува на крајчињата од усните.
 Ги витка како јадица, како котва,
 Како преполовен месечев срп
 Со сенка помеѓу.
 Секогаш ги гледам нештата каде што ги нема:
 кога ме туркаш, се доближувам до тебе.
 Рипче сум во плитка вода
 Со замка од дете сретната.
 Латица сум
 Што бојата од стеблото сака да ја има.
*Штета, што никогаш не знаеше.*¹

IN THE MOOD FOR LOVE

Имаат иста дефиниција за црвената боја
 И го познаваат воздухот
 Кој претходно едниот го допрел.
 Средбата во вистинско време ги одминува
 Како солза што патува со иста брзина
 Но во различни соби.
 Како копно и вода се.
 Секогаш допрени
 А неспоеени.

Од „Филмски песни“, изд. Бата прес, Скопје, 2022

¹ (Инспирирана и од песната “Fade into You” од Mazzy Star)

Мери Димовска / Meri Dimovska
„Разбрануван хоризонт“, 40x50 cm, 2024

ПРОЗА

Prose

Божин АНДОНОВСКИ / Bozhin ANDONOVSKI

УДК 821.163.3-31(082.2)

АХ, ЌЕРАТА ВАША, БРЕ!

Со тек на време и нивните синови Јоаким и Босилко, напредуваа сè повеќе и повеќе, а со тоа и младите сопругници: Митре и Темјана конечно се смирија од претходно зададената сурова болка, од таа животна шлаканица која неочекувано ја добија и двајцата. Тие конечно ја почувствуваа долго посакувана убавина на младоста и заедничкиот брачен живот. Беа среќни како посебно четиричлено семејство, но и понатаму во составот на големата фамилијарна заедница на Гавро и Ѓуца. А бидејќи имаа два сина, честопати во меѓусебните разговори се откриваше дека им се совпаѓа и желбата - ако Господ им даде и четврта рожба - да биде женско. Секако дека таквото очекување беше обострано, но некако како да беше посилено кај Темјана.

Си врвеа денови, недели, месеци, години и откако беа сигурни дека Темјана веќе е бремена по четврти пат, си помислија дека и таа посакувана желба ќе и им се оствари – ќе имаат и ќерка. Преголемата желба што ја имаше Темјана за да има женско дете ја тераше да верува во некои кажувања кои кружеа меѓу народот, а се однесуваа на формата и обликот на бремената жена. Па дури почна да претчувствува дека така навистина ќе биде, дека же роди женско. Сепак како одминувааше времето и откако потрезвено ќе почнеш да размислува, ќе заклучеше дека сето тоа се будалаштини и дека не може само по обликот на стомакот на родилката да се утврди полот на бебето. Таа знаеше дека сепак ќе мора да се почека денот кога да се роди бебето за да утврди дали е машко или женско.

Дојде и тој ден. Темјана се породила во првата половина на 1956 година, но и овој пат - роди машко дете. Можеби посакуваната желба на Митре и Темјана за да имаат ќерка не им се оствари, но сепак радоста со новодојдениот член не изостана. Се радуваа и тие како родители, но и големата фамилија на Гавро и Ѓуца. Така во првата дадена прилика, радосниот дедо – Гавро, како глава на семејството, отиде кај кумовите за да ги извести, но исто така за да му дадат и име.

И како што е редот, со благословни зборови „Нека ни е жив и здрав нашиот нов крштеник, а ваш внук“, најпрво беше одговорено од кумот и кумата по слушнатата убава вест, а потоа за сето тоа да заличи како што треба наздравија и со по некоја чашка ракија. И откако накратко си направија и некој лав-муабет: Како сте по дома? Добри сме ние, како сте вие? Со што и каква работа сте зафатени во овој период од годината..? Ве буди ли внукот ноќе? – кумот и кумата се тргнаа малку понастрана - за конечно да се договорат за името што треба да го дадат.

Очигледно задачата им беше прелесна. Бидејќи забележаа колку дедото е радосен, насмеан и ведар со новиот вну, како да им светна во главите на обајцата - името да биде Ведран.

Тогаш во тие времиња нè беше како денес што се прави - нункото да ти напише еден цел тефтер со имиња, а ти после одбирај кое сакаш. Ако не ти се

бендисува ни едно од запишаните, стави си име по твоја желба, а кумот ќе се согласи. И без никаква замерка - ќе си ги заврши другите церемонии што следуваат за време на крштевањето. Во тие времиња кумот беше закон. Едно име ќе ти каже и тоа мора да биде. Ако не ти се бендисува, барај си друг кум.

Сега Митре и Темјана си имаат три синови: Јоаким има речиси седум години, Босилко наполни три и ја започна четвртата, а Ведран - бебето како најмал член во потесното нивно семејство, а секако и во големата фамилијарна заедница во која живееја, бараше посебно внимание.

Е па, нека се живи и здрави сите, па и нашите - во овој момент спомнати јунаци. Исто толку има и братот на Митре - Антонио, но неговите се: две женски и едно машко. А додека пак нивната една и единствена сакана сестра Марта, која е омажена во истото село за Славјан си народи две женски и три машки - вкупно пет дечиња на број.

Па така откако сите поднараснаа, честопати знаеја да се здружат и да се соберат на едно место за да играат. Било тоа да беше во заедничкиот дом на Митре и Антонио или пак во домот на нивната сестра Марта... и сите единаесет на број - да цагорат како пилиња.

Многу добро се секавам на тие моменти - исто како вчера да беше, бидејќи меѓу нив бев и јас. Кога ќе бевме собрани во куќата на тетка ни Марта, која живееше преку реката во јужното маало и бидејќи имаше голем двор обрастен со трева - ќе се распливавме низ него. Понекогаш ќе игравме брканица - кој кого ќе фати. Понекогаш криенка - миженка (куку). Понекогаш, пак, удирање со големо врз мало стапче - челик чомак. И што уште не друго.

А додека пак домот на Митре и Антонио, тоест нашата куќа - се наоѓаше некаде во средината од северното маало и како и сите други селски куќи и таа имаше пред неа голем двор, а градбата ѝ беше - на два ката со чардак. Дури и ден денес, иако селото повеќе не постои..., кого и да прашаш - со право ќе ти рече дека беше најубавата куќа во селото, а можеби и пошироко во околните села. Секако дека и тука ги игравме истите игри. Дедо ми Гавро честопати ќе застанеше на чардакот, потпрен со рацете на дрвените пармаци, нè гледаше и нескриено се радуваше. Но ние, деца како и сите деца, можеби не така често, но понекогаш на ум ќе ни паднеше и по некоја палавштина. Па така, некое дете од нас скришум ќе дојдеше зад него и без тој воопшто да знае - ќе го поттурнеше кај нозете во пределот зад колениците и часкум сите ќе избегавме, смеејќи се на цел глас. А тој, „кутриот ни дедо“ како што ќе си беше така слободно застанат, изненаден, бидејќи такво нешто воопшто не ни очекуваше, под дејство на ударот ќе поткликнеше.

Се разбира., со таквата наша игра ќе го разлутевме малку повеќе, па тој набрзина ќе слезеше по дрвените закосени скали и ќе започнеше да не брка низ дворот - викајќи по нас на цел глас: „Ах, ќерата ваша, бре!!! Бегајте од реонот надвор, непослушници едни!!! Некогаш ќе нè именуваше и со „Ајдуци едни“ и ќе потфрлеше по нас со некое стапче што ќе му се најдеше при рака. Не со некоја намера да нè удри - туку онака за да се разбегаме и да забораваме на нашата палава игра. А ние пак во истиот момент ќе се распрсневме на различни страни низ дворот, а потоа набрзо ќе се зафатевме со некоја нова игра.

Секако дека на дедо ми Гавро за многу брзо ќе му поминеше лутината, а потоа пополека повторно ќе си се вратеше кон влезната врата на куќата и лека полека ќе се искачеше по закосените дрвени скали на чардакот. И повторно ќе ја

заземеше истата положба потпрен на пармаците. Истовремено радувајќи се, а и потсмевајќи си се самиот за себе и додавајќи си во мислите, а некогаш и гласно: „Еее Гавро, Гавро...! Радувај се додека можеш човеку!!! Можеби навистина ти веќе си подостарел и не си за некоја тешка физичка работа, но затоа пак внуците ти потпораснаа и им се игра, Гаврооо!!!“ А потоа и дополнително ќе додадеше: „Еееее..., уффффф! Бог да си ја прости Ѓуца. Камо и таа да ја имаше таа среќа и да беше жива... за заедно да се радуваме гледајќи ги од чардакот нашите единаесет внуци на број“. А тие како некои разиграни јагненца... безгрижно си трчаа натаму-наваму низ дворот. А потоа со едната рака, прво од едното око, а потоа со другата и од другото - пополека ќе си ги забришеше веќе надојдените реки солзи предизвикани од измешаните животни прилики и чувства во тој момент.

Извадок од необјавениот роман „Разнишани мостови“

Цвете ДИМИТРИЕСКА / Cvete DIMITRIESKA

УДК 821.163.3-32

ОПИС НА ЕДЕН ЖИВОТ

1 – Опис на еден пејсаж

Надвор врнеше дожд веќе трет ден. Тревата секој следен ден беше порастена за неколку сантиметри плус. Низ неа сиркаа зумбули, нарциси, излегоа и првите лалиња чии кривки стебленца беа најмногу навалени од капките дожд. Нечии вредни раце ги имаа засадено наизменично лево и десно од тесната патека поплочена со рамен речен камен, набиен во земјата. Околу зумбулите беа засадени каранфилчиња, од оние белите што шират најјака миризма. Низ листовите од жолтите лалиња се лизгаа капките дожд како по детска лизгалка завршувајќи на земјата околу својот корен. Необично убави беа лалињата кои не се еднобојни. Низ црвената основа се распрскале жолти линии, а и едно ретко виолетово се двоеше во шпалирот цвеќиња. Чудно, како во секој жив свет, и човечкиот и кај животните и кај растенијата, има по некој забележително различен. Тесната патека, којашто беше поголема во должина, водеше од металната тешка капија на авлијата до надворешната врата на едноспратната кука во бела боја, очигледно од многу одамна бојадисана. Пред дрвената влезна врата на белата кука беше послано старо черце, евидентно долго употребувано. Дождот, и покрај стреата, го имаше натопено и него и старите подгазени чевли, кои некој којшто влегува и излегува во куќата ги користи за довде-онде. Кровот беше на неколку места соголен, што значеше дека во внатрешноста на куќата, со сигурност некој ја собира водата во леген или кофи, која си капи капка по капка, веќе трет ден. Од прозорците, само едниот беше здрав, другите два беа напола скршени, со вудве поставени стакла, колку да се заштити внатрешноста од ветрот, дождот и сонцето кое сите нестрпливо го чекаа. Сидот на неколку места беше оштетен, особено на кошевите, со испаднат малтер и поткршени рабови. Чудно, куќата според дворот оддаваше впечаток дека некој живее внатре, а оцакот кој не чадеше не го потврдуваше истото, иако надвор беше за да се запали шпорет. Лево од куќата, ако гледаш однапред, имаше импровизиран трем, скоро отворен, во кој беа нафрлани дрва на прикрајот. Десно од куќата имаше нешто што личеше на кујна, на импровизирана скара за летна намена.

Покрај самиот сид, до зад куќата, водеше патека кон затревена бавча во чија ровка земја допрва треба да се засади нешто.

Над куќата до самиот заден сид се извиваше една висока топола и една пониска бреза. Чуден спој на дрва. Тополата со својата висина од ветрот постојано ширеше досадно повторувачки звук, кој брезата со шушкањето на ливчињата или го поддржуваше или го амортизираше кога не дуваше толку силно. На патеката десно, на неколку метри од пред влезот во куќата имаше бунар, засидан на висина на човек. До него имаше тулумба за вода од оние за кои треба сила за да се пумпа за да почне да тече.

Такви раце и снага, некогаш имаше сопственикот на оваа кука, Петар –

Перо.

2 – Опис на еден лик

Петар – Перо беше сопственикот на подгазените, натопени од упорниот тридневен дожд, чевли. Со нив одеше догде-онде. Низ кука одеше со влечките кои му ги купи Мара за последниот роденден кој го дочекаа заедно. Напред му беа дупнати, десната повеќе, оти таа нога му беше поголема од левата. Беше на, уште за малку, 60 години, кои му се познаваа особено на лицето на кое, кога беше небричено, брадата која никнуваше беше повеќе бела отколку темна. Веѓите над очите беа густе, речиси споени, прошарани исто како брадата, со влакна од оние кои се предвесници на животното доба кое е на прагот на староста. Очите, иако сега од оние тажните, имаа во себе остатоци од шерет поглед, кој лутал и кај што треба и кај што не треба, со впечатлива боја на свежа пролетна трева, која при напор или лутина преминуваше во боја на морска бура. Носот - типично машки, со неверојатно задржана симетрија и покрај неколкуте претрпени повреди. Устата речиси и да му беше претворена во црвена линија, со склопени усни едно на едно, која во последно време ретко се отвораше. Највпечатлив дел од лицето, покрај зеленилото во очите, му беше брадата, во која природата го дарила со дупче... за кое секогаш му велеа дека е белег од Господ, дека е од оние родените под среќна звезда. Ваквиот к'смет го надополнуваа и предните раздвоени заби во устата. Кога би бил жена, косата би му била кадрава и бујна, а сега со боја на сребро, подрастена и несредена. Од косата скоро и да не му се гледаа клемпавите уши кои не беа во симетрија како остатокот од лицето. На вратот, од десната страна, имаше лузна која ја носеше од дете, кога сестра му, помалата, го испрската со врело масло. Од тогаш останала во не така добри односи, иако се обидуваа низ годините, како им белеа косите, да го докажат она.... „крвта не се прај вода“. Под вратот се ширеа типично машки плеки, малку подвиткани од товарот кој ги деформирал трајно, кои ветуваа дека сè уште крепат. Стомакот и на овие години очигледно ја имаше истата димензија на каишот, едно дупче поваму-потаму. Надолу го крепаа нозе необично прави и долги. Рацете од лактите нагоре, кои обично ги покриваше со засукани ракави, имаа развиени мускули, стекнати од прекумерна физичка работа. Дланките, кога би ги отворил, како кога се бројат прстите од еден до пет, беа со димензија колку да се покрие едно нежно женско лице, какво што беше лицето на Мара, на кое често му ја земаше мерата...

3 – Опис на една соба

Петар – Перо седнуваше, па стоеше, па пак седнуваше на столот, за кој во едно минато време се знаеше дека е само негов, за сега сите столици да му бидат на располагање, оти останала празна. Само „неговиот“ го имаше доближано до прозорецот за да може веднаш да види кога некој ќе влезе низ портата. Патекаата заградена со цвеќиња, му беше единствениот поглед кој ветуваше живот или надеж дека истиот ќе биде поубав. Очите му беа вперени кон таму, ретко му залутуваа во внатрешноста на собата која успеа да ја зачисти и закуќи... но, ни оддалеку не како што тоа го правеше Мара. Дождот, тој четврт ден, престана. Во кошевите на малата соба стоеја испразнети една кофа и леѓен, кои ги собираа миениците на пролетниот воздух. Петар се вртеше низ сопчето

меѓу паузите на стани-седни. На масата која личеше на сè, само не на тоа, имаше наредено весници, тегли, чинии, чаши, дури стоеше и една расипана пегла која Мара го молеше да ја поправи. Пепелникот беше полн со штрафчиња кои по поправката на сенешто, на Перо му беа вишок. На креденецот од лакирани иверици, стоеја прсти како доказ дека некој често се потпира за да помине низ просторот. Горе висеше стар лустер со три топки, од кои светеше само едната, од која заради нафатената прашина не се гледаше јасно. Подот по којшто газеше Петар со влечките, крцкаше особено на едно место, кај што се спојуваа штиците кои од влагата се одлепиле, толку колку да се потсопне тој кој не гледа удољу кога ќе оди низ собите. Чергата никогаш, откако Перо остана сам, не беше испрана. Од влагата што ја имаше попримено, мирисаше на скапано. На сидот, едниот насочен кон исток, беше поставена слика со икона исечена од стар календар под која стоел некој месец. На спротивниот сид, во стара рамка закована со ситни шајчиња, стоеше црно-бела слика од млади маж и жена на кои само усните им беа заруменети со бледо розова нијанса, која требаше да открие дека тие се штотуку земени. Основата на сидовите беше бела, освен едниот на кој беше обележано цокле, со прецизно тргната потемна боја која го двоеше мрсниот од посниот дел. Пред сидот со цоклето стоеше пампур на кој се топлеше вода во едно ѓезве, од поголемите. На вратата од собата во која шпарташе Перо немаше квака од внатрешната страна..., како падна така остана. Перо немаше обичај да затвора врата ноќе..., а Мара легнуваше со прашањето „Заклучена е вратата?“, како да си ја заклучуваше и душата кога ноќта ќе го замени денот. За ваквата смена Перо ретко беше сведок, оти го преспиваше „примопредавањето“ на светлината и темнината... „Работата му беше таква“... така го правдеше Мара неговото отсуство од дома, успешно лажејќи ги другите, но никако себеси...

4 – Опис на пар

Петар и Мара си ги потрошија животите еден за друг или подобро речено еден покрај друг. Мара беше од оние жени кои, за мир во куќата и спокој на децата, веднеше глава, трпеше навреди, голташе... и еден ден доголта. Двете деца, Кате и Калин, ги добија во еден ден. Баба ѝ беше близна, мајка ѝ не, па среќата ѝ се посака на Мара, да роди две одеднаш. Перо таа вечер во еден ноември по Митровден, додека надвор вееше шушлек, се стори камен пијан. Се чинеше дека е од радост, така изгледаше за народот. Мара не стана цела недела од постелата. Породувањето ѝ ја расцепи утробата, бебињата беа ем две ем машала крупни. Така викаше бабицата, која по службена должност доаѓаше секој ден до четириесеттиот. Ја стана Мара и од постела, ја научи да ги дои, да ги капе, да ги преслекува едно по едно. Првите денови рака кладе и комшивката Милка, која не ја оставаше сама леунката. Перо како што се запи првиот ден, така си продолжи додека децата проодеа. Кутра Мара, децата ем ја радуваа, ем ја мачеа.... „да се гледаа деца сама, не ќе се зацрнев со тебе“ – за толку Мара ќе си ја олеснеше душата, без да ја чуе никој. За среќа децата како да знаеја дека Мара со двете раце... толку може. Најстрашно беше кога соништата ќе ги совладаа невините душички, а Перо од врата ќе се развикаше, небаре сите се глуви во куќата. Некогаш поднапиен, почесто дроб-пијан, не запираше со муабетот и навредите кон Мара. Таа се правеше дека ништо не слуша, ништо не гледа, само

ќе го подземеше млитавото пијано тело под рака, кое потпирајќи се, како труп паѓаше врз железниот кревет. Мрмореше нешто, ама Мара не го ни регистрираше, ни препрашуваше.

Маката од тоа што немаше живеачка со „чоекот“, почна да ѝ се познава на лицето. Перо и покрај својата физичка големина и грубото однесување кон неа и децата, имаше причина, нешто го мачеше... барем според него. Тој работеше во едно шумско претпријатие. Возеше и вадеше трупци длабоко од блиските и подалечни шуми. Тогаш мускулите ги накладе за цел живот. Мара во нејзината кротка душа имаше место и жал за него, оти се мачи, не мислејќи за себе, оти таа дома седи... така ѝ велеше Перо, не знаејќи дека куката некои денови е понапорна и од планината и од сечењето дрва...

5 – Опис на еден ден

Мара не ѝ беше вистинско име, животот ѝ го даде. Кумот ја крсти Маричка. Никој не ја довикуваше така, освен самата себеси кога ќе стоеше пред огледалото и му зборувааше на ликот кој ѝ излегуваше пред очи. „Маричка, ти ли си? Кај се изгуби? Што згреши?“ – го прашуваше отсјајот... тој што ѝ остана.

Тој ден се фати за работа. Куката ѝ се виде нечиста, растурена, сакаше да ја подзачисти и неа и себеси. Го пушти радиото на глас, одеа песни од нејзината младост. Дури и запеа на една песна со навлажнети очи. „Децата сигурно спијат“ – така си мислеше тоа утро. Децата да, спиеја, но не во овој дом. Беа мали... добро, не така мали... на шест-седум години, таман за на школо од есен. Таа и Перо, кој едвај се кандиса да дојде, со возот, па после со локалниот реиз, ги оставија децата во летувалиштето на брегот на езерото. На таблата на објектот стоеше натпис „Центар за рехабилитација на деца со оштетен слух и говор“.

Близнаците, двата ангели, покажаа знаци дека нешто не е во ред, кога Мара ќе ги довикнеше да дојдат..., а најчудно ѝ беше кога нешто ќе ѝ паднеше од рака, ќе се искршеше..., а децата не се вртеа и на тоа. Тогаш беа на две години. Црвот ѝ влезе во душата. Му кажувааше на Перо, кој капнат уморен „од лебот вадење“ не ја ни слушаше првите неколку пати, кога Мара се обидувааше да му каже, прилагодувајќи го текстот во зависност од зеленилото во неговите очи. Последниот обид ѝ беше „успешен“. „Значи, сакаш да кажеш дека децата се глуви!“ – бездушно ѝ возврати. „Не реков такво нешто! Ти кажав дека не реагираат на некои звуци!“ – мајчиното срце бираше зборови да не се самоповреди ни себеси, најмалку децата. „Треба да ги однесеме на некои испитувања, да ни кажат точно“ – зборувааше и зборувааше, оти го начека во нормално расположение. Знаеше дека следува долг и мачен период, ама знаеше дека тој пат треба да го изодат двајцата, заедно со децата. Како што му кажа Мара за маката којашто ја имаа, Перо остана на „работа“. Очигледно полесни му беа трупците, од вистината што го чекаше дома. Кате и Калин беа скоро идентични, се разликуваа само по едно. Прекрасните очи на Перо ги имаше Кате, а на Калин имаа некоја необична килибарна боја. Личеа на ангели од детските сказни. Беа мирни деца, кои најадени, наспани, се препуштаа на играта на тревата во дворот пред белата кука. Мајка им ќе им постелеше старо ќебе на земја на кое со неколкуте играчки поминуваа саати. За тоа време Мара си работеше низ кука, фрлајќи поглед кон нив дали е сè во ред. Децата со нежните рачиња си играа и си разговараа помеѓу себе. Беше веќе саглам пролет, средина

на мај, денот кога Мара сè зачисти по дома, радиото ѝ беше пуштено... не ни забележа дека на патеката стоеше Перо, оти личеше како да не е тој. Човекот беше свиткан, а и клекна како да го боли нешто... Мара во ваква положба го немаше видено... ја фрли крпата, радиото го исклучи од штекер и истрча надвор во паника... „Што се случи, што си ваков!“ – викаше Мара. Тој ја крена главата, зелените очи му беа станати крв црвени... „Калин, Калин го нема...“. „Како го нема? Кој ти кажа? Зборувај човеку!“ – го тресеше Мара неговото тело фаќајќи го за јаките на кошулата. „Го нема, никаде го немало... исчезнал, сè пребарале, го нема. Полицијата ми кажа“. Мара, клекна и таа... болката ја свитка на пола. Мајката од неа излезе: „Тргнуваме... Кате, Кате, како е!“. Веќе ги ставаше чевлите, кога ја грабна чантата во која ги чуваше скриени парите, зашиени во поставата. Перо едвај се исправи и овој пат немаше можност да противречи. Тргна по неа...

Елизабета ЈОНЧИЌ / Elizabeta Jonchikj

УДК 821.163.3-31(082.2)

ЧОВЕК ГЛАГОЛ (ХОМО ВЕРБУМ)*(извадок од романот)*

– Речиси стигнав, граду под Марковите кули...

Златоврв гордо се издигнуваше над градот и светеше како сонцето да му беше дошло на гости. И да сакаш, не можеш да го згрешиш патот за на- таму, само следи ги позлатените сончеви зраци. Влезе во градот, го одмина центарот, ги одмина градските гробишта, сврти надесно и продолжи по патот што сè повеќе и повеќе се стеснуваше. Останаа уште пет-шест километри. Автомобилот веќе не можеше да се движи нагоре, местото беше одвај пристапно, патеката се стеснуваше сè повеќе и повеќе, се кривулеше и се танчеше низ карстните карпи чиниш до бескрај.

– Ќе мора да пешачам... Добро, ќе пешачам, – рече. Го грабна ранецот од колата, провери дали се внатре шишето со вода и лековите и тргна по патеката. Молњи и светкаа во мислите.

– Дали ќе бидеш таму? Сигурно дека ќе бидеш. Е сега сакал или не, мора да ми одговориш, што се случува со тебе човеку? Се претвори во.. Не знам како да те наречам.. Се измори од одење по угорницата. Сто и педесетминутните отчукувања на срцето ѝ вриеја во лицето. Го вкочани погледот во големата дрвена порта. Манастирот. Се прекрсти и влезе во дворот. Тихо и со богобојазливост влезе во внатрешноста на незгасливото светилиште. Застана на задниот дел од храмот. Утринската богослужба не беше завршена. Игуменот стоеше на амвонот многу блиску до олтарот и ја водеше молитвата.

– Помилуј ме Боже поради Твојата милост, и заради големата Твоја добрина, избриши ги беззаконијата мои... Измиј ме темелно од моето беззаконие и очисти ме од мојот грев зашто престапите мои ги знам и мојот грев е секогаш пред мене...

Монасите распоредени во редови по должината на наосот едногласно ја следеа молитвата. Други присутни верници немаше.

„Псалм 50“ – си помисли – покајничката молитва. Со закотвен поглед во фреската на Мајката Божја, нечујно ги повторуваше зборовите. Во моментот кога Игуменот веќе ги изговараше последните зборови од завршната молитва, се сепна, го сврти погледот кон него, му ги бараше очите, погледот негов, но никако да ги пресретне. Сакаше да го погледне онака здраво и право во очите, да ја прочита тајната. Сакаше да види дали има нешто на неговото лице, некој белег, некоја особеност, признак некој што ќе ја потсети на Огнен. Да, забележа, лицето на Игуменот имаше слични црти како Огненовото, но изразот му беше некако различен, огрубен, во него се таеја нишка на побожност, одвоеност и осамеништво. Огнен имаше помек и поблаг црти што носеа свежина. Имаше усни што носеа насмевка. Игуменот како да носеше некаква тежина иако со длабоко испишаните брчки на лицето, изгледаше стар и мудар. Му го фати погледот во дел од секундата. Тогаш забележа дека очите му беа исполнети со спокој, цела грубост во нив исчезнуваше, беше многу сериозен, онака како што

доликува на местото и на времето.

„Иако на нивните лица има разлика, тие имаат и многу слични особини“, помисли. „Се забележува дека таткото, можеби, сè уште не се ослободил од тежината.“ За таа тежина ѝ раскажуваше нејзината баба. Во прв момент, не ѝ поверува, сè ѝ изгледаше некако за неверување, ама на крајот се собра во мислите и ја прифати приказната. Го прикова погледот на лицето од Игуменот. Ги долови сличностите.

„Игуменот и Огнен, каменот и огнот, големина и светлина, неразделни во сјајот, но сродни, како безвременско извориште и устие, што протекле во различен пат. Едниот во духовност, одвоен од светот ја залекува ранетата душа, а другиот носејќи ги кодот на лозата и коренот, се бори нејзиниот крој да остане чист, како од памтивек, изрежан, неизвалкан и единствен.“ Се сепна, не можеше да различи дали мислеше или зборуваше кога Игуменот ги изрече последните зборови од молитвата.

– *Слава на Отецот, и Синот и Светиот дух, сега и секогаш и во сите векови. Амин. Амин*, – одекна од грлата на монасите. Службата заврши.

Просторот полека се празнеше. Игуменот остана последен. Кога ја забележа, студени трпки му преминаа по телото. Се прекрсти. Во движењата на неговата рака, се почувствува тежината на одговорноста.

„Стигнала“, си помисли. „Чувај ме Боже и во твојата голема милост прости ми ги гревовите мои, сигурно повеќе не можела да молчи.“

– Благослови оче, – рече. По неговиот благослов, следувааше долга тишина. Двајцата молчеа. И молкум излегоа од храмот.

– Со кое добро? – проговори тој. – Кој те испра- ти?

– Сама дојдов.

– Сама дојде?

– Да.

– Многу пат направи.

– Да, направив.

– Друго што направи?

– Се плашам да кажам.

– Не требаше да дојдеш.

– Не можев, морав... Го прочитав.

– Што прочита? – ја праша.

– Него, завештанието.

– И?

– И не можам да разберам...

– Што сакаш да разбереш?

– Од каде знаел? Од каде знаел да напише *му оставам сè на Огнен и Марија*. Ние тогаш не сме биле ни родени.

– Не напишал така...

– Напишал... Му оставам сè, и тоа што било пред мене, и тоа што е сега, и она што по мене ќе остане. Му оставам сè на оној што *полн со Оган* ќе биде и на неговата свршеница, *онаа што е милостива и сакана од Бога*. Му ги предавам сонот и ракописот зашто *Аз недостојниот* во светот сум мал, но ќе букти и гори светлина светла за светот и во срцата нивни праведни, и тогаш кога плаче сводот небесен и громови го сечат. Ете така напишал. Тоа што значи?

– Не знам... – се најде затечен. Не ѝ одговори. Повторно долго молчење.

Ја прекина тишината со прашање.

– Кој ти го кажа ова?

– Сама го најдов, во старата кука на баба ми и го прочитав. Потоа отидов кај неа и ја прашав. Ништо не сакаше да ми каже. Рече *не знам*. Не ѝ поверував. Повторно прашував, рече ако каже, ќе ме повреди. Нека ме повреди, ѝ реков. Долго молчеше, потоа ме викна. Ми кажа која сум, ми кажа дека не знае кои се моите родители и дека таа ми е и баба и мајка. Рече да ѝ простам затоа што молчела. Ме пронашла овде, среде дворот во Манастирот, завиена во ишарана кожа одма до бунарот. Така рече.

– Сега како е баба ти, добра ли е?

– Добра е, таа во оваа ситуација е сув босилок во крстена вода, сува, размекната, но цврста и смирена. Мислам дека само на Распетието му ги раскажува сите луѓи и грижите за нерамнотежата во животот и тоа само кога не ја гледам. А Распетието ја послушнува нејзината сушност и ѝ дава наизменично надеж во болката и горчината. Таа не признава, безоблачно ги уништува сите стравотни наноси и ги претвора во необичен мир.

– Таква е таа, отсекогаш беше таква. Како бунар што се грчи и превиткува под трнот на сушата, но не се предава и не пресушува, фрла сенка на горештините и од крепкоста извира со нова издржливост, трепери и ги бранува сите животни никулци. Со страшна точност, го отвора изворот и разлива борбено и раскошно.

– Да, ама до кога не знам, – му одговори. Рацете ѝ беа во чудна положба. Ги стегаше краевите од прстите што беа припиени во тупаници и продолжи.

– Огнен, се откажал од сè и заминал.

– Заминал? Каде заминал?

– Не знам, никој не знае, се мислам, дали, можеби, ти знаеш...

Тој повторно молчеше, не проговори ни збор.

– Оче, не можам душата да ја смирам. Откако почна да чита стари ракописи како да споулави. Не јадеше, не спиеше, само читаше, запишуваше скришум некои забелешки, одеше по храмовите, бараше нешто, а што не знам... Сите мислеа споулавел, се водеше од соништата, престана да разговара со луѓето, постојано нешто шепотеше, а соговорник немаше. Викаше во сонот, се расправаше, се караше.

– Соништата некогаш знаат многу да заведат, но некогаш може да бидат и визији. Зборувавме. Беше тука, остана една недела. Истражуваше во библиотеката. Потоа влезе во капелата и не излегуваше воопшто. Не сакаше ништо да ми каже, ме прашуваше каква може да биде врската меѓу Бог и човекот. Дали вербата во Бог е храна за душата и како да го залечи гневот. Му реков, верата и гневот не одат заедно. Ми кажа дека во душата му владеат сонцето и ноќта, дека во телото му се борат гневот и гордоста. Дека чувствува некој далечен оган што му гори околу срцето од кој не може да се отргне, а грутка мраз ноќе, во соништата, му шири студ и му ја отвора душата смело, несфатливо и свети како покровот на Богомајката. И тогаш толку голем страв го зафаќал што во паника, лавовски, со голи раце посегнувал по огнот, го грабал и разделувал на ситни делчиња, го расфрлал на грутката за да ја стопи. Но не можел никако да успее ни да се затопли ни нов оган да зафати од сите искри што ги поделил...

– Страшно! – рече Марија и ја подголтна жегата под јазикот. Сакаше да

му постави прашање, но се премисли.

– Да. Страшно... Му реков да се помоли на Богомајката. Се смееше. Се молел рече на сите светии... Беше обземен од бес, од некаква горчлива магла на мислите. Не знам... Пробав да разберам што е тоа што го бара. Потоа пробав да разберам и што е тоа што сака да го остави или да го даде или да го скрие. Не сакаше да ми каже. На никого рече не верувал... Дури ни мене. Игуменот ја наведна главата. Како да сакаше да ги скрие болката и насолзените очи.

– Денес – рече – и тие што вршат религиозни обреди, со комбинирање и извртување на вредностите и со инфилтрирање на тие извртени вредности во општествената реалност како „нормални“ луѓе со „нормални“ побуди, прво претставуваат опасност за засилување на моралната изопаченост во општествениот свет. И тие создаваат конфликт на интереси меѓу мотивот инспириран од хуманизам и побудата на нагонот за поткупливост. Исто се случува и во политиката. Победува нагонот, а тој уништува и обезличува со малодушноста, што, за жал, цврсто се вкоренува во реалниот живот. Оваа вкоренетост се темели врз обидот за рушење на функционалноста од „предрасудите“ што ги има општеството. Некаде помалку, некаде повеќе, ова постојано свесно рушење на моралниот код, резултира со ефективна закана за правилното поведение на човековото достоинство. Човекот станува глагол, а глаголот човек. Претпоставките за разумно и правилно однесување стануваат знак прашалник бидејќи дуализмот на нормите веќе не се отповикува. Знаеме дека моралот не е ист во сите општествени заедници. Знаеме и дека се менува... Но кога јавно се кршат универзалните вредности на моралните правила, а народот ракоплеска, тогаш тоа повеќе личи на морална изопаченост во заедницата зад маската на либерализацијата. Ова значи дека, можеби, и некои од вас, што вршат богоумолно религиозни обреди, (а има и некои други што ги знаеш, а не ги споменувам), точно зад таа маска од општествена форма, ги преминуваат границите на човечноста, чесноста и достоинството и го уништуваат воспоставениот морален код на однесување како непишано правило деморализирајќи ја општествената заедница. Пример за постапка на човекот глагол е, ете, без да го почитува етичкиот кодекс, ја злоупотребува својата положба во заедницата. Дури и ги повикува другите да го следат по тој пат. Исто има и други, веќе ти спомнав, што та-ка постапуваат, знаеш на кои мислам, со тоа ги покажуваат на виделина темната страна и изопаченоста за сметка на својата општествена моќ. И, кој страда? Страдаат невините, наивните и будалите! Баш вака ми рече...

– Не можам да поверувам...

– И јас не можев да верувам што зборува и дали навистина го мисли тоа што го кажува. Го почитувам. Не го сфатив ова како лична навреда. Можеби, донекаде е во право, – рече. Но зборовите кои му ја завршуваа мислата беа: „Сакав да му кажам многу нешта, но се воздржав.“

– Како мислиш во право?

– Така. Едноставно се случуваат навистина чудни работи. Медиумите пренесуваат луди, дури бестијални изјави на водачите. Народот молчи.

Кога молчи – прифаќа. Човекот станува глагол, подлежи на промените, ги поприма својствата, а глаголот станува човек, стабилен во нестабилноста.

– Можеби, таа тишина е некаков револт... Можеби, не е прифаќање. И молкот може многу да зборува.

– Не знам... Во случајот така излегува. Не сакам да се мешам. И покај моето потстригување, откажување од световниот и посветување на духовниот живот, чувствувам како да не ми завршило искушеништвото, – рече, промрмори нешто и се прекрсти. Потоа за да го избегне продолжувањето на темата од разговорот, ѝ постави прашање.

– Да не си гладна? Дојди во тремот ќе им кажам да ти донесат нешто за јадење.

– Не сум гладна, не ми се јаде.

– Не грижи се, сè ќе биде во ред, – рече и повторно замолчи. Со кротки чекори, се упати кон тремот. Марија стоеше како прикована. Не знаеше дали да го следи или да остане во крошните на измешаните мисли.

– Ајде, доаѓај, мора да каснеш нешто, веќе им кажав да ти донесат јуфки.

– Не сакам, не можам залак да ставам во устата, постојано мислам на него. Боже, што направи човекот, каде ли заминал. Јас мислев дека единствено прибежиште му е манастирот, секогаш тука наоѓаше спокој, мир наоѓаше.

– Трpezата е поставена, јадењето благословено, уште да седнеш и да собереш душа.

– Оче, душата ќе ја соберам кога ќе го најдам него. Се плашам да не му се случило нешто... Знаеш, во последно време, беше многу слаб со нервите, телефонот постојано му свонеше, а тој, кога ќе одговореше, кога не. Ти кажав, престана да разговара и со мене, постојано ми велеше да внимавам каде, што и со кого разговарам. Постојано бев вклетена во неизвесност. Добиваше анонимни повици. Добиваше анонимни писма, не ги ни читаше. Ќе ги земеше, ќе ги стуткаше без да ги отвори и ќе ги фрлеше во ѓубрето. Страдаше, сакаше да има прилика или да може да разговара со татко му, го повикуваше постојано, но мајка му ништо не му кажуваше. Не знам дали сакала да го заштити или сакала да го отргне да не ја дознае вистината. Огнен е учен и паметен човек, кога-тогаш ќе открие, – го погледна испитувачки и прашално, како меѓу редови да сакаше да му каже „јас знам.“

Тој помолчи. „Знае“, помисли, сигурно ѝ кажала. „Боже“, – испушти воздишка. „Уште колку ќе ме искушуваш?“ Ја гледаше кротко неколку минути, да си ја среди мислата и продолжи да зборува.

– Види Марија, животот е преполн со неизвесност. Луѓето често се губат во своите мисли по тие неизвесни патеки, но треба да изнајдат сила да ги искастрат нивните лоши корени дури не се вжилиле. И Огнен стапна на таква патека. Вистинската сила е во тоа да се изнајде и мирот во себе, без оглед на надворешните околности. Манастирот, можеби, беше негово прибежиште, но, како што реков, вистинскиот мир е во срцето. Неговото срце беше растреперено толку многу што и јас го почувствував. *И ме здоболе*. Многу. Можеби, не ти кажал директно, но неговите зборови и дела сами по себе беа порака. Што друго да ти кажам...

– Ништо, кажи ми на кое место последен пат се задржа најмногу?

– Во капелата, остана три дена и две ноќи.

– Сам ли беше?

– Да, но Вториот ден околу пладне го забележав Живко. Дојде, и тој го бараше... Со мене не размени ниту еден збор. Само ме погледна и се упати кон капелата. Што се случи таму, не знам. Слушав само дека се расправаа. Со висок тон, нешто докажуваа, си противречеа... Не сакав да им се мешам, едноставно се

повлеков. Кога отидов да ги побарам, капелата беше празна. Заминале...

– Живко? Тука бил? – остана збунета.

– Да тука беше, остави го сега Живко, ајде доаѓај по мене, – ѝ рече. Марија полека тргна по него. Ја изминаа патеката и полека стигнаа до тесните дрвени скали што водеа во тремот. Седнаа на долгата дрвена маса. Пред Марија се наоѓаше чинија полна со јуфки. Ја погледна бегло, не можеше да јаде, но сепак од срам и почит кон Игуменот и светоста на местото, не можеше да ја одбие храната која, како што ѝ кажа тој, претходно беше благословена.

– Оче, дали ќе се врати? – го праша загрижено.

– Ќе се врати, секогаш се враќа. Сега оди да се одмориш. Патем, си ја видела ли Евгенија, се запозна ли со неа?

– Да ја видов, и кај неа бев, го барав Огнен, и тоа пред да разговарам со баба ми. Благородно стоеше стутулена под лозница и плачеше. Рече дека Огнен бил кај неа, и дека се простил. „Заминувам засекогаш“ – ѝ рекол. „Можеби ќе останам во Манастирот.“ – казал. „Нешто ме измачува, ме бара, ме вика и ме врзува со него.“ – така зборувал. Уште, ми кажа дека одвај го убедила да се врати од преку границите. Постојано му зборувала и го убедувала. „Дојди си дома сине, дома сонцето посилно сјае.“ – повторувала очајно. Тој ја послушал само заради Сонцето, оти тоа Сонце во срцето го носел...

Калина МАЛЕСКА / Kalina MALESKA

УДК 821.163.3-31(082.2)

ИЗВАДОК ОД „СВЕТОТ ШТО ГО ИЗБРАВ“

Две недели во кои имаме четири состанока поминуваат лесно, во речиси полна усогласеност меѓу сите различни погледи на образованието и на животот. Две наставни програми се одобрени.

На состаноците се присутни и двајцата што отсутствуваа од првиот состанок: „Сашо А.“ е молчалив. „Анастасија М.“ уште поретко кажува нешто на состаноците, но во барот во кој потоа редовно одиме, постојано зборува. Јас секогаш пијам кисела вода, една. Го чекам хонорарот за да можам да нарачам повеќе, и не само кисела вода.

Анастасија ги сака дихотомиите, има потреба да ги истакнува разликите меѓу доброто и злото, меѓу прифатливото и неприфатливото. Минатата недела во барот беше лута што некоја колешка „од село“ си заминала порано дома за да готви за слава.

Марија побрза да ја прекине – не знам дали сакаше да ја заштити неа да не каже уште нешто од што можеби би ѝ било незгодно, или да ме заштити мене од потенцијална навреда. „Имаме тука и луѓе од село“, рече Марија и ме погледна.

Анастасија не се збуди: „Има тука некој што е од село?“ Се почувствував како ученичка на час: „Јас сум“, послушно се јавив како да ме станала наставничката за испрашување. Не сакав да одговорам, но во моментот не се сетив на друг пристап, и почувствував дека ми навре топлина на образите. „Не мислев ништо лошо“, си продолжи Анастасија. „Знам, знам, нормално, таман работа“, одговорив, што звучеше лошо затоа што изгледаше како да се правам великодушна кон нејзината непромисленост.

Сакав да додадам дека јас никогаш не си одам порано да спремам храна за слава бидејќи никогаш не правам слава, и дека моите поранешни колешки што земаа слободни денови за да се подготват за слава се родени во Скопје. Но, првото ми личеше на правдање, а зошто да ѝ се правдам? Второто ми личеше на обвинување, а што има јас да ги обвинам за нивните обичаи? Па, зборовите останаа неизречени.

Третата програма за која зборуваме денес, по предметот Историја, е проблематична. Или мене така ми се чини. Можеби другите ќе поминат низ неа исто толку лесно како низ првите две. И тогаш што да правам? Да го прекинам својот молк на состаноците? Да го заслужам своето место во Рун-Сар-Тијарна?

Речиси сум во агонија, така ја доживувам својата состојба. Вежбам. Ќе кажам ова, ќе кажам она. Ќе кажам зошто програмата не е добра, што му недостига на учебникот. Ќе кажам... По умот удира уплав. Длабоко во себе знам дека нема ништо да кажам, но се храбрам дека морам. Зашто, како инаку ќе го потпишам извештајот на крај ако не се согласувам со усвојување на програмата?

Си запишувам на лист. Можеби ако имам текст пред себе, полесно ќе ги изговорам своите тези. И сè уште знам дека нема да проговорам. И знам дека ќе продолжам да се лажам дека ќе речам нешто.

Можеби некој друг ќе има слично мислење, па ќе се побуни. Арта? Нестор? Идејата изгледа спасоносно и се врзувам за неа. Секогаш се надевам дека ќе се појави некој друг начин, без моја интервенција, со кој ќе се средат работите. И сфаќам дека прво помислив на Нестор и дека се преправив пред себе дека прво сум помислила на Арта. Ја откривам, речиси беспомошно, важноста што за мене ја добива неговото мислење. Моето мислење. Кое е и негово.

На овој состанок сум прва. Просторијата е празна, љубезно ми носат вода и кафе, кои ги одбивам, но сепак ги оставаат пред мене. Како што доаѓаат еден по еден членовите на одборот, почнуваат некој неврзан муабет, но јас не можам да се фокусирам. Го мобилизирам умот, телото, за она што следува. Сите други се поопуштени од мене.

– Ајде, како што ни стана традиција, почнуваме со тие што се за – вели Николовска.

Тоа подразбира дека продолжуваме со тие што се *против*, а тоа досега не се случило. Бидејќи немаме таква „традиција“, не знам во кој момент јас би се вклучила во дискусијата.

Михаил веднаш реагира.

– Одлична е програмата. Стопати сум рекол досега и стопати и сум напишал. Одлични се дечкиве што се автори на програмата и на учебникот. Другите има што да учат од нив.

Михаил никогаш не е специфичен кога фали, користи слични фрази и на другите состаноци. Специфичен е само кога има поплака, од колеги или од пријатели, веќе знаеме многу потези на неговите познајници што нешто му згрешиле или го обесправиле.

– Ама не, ова е ужасно. Тазе испилени самонаречени експерти. Јас, бре, сум плачел кога сум ги читал книгите по историја како дете. Овде нема ништо што може да погоди сериозно еден млад човек. Треба да им се визуализираат, да се оживеат, да се доближат јунаците – неочекувано жестоко се спротивставува Димитар.

На кои јунаци мисли? се прашувам.

– Какви јунаци? – прашува Арта.

– Па, од историјата – ја погледнува Димитар.

Николовска се сневеселува. – Добро, можеби има некои работи за кои треба да се интервенира. Можеме да запишеме забелешки, па да ги пренесеме. Ќе има време пред почетокот на учебната година да внесат промени и сугестии, секако дека треба, за тоа сме овде. Не може сè да е совршено, нели?

– А, не, не можеме да пристапиме вака несериозно – јасно е дека Димитар ќе биде упорен на овој состанок.

Никој не успева да се вклучи во расправијата што веднаш се развива меѓу него и Михаил. Објаснувањата со кои се обидуваат меѓусебно да се убедат се повремено нелогични, често дури и скршнуваат од темата.

– Еве, да ви кажам за мојот покоен пријател Ило – сега Димитар нè погледнува сите, во потрага по поддршка.

Моите дилеми се зголемуваат. Би изгледале ли моите забелешки за учебникот како поддршка за Димитар? А не го сакам тоа, затоа што сите негови објаснувања досега беа промашени, ирелевантни. Сега сум уште помалку уверена дека треба да кажам нешто. А можеби, благодарение на Димитар, и нема да има потреба, затоа што програмата нема да се одобри? Се потпирам на

другите, како и обично, и во моментот го презирам тоа кај себе.

– Или сме за или сме против, да гласаме – наеднаш вели Анастасија во една од нејзините ретки изјави на состаноците (можеби ѝ се брза некаде?), прекинувајќи ја приказната на Димитар.

Небаре мораме да се определиме: за или против, Михаил или Димитар. Небаре не можеме да имаме други мислења, надвор од нивните.

– Сеа овие ќе тртљаат онака млако, млако, ни риба ни девојка, ќе релативизираат: добар е учебникот, ама може и подобар, или не е добар, ама може да се дотера. Кај знаат они да заземат став? – Јасмин ѝ се обраќа на Анастасија.

Немам поим на кого мисли. На мене? За него заземање став е едноставна работа. За него Михаил и Димитар се на спротивни страни. Јасмин не ги гледа сличностите во нивните методи, во нивните мотиви. Го гледа кажаното, голите реченици.

Во тој момент, помислувам дека само си правам некои свои лични толкувања на мотивите на другите.

Димитар успева да се врати на својата приказна за Ило.

– Тука кај нас, нормално, не може да се живее пристоеен живот, па тој отиде за Канада и таму работеше цел живот како инженер. Од свои благородни причини реши да ѝ помогне на една фирма во Скопје во изградба на некоја сообраќајница или тунел или надвозник, нешто такво, што претходно веќе беше проектирано. Ило ги предупреди дека некој елемент не е безбеден, ама и проектантот и сите други нит ги интересираше нит се засекираа. Кои будали.

– Не сме овде за приказни – вели Кристина. – Ило или свети Ило, кој сака нека е, не туку продавајте магла. Да се фокусираме на катастрофалниов учебник.

– Па, тоа и јас сакам да го кажам, ама не може вака да ме прекинувате – Димитар е налутен, но и изненаден од реакцијата на Кристина.

– Вие одма да негирате, без објаснувања – Михаил ѝ се обраќа на Кристина.

– Многу ми е интересно што се повикавте на објаснувања. Е, ајде, кои се вашите објаснувања, зошто е добар учебникот? – одговара таа.

– Како прво, ќе почнам од програмата, не веднаш од учебникот – Михаил безуспешно се обидува да оддаде впечаток на смиреност. – Гледате дека е покриен голем дел за македонскиот деветнаесетти век, и потоа сè до Крушевската Република. Еве, јас не сум видел досега олку детално да се обработува таа тема за да се запознаат учениците со овој период.

Не знам во која насока ќе се развива разговорот понатаму. Имам впечаток дека сите може да го видат моето срцебиење и дека тремата во мојот глас ќе засвечка низ воздухот во просторијата. Но, решавам дека не сакам да го пропуштам мигот.

– Програмата може е соодветна. Но, во учебникот нема ништо за тоа од каде им се информациите – велеам.

Сите ме погледнуваат, ми изгледа дека изненадено ме погледнуваат, ми изгледа како нивните погледи да ме демнат од сенките на дрвјата во некоја дивина. Ми изгледа. Веројатно е поблиску до вистината дека со нетрпение чекаат да ја завршам реченицата за да ги продолжат своите дискусии.

**Марија МЛАДЕНОВСКА-ДИМИТРОВСКА/ Marija
MLADENOVSKA-DIMITROVSKA**

УДК 821.163.3-31(082.2)

ЛАУРА

Деновите на Лаура бавно ѝ одминуваа, со зачмаено темпо, а ноќите ѝ поминуваа во бескраен танц со самотијата и празнотијата. Животот ѝ мирисаше на застоеност, на чемер и јад. Скаменетост и изгубеност. Сè се сведе на едно неподносливо бескрајно измачување и исчекување, едно бескрајно тонење во вечноста на времињата, во кората на векот. Исчекување, а на што?

Ни самата не знаеше што чекаше. Веројатно чекаше животот да помине, да ја одмине, да дојде конечниот миг кога нејзината напатена душа ќе го дочека својот спас, ќе се ослободи од самата себе, од неиздржливата болка, од ништожноста на сопственото постоење, од бескрајната празнотија. Да се спушти прозрачната завеса на привидниот живот и да ја проголта темнината на смртта.

Тоа бескрајно еднолично исчекување ѝ ја убиваше душата. Животот ѝ се претвори во големо, празно чекање, во немо одбројување на секундите, минутите, часовите, деновите, исполнети со ништо. Живот засидан во тишини. Денови полни празнина. Да, само празнина и болка. Секој ден се будеше во бескрајниот кошмар на кој самата се осуди да го живее, кошмар кој прерасна во една еднолична, бескрајна рутина. Се будеше од еден кошмар на бессони ноќи, во друг кошмар на бескрајно измачувачки денови. Секој сон ѝ беше бегство од неподносливата реалност, а секое будење повторно враќање во бескрајната самотија и празнотија.

Животот поминуваше крај неа, ја одминуваше и се лизгаше како вода низ прсти, се топеше како кристал од мраз на дланка. А таа тоа немо го гледаше. Колку само е болно кога душата пустош ја обзема? Беше длабоко потоната во бескрајната празнотија. Чмаеше заробена во својата соба-затвор во која го зацементира својот живот. Изгради сид од тишини околу себе и во него се сокри. Се сокри од сè и од сите, така забетонирана во сидините од тишини, зад кои врескаа криците на ранетото срце, на парчосаната душа. Зад тие сидини од празнина и пустош, се сосида себе си, својот живот, својата младост во тврдините на страдањето.

Изгубена во простор и време, изгубена на крстосницата на невремињата. Закотвена во меланхолијата, вмрежена во стравот. Животот ѝ мирисаше на празнина и очај, засенчен во сивилото на бесмислата и на празното човечко битисување. Живот кој поминуваше покрај неа, живот кој истекуваше во бескрајниот бунар на осамата, која болеше и потресуваше до дното на душата. Беше толку сама со себе, а без себе и без никој свој.

Не беше истата. Колку и да се трудеше, не беше истата жена. Полека, тивко умираше, пропаѓаше, венееше, како скинат лист, како цвет набран во најубав цут, а сега осуден на тивко умирање, во пресушената вазна на животот. Како прецутен јоргован. Како соголено дрво среде замрзната зимска маглина. Како просирен кристален мразулец замрзнат во кората на векот, како заробена пеперутка во кожурецот на стравот.

Мечот на судбината повеќе пати ѝ го прободеше и ѝ се зари во срцето, камшикот на неизбежноста ја камшикуваше, ветрометините ја кутнуваа, за таа одново да стане, гордо и достоинствено, да се исправи, да не потклене, да не се предаде, да не престане да љуби сè до судниот ден, кога ја предаде својата душа на Создателот.

Мораше да ја запре надојдената буица која проструи како порој, давајќи и одземајќи ѝ ја во исто време величествената сила и моќ да љуби. Не беше подготвена да заплови со раширени едра низ тој океан од немири. Немаше сила за заплови во синевината на неизвесноста на животот кој го сакаше и посакуваше од дното на душата. Избра да плови мирно, тивко, незабележано во сопствените небесни тишини, во скаменетиот океан од страдања, со душа осакатена и натоена од болка и солзи. Во сопствената тишина реши да ја отпее својата лебедова песна и тоа да биде нејзина молитва за спас на наменената душа. Во тишините се обидувааше да најде брег, пристаниште за да ја закотви својата разбранувана душа, растргана од силата на брановите во океанот од страдања. Во тишините удираше во гребенот на гревот на својот изронет живот.

Некогаш не чувствувааше ни болка, зашто болката беше толку силна што телото и душата за да опстанат се самоанестезираат. Телото отапува на болката и душата отапува за да го издржи неиздржливото, за да не се распадне. Душата се исклучува, телото се скаменува. Мора така за да истрае. Човек се исклучува од сè, од сите и тогаш не му е потребно ништо и никого. Ништо не допира до него. Ништо не му е важно. Животот му е едно големо ништо. Обезживотен живот. Живот полн ништо, живот полн празнина, живот полн со празното ништо или ништото полно. Туѓ и неразбирлив. Тогаш човек го напушта животот, а и животот го напушта човекот. Нема радост, нема страв, нема дури ниту тага. Живот празен и без никаква смисла.

Стоички ги издржа шамарите на истрошеното време и се бореше до последна капка крв, до последниот здив за себе, за својата душа. Се бореше срцето да не ѝ стврдне, душата да не ѝ се затруе. И тогаш кога ги прелистуваше последните страници на книгата на животот, ги повикуваше во свеста пожолтените спомени на истеченото време и тогаш кога чекаше капакот на времето засекогаш да ја запечати и кога чувствувајќи го здивот на смртта на своите носници, со чуден спокој, гледаше низ клучалката на животот во светилникот на вечноста, таа ја пееше химната на љубовта и помиреното, симфонијата на болот и на проштевањето. И тогаш кога нејзиното кандилце се гаснеше, кога пенливите бранови на смртта ја заплискуваа, таа низ магловитите безобличја на болот, го гледаше светилникот на љубовта, го чувствувааше мирисот на крајот и со божествен занес гледаше како нестварноста стануваше постварна од стварноста, смртта постварна од животот, бескрајот постварен од крајот...

„Колку животот може за миг да се смени, колку судбината умее да си поигрува со човек, како непредвидливите ветрови со листот, каде бурите

немилосрдно виорат, пустошат и го покоруваат и најсилниот и најнескршливиот. И човек колку и да се труди да ги заграби одвеаните денови, сфаќа дека е само прашина во бескрајниот космос од непредвидливости и невина жртва на камшикот на судбината, принесен на олтарот пред величествениот Бог, кој ни суди и пресудува“.

„Во таа зафрленост на беспаката на животот, единствено што е важно во тие моменти е да го сочува барем она малку човечко што останало во него, да не биде целосно скршен и отчовечен, кога ќе дојде мигот да зачекори по небесните патеки кон вечноста и ќе појде на поклонение пред Божјиот суд. Да не биде уништен во беспопштедната одмазда на судбината и на туѓите гревови кои се надвиснале над него како провидение, како зла прокоба и сновидение. Да не се осквернави и обесчести себе си во борделот на животот, во развратноста и човечкиот неморал. Да не се удави во блудноста на времето во кое живее. Да го издржи достоинствено презирот на недостојните и презрените, на грешниците и целатите. Да не дозволи да пропадне во бескрајните бездни на злото и нечовечноста, да не се лизне во понорот на земските нискости и ниските страсти, да не се извалка од изблуените злослови, да не ја проголтаат небесните галакси и црни дупки“.

„Немој срцето да ти стврдне, немој да се затвораш во лушпа од јајце, во школка, зашто нема живот во лушпата. Животот е надвор од лушпата. Животот е надвор од јајцето, кога ќе се испили пилето, кога школката ќе се отвори и ќе излезе бисерот, кога цвеќето ќе расцвета, а не кога е груб кактус во пустина. Но дури и кактусите цветаат Лаура, со најубави цветови во шарени бои. Душата пустина да не ти стане, но дури и во пустината има вода, има оаза, има живот.“

Тогаш кога ќе ти се слизне песокот на животот и смртта ќе ти ја навре својата наметка, а вечноста ќе ти ги подаде рацете да те повлече во понорот каде секнува реката на животот, да има што да понесеш со себе на своето патување во длабината на еоните. Тогаш кога човек ќе дојде пред небесните порти на Створителот и Спасителот, да има да понесе барем парче душа, која ја сочувал, пред незауданите напливи на разулавениот и аздисан овоземен свет, толку обземен со тривијалности, лажни вредности и празни надежи. Да сочува барем еден мал храм на човечност во своето срце, во кој ќе има каде да се поклони, да се помоли, да го сочува божественото во себе кое ни го дарил Бог, да потоне во таа само своја, лична, божествена тишина и своја празнина и да сочува дел од непроценливите и беснецети човечки вредности и доблести, кои Некој толку штедро ни ги дарил, не барајќи ништо за возврат, освен да останеме луѓе. Да сочува барем мал знак свелина, во своето веќе обесчестено светилиште.

Под трепетот на кандилцето на својата душа кое не згаснало, да најде малку божествена светлина, понизен под сводовите на својот храм и портикот на небесниот свет храм, необеземен од осветољубивост и гнев кон сите кои му напакастиле и му откинале парче душа и му го парчосале срцето. Да сочува доволно милост и љубов во своето срце, да не ги презре или проколне оние кои го презреле и проколнале, кои го распнале, обесчестили, кои душата му ја убиле,

а срцето му го срамориле, невиноста му ја обљубиле. Да не дозволи љубовта да се проголта самата себе.

И тогаш кога книгата на вечноста и судбината ќе го сврти и последниот лист и ќе се запечати, а човек ќе стигне до залезот на својот живот, ќе заплови по небесните пространства и ќе ја предаде својата душа на возвишеноста, да знае дека сепак живеел за да љуби, живеел за да проштева, живеел за да ја сочува благородноста на својата душа, која единствено ќе ја понесе во небесните височини на вечноста. Зашто човек може да живее во и надвор од времето, но не може да живее без својата душа...

– Знаеш, често се прашувам што е времето? Постои ли времето?

– Времето?

– Да, постои ли времето или сето тоа е само илузија, наша илузија која ние ја креираме со нашата свест? – праша Лаура.

– Ах, времето! – воздивна, тоа е она што го немаме за себе, мила. Знаеш како велат: Бог простува, но времето никому...

– Ќе ни прости ли нас времето, миличок?

– Којзнае, а ќе му простиме ли ние на времето?

– Знаеш времето е нашиот најголем, непобедлив непријател... Незапирливо нè проголтава и ни се лизга. Неповратно тече, не запира, не очекува, не простува... Носи се со себе, како што морето ја носи песокта во бескрајната шир... Ја носи нашата младост, нашата душа, убавината, љубовта, најубавите години, нашите мечти, копнежи, радости, спомените, сè што сме биле, сè што НИКОГАШ нема да бидеме...

– Времето умира во себе, за одново да се роди...

– Само ние нема да бидеме исти. Безуспешно се обидуваме да пливаме низ пукнатините на времето, немо сиркајќи низ распуканите обрачи на денот, потонати во дамарите на стравот, да заграбиме барем дел од лажното траење, замелушени во страсниот преграб на неспокојот... постојано исправени пред непостојаноста, навраќајќи се кон неповратноста, трагајќи по време во ВРЕМЕТО, тивко умираме уште пред да живееме, зашто во нас мртво е сè... Времето умира во нас, а ние умираме пред времето... – изговори Лаура во еден здив со страст, со возбуда и продолжи:

– Времето е безвремено. А ние ќе се љубиме и во безвременото време, во сите еони. Јас не верувам во Хронос, односно дека времето е поделено, дека постои минато сегашност и иднина. Јас верувам во Еон, богот на вечноста, времето не е поделено, тоа е вечност, бесконечност, неограниченост. Јас верувам и во нашата бесконечност, во нашето бескрајно траење во вечноста на времето. Ах, прости ми, повторно се занесов во мојот поетски занес. Знаеш, љубовта од секој човек прави поет, а јас те љубам бескрајно многу – рече таа срамежливо.

– Мила моја, времето не постои, тоа е апстракција, една суперилузија на нашата свест. Земското време е бесмислено. Во универзумот, во тој суперсуптилен свет, времето и просторот се едно исто. Она што е тука сега на земјата, во космичкото пространство може да биде минато или иднина – изговори со тон на гласот на човек кој се помирил со непомирливото, и додаде:

– Ја гледаш ли онаа ѕвезда на небото? Ние ја гледаме сега, но за да стигне светлината до нас потребно е многу време, некогаш и илјадници

светлосни години. Што значи таа светлина одамна е минато и не постои според нашето поимање на времето, а е иднина. Но ние ја гледаме светлината сега и мислиме дека таа свети во овој миг. Можеби и нашиот одблесок и нашето постоење овде и сега е веќе одамна минато, можеби и ние сме само одблесок од некое минато време, можеби и нашето постоење сега е само привид на нешто што се случило во минатото или можеби ние сме иднина на некои други галаксии и светови. Затоа некои научници сметаат дека минатото, сегашноста и иднината се спојуваат во една точка во исто време. Можеби и ние не постоиме одамна. Можеби сме само одблесок од минатото или зрак кон иднината. Којзнае?! Можеби и постоиме во некои паралелни галаксии и паралелни светови, а оваа наша средба е само апстракција, илузија и не постои реално, туку само тука ни се среќаваат нашите одблесоци во оваа точка, која ние ја нарекуваме време и простор, а тие не постојат реално – рече во некој занес.

– Според ова ти не веруваш во конечноста на животот? Мислиш дека ние постоиме во бесконечноста и се среќаваме некаде во некоја точка во универзумот? – праша таа.

– Којзнае во што верувам, мила. Повеќе не верувам во ништо. Мислиш ли дека човек на моја возраст може повеќе да верува во било што?

– Но? – се побуни таа и не ја заврши мислата.

– Мила, јас веќе одамна не верувам во ништо, јас сум скептик, неверник, атеист. Јас сум циник кој саркастично се потсмева на сè и на сите. Зарем ти самата не ми кажа дека сум саркастичен и дека ја обожаваш таа моја подличност.

– Да, миличок. Саркастичен и циничен си. Но тоа е единствениот начин и последниот бедем на одбрана на една високо интелегентна личност да го сочува својот интегритет во вакво време-невреме кога нема никакви вредности и морал. Кога паметен човек ќе се соочи со глупоста од ваков обем, единствен начин да се сочува себе си и својата душа е сарказмот и цинизмот и јас ти ја обожавам токму таа подличност, таа е чиста експозиција на твојата висока интелегентност.

– Којзнае, можеби мила – рече замислено и продолжи – зарем е важно дали сè е конечно или бесконечно.

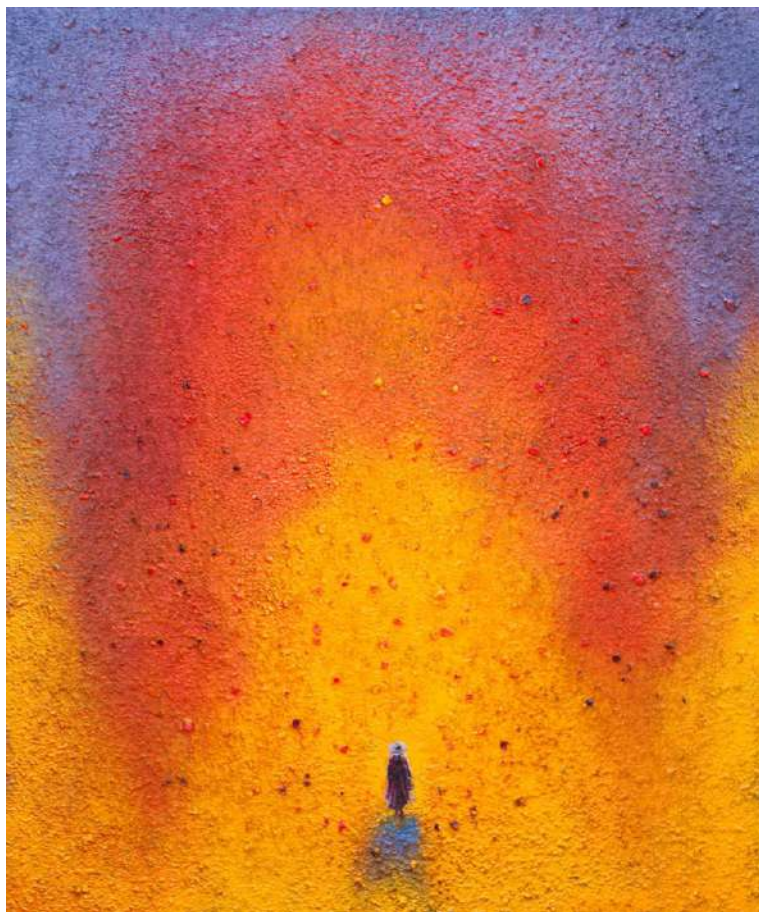
– Но тогаш кога ќе се соочиме со конечноста на животот, со неминовноста на судбината, стануваме свесни за бесценетоста на времето, за жал предоцна – воздивна таа.

– Осекам како времето си поигрува со нас. Или судбината?

– Времето не праштева, а ќе ни прости ли Бог, миличок? – погледна таа со прашален поглед во него, како да ги очекуваше сите одговори на светот од него, во тој миг.

– Бог! Тоа ќе мора сама да си одговориш мила, јас не верувам во твојот Бог. Ах мила, немој да ми замериш, но колку си сè уште млада, неизвалкана и со чиста душа, светот го гледаш со идеализмот на дете – ја погали нежно по главата како што татко го гали своето дете, кое со детска наивност мечтае и говори за светот кој сè уште не го разбира.

(извадок од необјавен роман „Запечатен живот“)

Лутфу Капланоглу (Турција) / Lutfu Kaplanoglu (Turkey)
"Catarsis", TUAB, 140x117 cm, 2025

ЛИТЕРАТУРА ЗА ДЕЦА

Literature for children

Љубинка ДОНЕВА / Ljubinka DONEVA

УДК 821.163.3-93-1

ВАКВИ, ТАКВИ, НЕКАКВИ, ИМА ДЕЦА СЕКАКВИ

И ДРУГО ВЕСЕЛО ДЕТЕ

Весело сум дете јас
И не мрчам како вас

Ви велам јас не мрчам
Само незапирно си трчам.
Трчам брзо, трчам лесно
за мрзливите возрасни
јас сум дете бесно!

Забавно да им е на сите
со палавости и смеи
им ги убавеам дните.

ЉУБОПИТНО ДЕТЕ

Од љубопитност
гледам понешто
а и слушам сешто

„За ништо не ја бидува,
не умее оваа Ленче
ни колачи да пече!“
Вака, тетка Марс, вчера рече,
и додаде:
„За неа има приказни разни!“.

– Тоа се зборови празни,
ви кажувам јас
и потврдувам на сет глас.
Колачи кај тетка Марс
често јас сум јадел
а кога не ме гледала таа
по некое и сум крадел.

НАЈУМНИОТ

Играм со камен,
играам со пламен

па ај кажете ми вие
каков тоа талент
во мене се крие

А да не се карам
од вас само вага барам
На секој од нас ќе мериме ум
ќе видите тогаш
дека најпаметен сум.

ДРУГАРИ

Другари имам секакви,
вакви, такви, некакви
меѓу децата, нè има секакви.

Многумина другари сме ние
И во секој од нас
некој друг се крие.

Мојата мрза и во Трајче спие
а сепак верни
другари сме ние.
Во Игор е брзината на Петре
па и него почнавме
да го викаме Игор Ветре.

ДРСКИ

А има и деца безобразни
бесрамни лоши и дрски

Таквите верувајте
не чуваат другарски врски.

Без причина некому
му даваат некаков прекар

Овој е лекар, а оној пекар
овој бил прост, оној личел на тост

ЕЛЕНА

Се викам јас Елена
но другарите ме викаат

на природата ќерка Зелена
зашто млади дрвца садам
и градини цветни градам.

И за таквите, јас уште сум
и Ленка мома Соленка
зашто во моето мени секогаш
има здраво нешто
и не сакам како нив,
стомакот да го полнам со сешто.

ИВО

За онаа палавата Светле
Јас сум Иво Пиво
зашто еднаш реков:

– Сакам да сум дете диво
што вино ќе пие, ќе пие пиво.
А не сум ни пробал пиво

Но за Светле наша.
си останав јас кутриот,
дивиот другар Иво Пиво

А дете лошо не сум јас
ама како да докажам
кога Светле пушти лажен глас.

ФРИЗЕР

Зашто фризура си правам сам
со перчиња како боцки
другарите ме викаат Еје
Не знаат тие дека ваков
со боцки на глава
многу ме сака,
од одделението, Снеже.

Ели МАКАЗЛИЕВА / Eli MAKAZLIEVA

УДК 821.163.3-93-1

ДОЦНА ЕСЕН

Доцна есен стаса,
дома секој вјаса,
Сончко зад облак се крие,
дождот улици мие.

Вее ветер луд,
образ штипе студ,
лист по лист се рони,
зимата на врата свони.

Во златно-жолта боја,
од лисја во неколку слоја,
есента килим скрои,
на земјата убаво ѝ стои.

Капче на глава се носи,
чадор за дожд што роси,
палто и плетени ракавички,
шалче и топли чизмички.

ЖИВОТНИТЕ ВО ЗИМА

Животните во зима се кријат,
повеќето од нив спијат.
Секој си спие во својот дом,
има длабок или плиток сон.

Најголема спанка е мечката,
длабоко спие во пештерата,
во дупка од дрво спие верверицата,
повремено храна бара лисицата.

Еленот од кората збира мов,
зајакот се крие од лов,
рибите спијат на дното од водата,
во тињата од барата спие жабата.

Инсектите исто така спијат,
и мравките во земјата се кријат.
Само врапчо сив трошки бара,
стуткан под стреата стара.

КРУЖЕЊЕ НА ВОДАТА

Сонцето ја грее водата,
таа кружи во природата,
испарува и високо се крева,
во облакот се крие без врева.

Од облакот излегува и паѓа,
дожд, снег или град се паѓа.
Водата во земјата пак се слева,
во река, езеро и в море се влева.

МОЈОТ ВЕЛОСИПЕД

Мојот велосипед
има црвена боја,
четири тркала се вртат
за безбедноста моја.

Напред има корпа,
свончето дава сигнали.
Има црно седло
и пластични педали.

Напред има светло
и назад исто така.
Кочници горе-долу има
да застамам кога сакам.

Другарка ми има
розов велосипед,
а нејзината сестра
вози зелен тротинет.

ЗЛАТНО СОНЦЕ

Сонцето има златна боја,
изгрева на исток в зора.
Тогаш започнува нов ден,
сончев, топол, прекрасен.

Од исток кон запад патува,
на сино небо цел ден сјае.
Блеска како ѕвездена топка,
златни зраци на земјата ткае.

Приквечер на запад заоѓа,
дава живот, создава ден и ноќ.
Понекогаш раѓа виножита,
дава радост со магична моќ.

На златно сонце растат цвеќиња,
зеленеат градини и ливади,
се веселат животни и птици,
растат дрвја со сочни плодови.

ЛЕТО

Летно сонце грее, пече,
река бистра жубори, тече.
Дува топло ветре јужно,
птица лета, врти кружно.

Ливада распостила трева мека,
жабата во бара се лади, крека.
Гуштерот под камен се влече,
деца играат од утро до вечер.

Во лето има за сите храна,
од плодни ниви собрана.
Многу овошја сочни, слатки,
и плодови со крцкави јатки.

Во лето на одмор се оди,
секој сака да се разоноди.
Секому плажата му годи,
таму се плива во бистри води.

Планината во лето е лек,
воздухот таму е чист и мек.
Сенки прават зелените крошни
од дрвјата разгранети, раскошни.

Маријан Котевски / Marijan Kotevski
„Архангел Михаил V“, 84x45 cm, 2025

СОГЛЕДБИ

Observations

Анита АНГЕЛЕВСКА / Anita ANGELEVSKA

УДК 821.163.1-141.09
271.2-36Климент Охридски,Св.**СВЕТИ КЛИМЕНТ ВО ВЕЛИКОМОРАВСКАТА КНИЖЕВНА
ТРАДИЦИЈА ПОТВРДА ЗА НЕГОВОТО МАЈСТОРСТВО ВО
ОРАТОРСКАТА ПРОЗА И ХИМНОГРАФИЈАТА****Апстракт**

Овој труд се обидува да го определи местото на св. Климент Охридски во Великоморавската книжевна традиција. Св. Климент Охридски уште еднаш се потврдува како голем мајстор во создавањето ораторски текстови и химнографија. Св. Климент Охридски на овие простори ја продолжува мисијата на св. Кирил и Методиј во Моравија (покрстување и просветување) и непосредно го организира парохиското богослужење на словенски јазик, што значи тој е воспоставувач на првата литургиска реформа. При тоа, св. Климент Охридски докрај останува доследен на јазичната политика на просветителите св. Кирил и Методиј.

Клучни зборови: Св. Климент Охридски, слова, химнографија, Великоморавска книжевна традиција

Вовед

Проучувањето на Великоморавското книжевно наследство е значајно прашање на славистиката – особено кирилometодиевистиката, затоа што станува збор за творби од областа на древната оригинална словенска химнографија – текстови создадени од учениците на св. Кирил и Методиј – св. Климент и св. Наум Охридски и Константин Преславски, атрибуцијата на текстовите го опфаќа и св. Кирил и преводни текстови на св. Методиј.

Турилов се обидува од целиот тој поетски комплекс во својот труд „Кон проучувањето на Великоморавското книжевно наследство: привремени резултати, спорни прашања и перспективи“ да издвои текстови кои се создавани непосредно во Велика Моравија. Турилов своето внимание го посветува на анализата на текстови напишани најпрвин на грчки и чие датирање не е подоцна од 885 година. (повеќе кај Турилов). Сеопшто прифатениот факт е дека најстарите споменици на словенската химнографија биле пишувани од учениците на просветителите браќата св. Кирил и Методиј, нивните непосредни соработници и директни продолжувачи на нивната мисија. Факт е, исто така, дека еден од нив, најревносниот и најталентираниот е св. Климент Охридски.

Според досегашните проучувања во славистичката наука, главно овие химнографски споменици можат да бидат систематизирани во две групи: дела кои се многу значајни, за историјата на средновековната словенска химнографска литература (овие ја сочинуваат поголемата група) и текстови кои се пишувале стихично.

Службата за св. Методиј од корпусот химнографски творби и Пофалното слово за светиот маченик Епископ Иринеј се текстовите кои можат да се сместат во Великоморавската книжевна традиција и околу кои може да се наведуваат аргументи за авторството на св. Климент Охридски.

Службата за св. Методиј

Службата за св. Методиј, се претпоставува дека е авторство на св. Климент, нејзиниот втор дел, додека на првиот дел автор е Константин Преславски. Во ракописното книжевно наследство сочувани се мал број преписи од Службата за св. Методиј. Најстарите од нив се препишани во македонските минеи – Драгановиот минеј (Зограф, I.e.9) и Добријановиот минеј (Одеса, Државна библиотека Р. 4/17 и Санкт Петербург, АН 24.4.12), двата датирани од XIII век, пронајдени во Зографскиот манастир на Света Гора. Според текстолошката структура, овој оригинален словенски химнографски текст претставува тип на куса служба, пишувана според упатствата на Студискиот типик. Откриена е и втора служба за св. Методиј, преку чие реконструирано расчитување на акростихот во канонот се открива авторството на св. Климент Охридски.

Текстот на службата чија атрибуција е врзана со името на св. Климент е публикуван дури во 1998 година, таа е последниот откриен споменик, создаден од учениците на словенските просветители св. Кирил и Методиј. Во 1908 година, 90 години порано откриено е Краткото житие на св. Наум Охридски. Канонот на св. Климент во единствениот сочуван препис е во скратена верзија, без втората песна и цела серија тропари. Тоа ја отежнува значително неговата реконструкција. Со анализата на текстот на службата се занимава познатиот бугарски химнолог Г. Попов. Овој истражувач предлага нова верзија на читање на акростихот во канонот и преку реконструкција ја востановува кусата форма на името на св.Климент Охридски – КЛИМ, која што се среќава и во други текстови на химнографот св.Климент. Овој факт оди во прилог на потврдата на атрибуцијата на текстот, а компаративните истражувањата на Попов вклучуваат утврдување на најблиска поврзаност со веќе претходно познатиот канон на Константин Преславски. (повеќе кај Попов).

Останува отворено прашањето за прецизното датирање на службата. Дилемата е дали таа е напишана веднаш по упокојувањето на св.Методиј – 6 април 885 година или како што препоставува Попов напишана е по повод првата годишнина од упокојувањето.

Досега е откриен само еден препис од втората Служба за св. Методиј, којшто е поместен во Лешочкиот службен минеј од крајот на XIII и почетокот на XIV (Москва, ДИМ – Хлудовата збирка бр. 156, л. 37а-39б – (Москва, ГИМ, собр. А. И. Хлудова, № 156). Ракописот потекнува од селото Лешок кај Тетово. (повеќе кај Велев).

Како дел од тој зборник, можеби би требало да се разгледува и канонот за Архангел Михаил од Константин Преславски и канонот за Симеон Богопримец од св. Климент Охридски. Најверојатно тоа се делови од недостапниот сретенски циклус на Празничниот минеј.

Фактите потврдуваат дека пишувањето на службата е неодминлив дел од подготовките на канонизацијата на св. Методиј. Без одговор останува прашањето каде во тоа време се наоѓал идниот преславски епископ (кому му припаѓаа првиот канон во службата) во Моравија или во Константинопол, како што сметаат голем број истражувачи. Без оглед на локациската детерминираност – местотото на нејзиното пишување службата за св. Методиј според содржината и тематиката претставува финалната творба на Великоморавската литература.

Турилов го застапува мислењето, како поверојатно, дека службата има Великоморавско потекло.

Во прилог на ова ги вбројуваме службите за Аполинариј Равенски, маченикот Вит и општата служба за првомаченикот Стефан и Климент папа Римски. За службата на св. Климент за Алексеј човекот божји останува отворено нејзиното локациско определување каде е напишана, зашто почитувањето на овој светец веќе било широко распространето во христијанскиот свет во тоа време. (повеќе кај Турилов).

Пофалното слово за светиот маченик Епископ Иринеј

Кога го разгледуваме прашањето за авторството на св. Климент во релација со Великоморавското книжевно наследство, а можеме да го наведеме текстот кој не ѝ е непознат на науката, туку станува збор за утврдувањето на неговата атрибуција и определувањето на неговото датирање. Текстот е релативно кратко анонимно слово во спомен на светиот маченик епископ Иринеј, објавено од А. И. Соболевски (според августовскиот том на Успенската збирка – Големите минеи на митрополитот Макариј – Великих Миней Четьих митрополита Макария – (Соболевский, 1903: 59-60, 63-66)).

Атрибуцијата на словото Соболевски ја утврдува врз основа на присуството на утврдените стилски карактеристики – засведочени во стилот на св. Климент Охридски. Ова тврдење на Соболевски во потполност го поддржува и Туницки (Тунцкий, 1913: 552), а подоцна и Ангелов, при подготовката на новото издание во Собраните дела на св.Климент (Климент Охридски. Събрани съчинения. София, 1977: 440-442).

Сепак, современите славистички истражувања ова слово го сместуваат во корпусот слова кои веројатно ги напишал св. Климент Охридски, а не во словата кои ги сметаме за негови засведочени слова.

Резиме

Прашањето за утврдувањето на корпусот текстови кои припаѓаат на Великоморавската книжевна традиција е комплексно, но и неистражено доволно. Пред предизвикот да се работи на овие текстови сеуште се исправени славистите, но и од овде понудените скромни согледувања можеме да резимираме дека за името на св. Климент Охридски како автор се поврзуваат и текстови од најраниот период – периодот на Моравската мисија и припадноста на Великоморавската книжевна традиција.

Тоа не е ниту чудно, ниту треба да изненадува со оглед на фактот дека св. Климент е еден од најпосветените, најобразованите и најобдарен со талент ученик на св. Кирил и Методиј.

Можеме уште да констатираме дека со разгледувањето на претпоставките за потврденото авторство на службата за св. Методиј и Пофалното слово за светиот маченик Епископ Иринеј (иако ова пофално слово се вбројува во неговите претпоставени, а не засведочени слова) св. Климент Охридски уште еднаш се потврдува како голем мајстор и во химнографијата и во ораторската проза – односно како вешт создавач на говорна творба како оригинална структура во процесот на комуникација: проповедник – Бог – верници, потребна за кирило-методиевската литургиска практика.

Така, со доаѓањето на овие простори св. Климент продолжува со мисија

идентична на мисијата на св. Кирил и Методиј во Моравија (покрстување и просветување) и со непосредно организирање на парохиско богослужење на словенски јазик односно ја започнува првата литургиска реформа со директно продолжување на јазичната политика на просветителите св. Кирил и Методиј. За едно од следните истражувачки љубопитства го најавуваме прашањето околу преводната и авторската потврда на авторствата, а врзани за Великоморавската книжевна традиција и имињата на св.Кирил и Методиј.

РЕФЕРЕНЦИ:

Велев И. *ХИМНОГРАФСКОТО ТВОРЕШТВО ЗА СВЕТИТЕ КИРИЛ И МЕТОДИЈ*, достапен на: uploads/2013/04/Spektar71.pdf.

Климент Охридски. *Събрани съчинения*. София, Т. 2. 1977.

Попов Г. *Акrostих в гимнографическом творчестве учеников Кирилла и Мефодия* // *La poesia liturgica slava antica / Древнеславянская литургическая поэзия*. Roma; Soia, 2003.

Соболевский А. И. *Из области церковнославянской проповеди* // Известия отделения русского языка и словесности академии наук (ИОРЯС). СПб., 1903. Т. 8, кн. 4.

Туницкий Н. Л. Обзор разработки вопроса о литературной деятельности св. Климента, еп. Словенского // *Богословский вестник*. Т. 3, № 9.1913.

Турилов. А. *К ИЗУЧЕНИЮ ВЕЛИКОМОРАВСКОГО ЛИТЕРАТУРНОГО НАСЛЕДИЯ: ПРОМЕЖУТОЧНЫЕ ИТОГИ, СПОРНЫЕ ВОПРОСЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ* / достапен на:

<https://cyberleninka.ru/article/n/k-izucheniyu-velikomoravskogo-literaturnogo-naslediya-promezhutochnye-itogi-spornye-voprosy-i-perspektivy/viewer>).

Даниела АНДОНОВСКА-ТРАЈКОВСКА / Daniela
ANDONOVSKA-TRAJKOVSKA

УДК 792(497.784)"1944/2024" (049.3)

СЕВРЕМЕТО ВО ЖИВИОТ ПРОСТОР (ЗА МОНОГРАФИЈАТА „80 ГОДИНИ НАРОДЕН ТЕАТАР БИТОЛА“ ОД ИВАН ДОДОВСКИ)

Како родена битолчанка и како вљубеник во уметноста во различни форми со љубопитство и интелектуална глад ја читав монографијата за Народен театар Битола во авторство на Иван Додовски и запознавајќи се поподробно со раѓањето на театарот во Битола и неговиот растеж низ годините, неговата грандиозност и зачудувачка историја, неминовно ми се наметнаа низа сеќавања од детството. Моето прво влегување во театарот било кога имав само една година, но моите сеќавања датираат од времето кога имав околу три години, па наваму. Татко ми работеше за НТБ 36 години, практично од свеченото отворање на новата зграда, па сè до пензионирањето, и секоја можна прилика ја користеше да ме однесе таму. Живо се сеќавам на театарските претстави за деца, на новогодишните забави на кои Петар Стојковски - Бабец доаѓаше како Дедо Мраз меѓу нас, ни делеше подароци, но само ако рецитираме или испееме песничка, а потоа и на претставите за возрасни, иако бев само дете. Се сеќавам како татко ми, по завршување на секоја претстава, ме внесуваше низ службениот влез, па долу низ лавиринтот од тесни ходници кои се отвораа во недоволно осветлени простории во кои се чуваа театарските реквизити, костими. Се слушаа само нашите чекори во таа глува полутемница, а потоа од некаде ќе се чуеја гласни разговори и смеа – тоа доаѓаше од соблекувалните. Често се сретнувавме со актерите, режисерите, сценографите, костимографите во тие ходници или во бифето или во просториите во кои се подготвуваа. Тоа за мене беше посебно доживување. Ми се чинеше како да влегувам во некој таен свет во кој важат сосема поинакви правила, свет во кој луѓето се ослободени и можат да бидат тоа што треба да бидат. Замислете како сето тоа влијаело врз едно ете, да речеме, петгодишно дете. А потоа пораснав, но детето кое беше обземено од тој свет на театарот сè уште живее во мене. И сега се прашувам како возрасна *Како е можно нешто да е толку големо и моќно и сеопфатно, а сепак да не е конкретна именка, да не е ни политика, а сепак да менува ставови, мислења и емоции. Да не е време, а сепак да го содржи сето време во себе. Да не е ниту религија, а сепак да се верува во него. Да е фикција, а сепак да е толку реално и опипливо.* Секако дека е возможно и воопшто не нè изненадува затоа што Битола отсекогаш бил град на културата, на уметноста, на книжевноста, на театарот. Битолчани имаат изградено култура за одење во театар и гледање театарски претстави, а за тоа сведочат преполните сали и громогласните аплаузи со кои тие ги наградуваат своите актери, како што бил награден и Петар Стојковски Бабец кој ја добил специјалната награда „Најдолг аплауз за актерот“ од страна на „Вечерње новине“ во 1977 година, а понекогаш и ги казнуваат со рамнодушност за да бидат подобра верзија од себеси. Затоа што публиката е најдобриот критичар што може да го има театарот. Таа подеднакво комуницира

со актерите како што и тие комуницираат меѓу себе, го запира здивот кога актерот ќе се приближи премногу до работ на сцената, се смее или плаче, молчи или зборува, се движи или мирува... А понекогаш и публиката си има своја функција и станува актант во вистинска смисла на зборот, актер кој е носител на дејство или го трпи тоа дејство. Како „отворениот театар“ на Љубиша Георгиевски во кој публиката се движи заедно со актерите, а дејството не започнува на сцената, туку во театарското бифе или ходниците. Но зошто? Зошто *толку го сакаме театарот*? Има ли некоја магија во сето тоа или сè е само привид кој еднаш се одигрува пред нашите очи, а потоа исчезнува. Впрочем, уште кога влегуваме во театарот, уште пред да почне претставата, уште додека се качуваме по скалите чувствуваме дека пополека нè подзема и нè носи во себе еден волшебен простор од чии сидови излегува светлина преку слика од значајна одиграна претстава. Актерите облечени во впечатливи костими нè поздравуваат тука и во своето отсуство, режисерите ја расклопуваат сегашноста како лего коцки, а потоа ја пресоздаваат поврзувајќи елементи кои навидум се неспоиви. Светлото е раскомотено секаде и никаде. А потоа седнуваме на тапацираните столчиња, нè опфаќа чудно чувство на возбуда затоа што сме влегле во простор кој дури и мириса поинаку. Тоа е мирис на нешто слатко и магично, а понекогаш предупредувачко, оствестувачко или опоменувачко. И чекаме. Чекаме нешто да се случи, затоа што театарот нема да биде театар ако ништо не се случува (дури и во антитеатарот и антидрамата нешто се случува – чекањето). Во исчекување сме да се соочиме со себеси, затоа што театарот токму тоа и го предизвикува кај реципиентите – тоа е средба со себеси која се одигрува пред нашите очи. Нашите скриени стравови или сомнежи се качуваат на сцена и ја пеат химната на поразот или победата, нè кошкатаат со остри зборови кои како иглички од кактус ќе си ги препознаме на кожата, а нема кому да му се налутиме, затоа што тоа што е на сцената, не е туѓо, туку наше. Тоа што чекори по штиците се нашите предметени мисли, нечии соништа, нечии перцепции кои се смеат, се радуваат, понекогаш силно извикуваат *слобода*, а понекогаш плачат. Но секогаш го зборуваат тоа што општеството сака да го замолчи. Тука просторот станува сепростор или непростор, а времето не се мери во секунди, туку во дејствија. Просторот оживува и содејствува со нас, предметите стануваат кодови, дрвената маса со бел чаршав среде празната сцена станува сиромаштија или осаменост или напуштање, а можеби и носталгија, крпениците на облеката на актерот зборуваат за закрпениот живот, нагласената шминка како нагласена емоција е состојба во која маската што секојдневно ја носиме ни сраснала со лицето, слушаме силен звук од тресок на врата и одеднаш пред нас се појавува таа врата и ние можеме да се заколнеме дека таа постои тука само за нас, иако таа реално не постои, насмеаните гротескни лица насликани на платното зад актерот оживуваат и в лице ни се смеат... ние дури можеме и да ги распознаеме по цртите на лицето, можеби и ќе се препознаеме во еден од нив, а може и ќе ги гледаме како симбол за судбината која нè сирка и ни се смее гледајќи нè како се обидуваме да ги земеме нештата во свои раце за да ги имаме под контрола и не успеваме во тоа, затоа што не е возможно да се заузда среќата. Таквиот семиотички пристап и вивисекција на сегашноста преку метонимија и симболика овозможува дистанцирано набљудување на дејството, затоа што најдобро гледаме кога малку ќе се пододдалечиме од предметот. И ние можеме

да сме непристрасни набљудувачи на тоа што се случува на сцената, да ја согледуваме состојбата во која се наоѓа општеството, животот на луѓето во него, алиенацијата која нè оддалечува сè повеќе од нас самите, нерамномерната распределба на моќта во светот во кој сè е поларизирано и замолчено и понижено (дури и моќниците се дехуманизирани затоа што се нафатиле да ја играат играта во која секогаш едни исти победуваат, а други исти губат), човекот кој живее на маргините,... Всушност театарот никогаш не го премолчува тоа што го мисли, не замолкнува дури и пред заканите на власта. И не само што не ведне глава, туку на интелигентен и луциден начин го исмева чинот на замолкнување. Пример за тоа е театарската претстава „Свадбата на Мара“ од Владимир Костов, а во драматизација и режија на Љубиша Георгиевски која била симната од репертоарот по наредба на јавниот обвинител само по нејзината четврта изведба во 1976 година. Но по јавното судење на кое вештак бил Матеја Матевски кој застанал на страната на театарот била донесена ослободителна пресуда. Потоа во 1989 година Љубиша Георгиевски кога по втор пат го поставувал „Хамлет“ вметнал сцени од „Свадбата на Мара“, а била читана и судската пресуда за нејзината забрана. На тој начин преку интертекстуалност во театарот и смели комбинации како резултат на деконструктивистичкиот пристап се постигнал ефект на конечна ослободителна пресуда, бидејќи слободата доаѓа само тогаш кога в лице се кажува вистината дека општеството е гнило, но дека театарот нема да престане да ја бара смислата на постоењето. Ете затоа го сакаме театарот! Искрен е! Шокантен е! И не се плаши да се соблече гол, ако е потребно за да се привлече вниманието на реципиентот или најотворено да се каже вистината или да се предвиди иднината. Како во „Црна дупка“ од Горан Стефановски, а во режија на Бранко Брезовац каде гледачите биле на сцена и следеле агресивни и еротски сцени. Како во „Подземна република“ од Јордан Плевнеш, а во режија на Владо Цветановски во која еден старец постхумно во подземјето доживува сновиденија за создавање на македонска држава, претстава која се одигрува 7 месеци и 5 дена пред 8 септември 1991 година кога Македонија станува самостојна држава.

Сето ова може да се доживее преку монографијата „80 години народен театар Битола“ во која Иван Додовски ги определил претпочетоците на театарот, а потоа и вистинските почетоци во 1944 година. Делејќи го временскиот период од 80 години на прецизни суштински периоди во зависност од успехите, подемите, падовите, предизвиците што ги доживувал НТБ низ годините, Додовски создал значајна публикација од која може да се прочува историјата на театарот. Монографијата содржи податоци за ангажирани актери низ годините, сценографи, костимографи, режисери, премиери на театарски претстави, настапи на НТБ во странство, гостувања на значајни имиња од странство во НТБ, награди и признанија, лични приказни, но и суштински биографски податоци за дел од доајените на македонското глумиште, како и детални податоци за состојбата на театарот денес. Особено е впечатливо тоа што книгата е напишана со бели букви на црна подлога, исто како што и актерите се осветлени на сцената, а сè околу е темно. Текстовите се разбиени со професионална театарска црно-бела фотографија, дел од архивата на НТБ, повторно за да го постигнат пред малку споменатиот ефект. И како Диоген кој со фенер среде бел ден го барал човекот меѓу луѓето, така и оваа монографија, ако ја земеме како симбол за театарот, барајќи го човекот меѓу луѓето –

реципиентите, ни ги осветлува лицата за да можеме да се најдеме себеси како луѓе во нечовечен свет.

Всушност, приказната започнува, но не завршува исто. Кругот не е тркалезен. „Луѓето беа воодушевени. Очекуваа да се крене завесата, сите како да очекуваа да се случи некое чудо дотогаш невидено... Има ли за артистите поголема награда од искрените и спонтани аплаузи. А тие не стивнуваа дури ни во репризните претстави... Не заради тоа што постигнавме високо уметничко ниво – тогаш тоа не беше ни можно, но затоа што... тоа беше прва претстава на македонски јазик“. – со овие зборови доајенот на македонската театарска сцена Димче Стефановски ја искажува возбудата по изведувањето на едночинката „Горе Магарески“ од Владо Малески како прва претстава во слободна Битола која била одиграна само 10 дена по ослободувањето. Со истата таа претстава по 80 години НТБ ќе се претстави пред битолската верна публика во 2024 година. Благој Мицевски, Јован Ристовски и Софија Ристевска-Петрушева се јавуваат во улога на режисери, но не колаборативно, туку секој на свој начин му пристапува на текстот на Малески. На овој начин НТБ уште еднаш го покажува тоа што го докажува низ годините – дека располага со извонредна режисерска, професионална и актерска екипа која не се плаши да експериментира и со овие три режисерски пристапи ги истакнува бесконечните можности на театарот за изразување, но и како да става три точки на крајот од започната реченица во 1944 укажувајќи на фактот дека театарот и понатаму ќе продолжи да ја раскажува нашата лична приказна и приказните кои живеат околу нас секогаш на нов начин.

Милица ДИМИТРИЈОВСКА-РАДЕВСКА / Milica
DIMITRIJOVSKA RADEVSKA

УДК 821.163.3-31.09

СКИЦИ НА РЕЦЕПИЕНТОТ ВО ИДЕНТИФИКАЦИЈАТА НА ЧОВЕКОТ ШТО УМУВА ЗА ЧОВЕК

Елизабета Јончиќ во својот последен творечки експеримент, романот „Човек глагол (Хомо вербум)“ ги истражува суштествените прашања со кои се соочува интелектуалецот на 21 век – идентитет, отуѓеност, изборите кои за жал повеќе се оддалечување од духовното, а прифаќање на лажниот либерализам и утопија за среќа во материјализмот.

Прва скица за прво читање

Изборот по дефиниција претставува двојство, го нагласува дуализмот помеѓу доброто и лошото, праведното и погрешното, моралното и подлото, етичкото и лажното. Всушност тоа е таа вечна борба на вредности. Во македонската литература за оваа борба на избори имаме повеќе примери, кај Димитар Солев во „Белата долина“, кај Славко Јаневски во „Стебла“, и секако тие избори се предзнак во романите на Владимир Костов.

„Се топи во стравот
со наковтрешена вжареност
не препознавајќи се.
Во првиот ред коленичи авангардата.
Смаленото сонце се надвива со мрежата.

– Амааа мрежа, и тоа здрава мрежа! – забележа нервозно.“ (стр. 109)

Романот на Елизабета Јончиќ „Човек глагол (Хомо вербум)“ како роман на избори – индивидуални и колективни, детерминираат одлуки, внатрешни дилеми, решенија, одговори, диктираат морални принципи и дебати за архетиповите: мајка, молитва, палимпсест, верба, љубов како содржител на сè. Самиот наслов **Човек глагол** ја нагласува потребата / императивот од дејствување на индивидуата, а не само вербално умување.

Ако секој почеток е мигот на нашето спознание тогаш Елизабета Јончиќ со нагласена интертекстуалност, не само што нè информира, туку и со тие аргументи нè води кон тоа спознание. И во тој контекст нејзината реченица е изразито лирична со возвишен стил во духот на древниот трагизам за да доживее катарза. „Така ми се имаат залепено на душата, ми се имаат замандалено попречно одвнатре на срцево, та сега ни се отвора ни се поткрева. Да можев некако да ги расчепкам, ама не се волна зборовите, да ги допрам, да ги гмечам низ раце, да ги раскинам, како што ми одговара, да ги исучам на вретено, па да ги завиткам, здив е зборот, дури го чуеш издишал... Па чуди му се ти колку сакаш потоа како, зошто, кога, што направил.“ (стр. 24)

Како полифоничен роман, „Човек глагол (Хомо вербум)“ може да се толкува од социолошки, филозофски, општествен, семиотички, естетски, лингвистички, религиски и други аспекти. Секој од нас во читањето ја има

слободата за интерпретација во зависност од аголот на читање. Во тој однос, во првата скица на прочит ги разложив фиданките мајка, молитва, љубов, а во втората – азбучната молитва како поетски изблик на вербата не само кон Бога туку кон историјата, древната уметност и традицијата.

Култот кон Големата Мајка несомнено е еден од најуниверзалните култови. Во сите митологии и религии во светот е присутна претставата за големата божица т.н. Големата Мајка која го создала (или „родила“) светот, бидејќи раѓањето или механизмот на прокреација е обележје на женскиот род. Но, овде во романот писателката Јончиќ токму потсетува на фактот за деменцијата на современиот човек, свесно или несвесно, за она што е извор на животот. И тука од социолошки аспект е нагласена отуѓеноста на индивидуата превенствено од себе си. Ние, индивидуално и колективно, заминуваме во белиот свет и тураме пепел на она што сме.

„Жената беше загледаана час во цветовите, час во сувата земја отспротива. Седната така, на нешто што личеше на стол (а стол сигурно не беше), свиткана под пазувите на старата лозница, изгледаше многу скромно. Погледот ѝ беше заматен од солзи, во душата ѝ се назираше горчина, некаква глува болка ја тиштеше, болка што не слуша утеха, болка што ѝ го урниса домот.“ (стр. 13)

Оваа слика и во поетски контекст и во историски е литографија на кратката меморија на лажните пророци на блажеконеиската варијација на свеста за идентитетот и местото на 'ркулеот наспроти стерната.

Според м-р Софија Грандаковска во повикот како најпримитивна молитвена форма стои директното обраќање кон вишата стварност за исполнување на некое добро. Во овој контекст се маркира позицијата повик за добро, наспроти лошото, хтоничното, темното. Притоа, молејќи го Бога да го избегне строгиот суд за оние кои приклониле кон лошото, јасно го маркира знаењето дека прогледувањето е динамичен процес кое треба да се одвива низ милост. Во романот авторката Јончиќ е во постојана потрага на милоста, но на тој пат речиси од секоја нејзина фраза се провлекува и гнев, лутина, остри тонови на вербализација кои треба да ги натераат ликовите, а и нас како читатели да спознаеме определени вредности како што се доверба, морална и етичка поддршка, отсуство на самољубие и ароганција во однос на традицијата и колективното добро. Моралниот аспект на таа вербализација е да побараме во себеси смиреност, кроткост, трпеливо прожилување во часот на истрајувањето.

„Мајката Божја го погледа со длабоко разбирање, Огнен како да здогледа парче среќа заиграно во нејзиниот поглед.

– Секогаш ќе има тешкотии. Но запомни, синко, внатре, во твоето срце, имаш светлина, неа никој не може да ја угасне. Затвори ги очите и слушај го срцето. Досега тоа многу добро те води...“ (стр. 81)

Палимпсестот по дефиниција е стар ракопис напишан на пергамент врз истружен текст. Овде таа палимпсесност има двојна функција – од една страна да не потсети на древноста, на заборавената минатост на она што сме биле и да не упати на она што треба да бидеме или јасното исчитување на сегашноста за дофат на иднината. Но, од друга страна тоа е и самиот текст во рамките на длабинската структура на испишаното. Декодирањето на симболите или семите во текстот е заокружување на идејата за постоењето како трајна вредност на идентитетот. Пергаментот како ознака на древност во литературата се

манифестирала низ разни модификации, од потрага на среќа и благосостојба до таинствен клуч кој ја разрешува алхемијата на животот. Но, во сите случаи веродостојноста на знакот се става во релација со претпазливоста од негова интерпретација и нагласена верба дека именител на таа вредност се нашите индивидуални претстави за себеси и другоста.

Љубовта како архетип во литературата е седржител на сè. Љубовта што ја даваш, секогаш ќе најде свој пат назад до тебе. Кога искрено љубиш и даваш од срце, и не очекуваш ништо во замена, универзумот ќе најде начин да ти врати. Таа љубов која ја пренесуваш на другите, на твоите блиски, дури и на себе, создава невидливи врски што те водат кон уште поголема љубов и среќа. Во романот таа љубов е во функција на потребата за самопотврда дека сме дел од нешто повозвишено и трајно. Нашата сетилност е емпатичен израз на другиот во нас, на неделивата целина од телото и душата од транскриптот и мислата.

„Боже! – воскликна. – Мил мој Боже! Ова е чудесно! Ова, ова е прекрасно! Ова, ова е божествено! Милен мој најмил! Што си направил? Зарем толку убаво нешто може човечката рака да направи? Ти реков дека можеш, знаев, знаев јас дека можеш! Убавино моја! Се гордеам со тебе!“ (стр. 96)

„– Огнене, душо моја убава, се врати!

Тој ја погледна со милост, кимна со главата, стана и ја прифати во прегратка. Во тој момент, силна веда удри на небото и го распара. *Се измешаа сите променливи на физиката и математиката, си го покажјаа идентитетот. Сонце почна да гори во срцата на Огнен и Марија. Не е празна душата пред плотта. Заветот ќе биде исполнет.*“ (стр. 119)

Втора скица за второ читање

Бројни се истражувањата во науката за „Азбучната молитва“ на Константин Брегалнички, меѓу кои и оние на Вера Антиќ и Катица Ќулафкова. Кон овој проблем се задржува и Г. Илински во студијата: „Каде, кога и со каква цел глаголицата била заменета со „кирилица“? Споменатото мислење на Илински дека презвитерот или епископот Константин би можел да биде составителот на кирилицата го прифаќа неговиот ученик Бернштејн. И оваа дејност ја поврзува токму со Преславскиот собор од 893 година. Тој истакнува: „Ни Климент, ни Наум, не би кренале рака на светото за нив глаголко писмо. Имено, во Македонија, каде што минувала дејноста на Климента и Наума, кирилското писмо сретнало најголемо спротивставување“. Ако се знае дека молитвите припаѓаат на една од неколкуте ритуални и жанровско-дискурзивни констелации – магиска, сакрална, религиско-литургиска, поетска, реторичка, профана, апокрифна, психолошка и психо-терапевтска – може да се каже дека во „Азбучна молитва“ се рефлектираат, интерактивно, неколку молитвени функции: сакрално-христијанската, поетската, реторичката и психо-терапевтската.

„Азбучната молитва“ е поврзана со глаголичкиот акростих составен од 36 глаголички букви на коишто им одговараат исто толку стихови, плус четири слободни завршни стиха, така што (таа) содржи вкупно 40 стиха. Акростихот го евоцира, на поетски начин, фактот дека глаголицата и кирилицата не се проста низа знаци, туку имаат своја нумеричка вредност и симболика и дека, синтактички, почиваат врз една археструктура, сочинувајќи, така, една виша порака.

Токму затоа и Елизабета Јончиќ во романот ја интегрира својата азбучна молитва како поетски, реторички, магиски и сакрален елемент за да ја разграни скринатата мрежа на почетокот со почетокот на крајот од романот. Таа е врзивното ткиво во небичас, тоа е лозата на тврдоглавите кукулинци, тоа е осамениот човек во белината на оснежените врвови, тоа е преданието во каселата на маркоцепенковата оставнина и сите летови на Силјан Штркот.

Во 24 стиха на азбучната молитва на Елизабета Јончиќ има симболично навестување на уката како мудрост бескрајна која е речена од непцето и душата на првостинката. Тое е глаголење на верата во срцето без мера. Во структурата на овој поетски запис, кој треба да ја открие светоста и достоинста на древноста на словото, авторката тргнала од скромноста како доблест на посветените на сонцелубието за потоа да ја интензивира почетната намисла, во духот на еден Синаитски. низ метафората клуч од железо и челик, во одбрана на светлосрачна мисија меѓу чеканот и наковалната.

„Азбучната молитва“ на Елизабета Јончиќ ја има таа функција на поврзување на традицијата со сегашноста и иднината на македонскиот јазик, култура и етникум. Пораката е сосема очигледна – без почитување на основните вредности: мајка (читаме татковина), јазикот и културата, нема иднина. Односно, секој од нас го прави сопствениот избор, со силата на аргументите или духовните палимпсести. Интелектуалната слобода на секој од нас и во секој од нас е светлината што нè води со чисто срце и ум кон себепознавање и себепочит.

Златко ЖОГЛЕВ / Zlatko ZHOGLJEV

УДК 821.163.3-32(049.3)

**ОСВРТ ВРЗ КНИГАТА СОБИРАЧИТЕ НА ПЛАСТИЧНИ ШИШИЊА
(Скопје: Современост, 2024) од Љубинка Донева**

Во збирката раскази „Собирачите на пластични шишиња“, Љубинка Донева ни подарува едно длабоко хуманистичко и социјално ангажирано дело, кое со својата емотивна сила и стилска зрелост го заслужува вниманието на секој читател што не се плаши да погледне во сенките на општеството. Раскажувајќи за луѓето од маргините – оние кои живеат од собирање пластични шишиња – авторката не само што ги осветлува нивните животи, туку и ги возвишува нивните борби, нивната достоинствена тишина и нивната човечност.

Ликови од општественото дно – херои на секојдневието

Ликовите во расказите се наречени по нивните физички или животни особености: Кусиот, Мокриот, Гмечко, Дебелата, Малиот Принц... Секој од нив носи своја приказна, своја болка, но и своја надеж. Тие се различни по возраст, пол и животна траекторија, но ги обединува нивната борба за опстанок и нивната човечка потреба за признание. Донева ги обликува со суптилна психолошка длабочина, без патетика, но со топлина и разбирање. Нивните прекари не се понижувачки, туку симболични – тие се огледала на нивната реалност, но и на нивната сила.

Средина и општествен контекст

Расказите се сместени во урбани и периурбани простори, каде што сиромаштијата, негрижата и заборавот се секојдневие. Авторката мајсторски ја опишува средината – не како декор, туку како активен учесник во животот на ликовите. Таа не се задржува само на индивидуалната болка, туку ја проширува перспективата кон општествените механизми што ја создаваат и одржуваат маргинализацијата. Во тој контекст, збирката функционира и како социјален апел – тивок, но моќен.

Емпатија и активизам

Највредниот аспект на оваа збирка е нејзината способност да покрене емпатија. Донева не бара сожалување, туку разбирање. Таа ги наведува читателите да се запрашаат: што можеме да направиме? Како да станеме дел од решението? Преку суптилна нарација, таа ги води кон активизам – не како политичка платформа, туку како човечка реакција на неправдата. Во нејзините раскази, добрината не е идеализирана, туку реална, конкретна и возможна.

Оптимизам и надеж

И покрај тешките теми, збирката не е мрачна. Напротив, таа е исполнета со светлина – со надеж дека добрината постои, дека луѓето можат да се променат, дека општеството може да се поправи. Ликовите, иако оптоварени со страдања, не се предаваат. Тие продолжуваат да се борат, да сонуваат, да сакаат.

Тоа е најголемата порака на авторката: дека човечноста не се губи, дури ни во најтешките услови.

Стил и книжевна вредност

Стилот на Љубинка Донева е живописен, јасен и емотивен. Таа пишува со прецизност, но и со поетска чувствителност. Расказите се читливи, но не површни – тие бараат внимание, размислување, внатрешна реакција. Во нив се чувствува книжевна зрелост, но и хуманистичка визија. Делото имплицитно ја носи мислата дека „последните ќе бидат први“, дека слабите се вистинските носители на силата, дека преку нивното страдање можеме да го разбереме сопственото место во светот.

Заклучок

„Собирачите на пластични шишиња“ е збирка што не се чита само со очи – таа се чита со срце. Таа е книжевен повик за солидарност, за човечност, за ангажман. Љубинка Донева успева да создаде дело кое е истовремено интимно и општествено, емотивно и аналитично, болно и возвишено. Тоа е книга што нè потсетува дека патот до ѕвездите навистина води преку трње – и дека никој не може да се спаси сам.

Емилија РИСТЕВСКА СТЕФАНОВСКА, Александар
СТЕФАНОВСКИ / Emilija RISTEVSKA STEFANOVSKA,
ALEKSANDAR STEFANOVSKI

УДК 37.016:78]:[37.018.4:159.93]
37.012:78]:[37.018.4:159.95/955.6]

МУЛТИСЕНЗОРНО УЧЕЊЕ ВО НАСТАВАТА ПО МУЗИЧКА УМЕТНОСТ: СОВРЕМЕНИ ПРИСТАПИ ЗА ПОТТИКНУВАЊЕ НА МУЗИЧКИОТ РАЗВОЈ

Астракт

Во современата наставна практика мултисензорното учење² се препознава како ефективен пристап за поттикнување на креативноста, активното учество и индивидуалниот музички развој кај учениците. Целта на овој труд е да се истражи значењето и примената на мултисензорните методи во наставата по музичка уметност, со посебен фокус на различните стилови на учење – аудитивен, визуелен и кинестетички. Преку анализа на методолошките пристапи на Карл Орф, Золтан Кодали и Емил Жак-Далкроз, се прикажуваат современи начини на адаптација на овие традиционални модели во денешната наставна практика. Во трудот се опфатени и примери од наставата што комбинираат звук, движење, визуелни симболи и физички активности, со цел да се овозможи подлабоко музичко доживување и разбирање. Резултатите укажуваат дека мултисензорниот пристап не само што ја збогатува наставата, туку и придонесува за поголема инклузивност и индивидуализирано учење. Во заклучок се нудат практични препораки за наставниците, како и насоки за понатамошни истражувања во оваа област.

Користени зборови: Мултисензорно учење, музичка настава, импровизација

ВОВЕД

Современото образование сè повеќе се стреми кон прилагодување на наставните методи според индивидуалните потреби и стилови на учење на учениците. Во таа насока, мултисензорното учење претставува иновативен и ефективен пристап кој вклучува ангажирање на повеќе сетили – слух, вид, движење и допир – во процесот на усвојување на знаења и вештини. За разлика од традиционалните методи кои најчесто се насочени кон вербално или визуелно учење, мултисензорното учење овозможува подлабоко и потемелно доживување на наставната содржина, што придонесува за посилна когнитивна и емоционална поврзаност со материјалот.

Во наставата по музичка уметност, мултисензорниот пристап е особено важен бидејќи музиката по природа е уметност што се доживува преку повеќе канали – се слуша, се чувствува, се изведува и се доживува телесно. Ангажирањето на различни сетили не само што ја зголемува вклученоста на учениците, туку овозможува и развивање на музичка писменост, слух, чувство за ритам, креативност и самодоверба. Овој пристап е особено значаен за учениците со различни стилови на учење: аудитивен (учење преку слушање), визуелен (учење преку гледање) и кинестетички (учење преку движење и активност).

² Мултисензорното учење овозможува активирање на повеќе сензорни канали и ја зголемува вклученоста на учениците (Jensen, 2001).

Историски гледано, идеите за мултисензорно учење во музичката едукација не се нови. Методологиите развиени од Карл Орф, Золтан Кодали и Емил Жак-Далкроз поставиле темели за интегрирање на звук, движење и визуелни симболи во наставниот процес. Орф ја нагласува улогата на говорот, движењето и импровизацијата; Кодали развива систем на музичка писменост преку пеење и движење на рацете; а Далкроз воведува телесно движење како средство за разбирање на музичката структура. Овие пристапи се основа за современите мултисензорни методи кои сè повеќе се применуваат во наставата денес.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ТРУДОТ

Целта на овој труд е да се истражи како современите мултисензорни пристапи можат да се применат во наставата по музичка уметност и како тие влијаат врз музичкиот развој на учениците со различни стилови на учење. Преку анализа на наставни примери и методички пристапи, трудот ќе прикаже конкретни начини за унапредување на наставата со помош на мултисензорни техники, како и нивната улога во создавање инклузивна и креативна образовна средина.

За реализација на поставената цел, во трудот се дефинирани следниве задачи:

1. Да се дефинира концептот на мултисензорно учење и неговата примена во образованието.
2. Да се анализираат теоретските основи и методолошките пристапи на Орф, Кодали и Далкроз во контекст на мултисензорното учење.
3. Да се проучат различните стилови на учење (аудитивен, визуелен и кинестетички) и нивната важност во наставата по музичка уметност.
4. Да се разгледаат современите методи и техники за мултисензорно учење во музичката едукација.
5. Да се дадат препораки за примена на мултисензорни пристапи со цел поттикнување на музичкиот развој и инклузивноста во наставата.

ТЕОРЕТСКА РАМКА

Мултисензорно учење — Овој пристап се базира на користење на повеќе сетилата и когнитивни канали за подобро усвојување и задржување на знаењето. Според когнитивната наука, комбинирањето на визуелни, аудитивни и кинестетички стимули го подобрува учењето и ја зголемува мотивацијата кај учениците. Во оваа рамка, се користат и Блумовата таксономија, која ја класифицира интелектуалната активност од основно до повисоко ниво, како и Гарднеровата теорија за мултипла интелигенција, која нагласува постоење на различни видови интелигенција, меѓу кои и музичката, телесно-кинестетичката и визуелно-просторната.

Учење преку движење и ритам — Телесната интелигенција, поврзана со движењето, и музичката интелигенција, која ја опфаќа способноста за разбирање на ритмот и мелодијата, се клучни за ефективно учење во музичката едукација. Преку активности како танцување, тапкање или користење на инструментите, учениците го поврзуваат телото со звукот, што им помага подобро да ги сфатат и задржат музичките концепти.

Преглед на класични методики во музичката едукација:

- **Орф Шулверк метод**³ — Методот на Орф⁴ ги интегрира музиката, говорот и движењето, овозможувајќи креативен и интерактивен пристап кон учењето. Учениците учат преку игра и импровизација, што им овозможува да го развијат своето музичко изразување и самоверба. На пример, учениците може да користат ударни инструменти и да создаваат различни ритмички фигури преку движење на телото.
- **Кодали метод**⁵ — Основен елемент во овој метод⁶ е развојот на музичката писменост преку користење на визуелни симболи и специфични гестови со рацете кои им помагаат на учениците да ги разберат тоновите и ритмот. Пеењето игра централна улога, бидејќи го развива слухот и вокалните способности. На пример, користењето на „солфеж“ и гестови со рацете помагаат во учењето на музичките скали и мелодии.
- **Далкроз Евритмија метода**⁷ — Оваа метода⁸ користи телесна интерпретација на ритмот и музиката, каде движењата ги отсликуваат звучните и ритмичките елементи. Евритмијата помага учениците да ја почувствуваат музиката преку движење, што ја збогатува нивната музичка свест и изразување. На пример, различните ритмички шеми може да се претстават со специфични движења на рацете или нозете.

МЕТОДОЛОГИЈА НА ТРУДОТ

Овој труд е од информативен карактер и не содржи практично спроведено истражување. Се базира на анализа на релевантна стручна литература, теоретски пристапи и методички модели применливи во наставата по музичка уметност, со посебен акцент на мултисензорното учење.

Во фокусот се класичните методи на Карл Орф, Золтан Кодали и Емил Жак Далкроз, кои се анализираат низ призмата на современите образовни практики и потребите на учениците со различни стилови на учење (аудитивен, визуелен, кинестетички).

Во иднина, ваков труд би можел да биде надграден со квалитативно или акционо истражување, користејќи ги следните методи:

1. Метод на набљудување

Се користи за следење на однесувањето и реакциите на учениците при примена на различни мултисензорни активности:

- Набљудување на ученици кои изведуваат ритмичко движење во стил на Далкроз.
- Следење на ученици додека пејат и користат гестови со рацете според Кодали методиката.
- Набљудување на спонтани музички игри и импровизации инспирирани од Орф методот.

³ Методот на Орф, кој комбинира говор, движење и музицирање, се покажал како особено ефикасен во ран образовен контекст (Orff, 1991).

⁴ Карл Орф, Carl Orff

⁵ Золтан Кодали, Kodály Zoltán

⁶ Кодали сметал дека музичката писменост треба да се развива преку пеење и користење на симболи кои го претставуваат звукот (Choksy, 1999).

⁷ Емил Жак Далкроз, Émile Jaques-Dalcroze

⁸ Евритмијата на Далкроз го поттикнува чувството за ритам преку телесна интерпретација и движење (Dalcroze, 2000).

2. Метод на интервју

Полуструктурирани интервјуа со наставници по музичка уметност за:

- начинот на кој применуваат мултисензорни пристапи;
- нивното лично искуство со конкретни методики (Орф, Кодали, Далкроз);
- нивните согледувања за ефектот кај учениците, особено оние со различни училишни стилови.

3. Метод на анализа на содржина

Се однесува на преглед и анализа на:

- наставни подготовки и планови кои интегрираат мултисензорни елементи;
- снимени часови или наставни видеа;
- едукативни материјали базирани на конкретна методика.

4 Метод на студија на случај

Применлив за анализа на конкретна паралелка или група ученици во одредено училиште, каде би се применувале елементи од сите три методики и би се следеле резултатите во подолг временски период.

АНАЛИЗА И ДИСКУСИЈА

Во рамките на теоретската анализа се разгледуваат неколку мултисензорни пристапи кои овозможуваат целосно вклучување на учениците во наставата по музичка уметност, преку активирање на различни сетила и телесни активности. Секој од класичните педагошки модели — Орф, Кодали и Далкроз — претставува уникатен начин на обработка на музичка содржина, со особен потенцијал за поддршка на ученици со различни стилови на учење: аудитивен, визуелен и кинестетички.

Пеење + гестови со рацете (Кодали метода)

Методата на Золтан Кодали се однесува на идејата дека музичката писменост се развива најдобро преку пеење. Преку солфежирање, употреба на гестови со рацете (на пр. „Cigwen“ рачни знаци), и визуелни симболи, учениците ги учат тонските односи и ритмичките вредности.

- За **аудитивните ученици**, пеењето ја активира музичката меморија и развива прецизна интонација.
- За **визуелните**, симболите и гестовите со раце создаваат слика на звукот.
- За **кинестетичките**, движењата поврзани со тоновите им овозможуваат телесно разбирање на апстрактните музички структури.

Овој пристап е особено ефективен кај деца во рана училишна возраст и кај ученици со потешкотии во читање ноти, бидејќи ги поврзува звуците со физички и визуелен израз.

Свирење на инструменти + импровизација (Орф Шулверк метода)

Карл Орф ја развива методата Шулверк со цел музиката да се доживува преку **игра, говор, движење и импровизација**. Учениците користат **елементарни инструменти** (ксилофони, металофони, тапани) и самите создаваат музика, често во рамки на групна активност.

- **Кинестетичките ученици** се активно вклучени преку ритмичко свирење и движење.
- **Аудитивните** развиваат слух преку слушање и повторување на ритми и мелодии.
- **Визуелните** може да користат симболи за структура на композицијата или визуелна помош при изведба.

Импровизацијата во оваа методика има клучна улога: им дава слобода на учениците да експериментираат, да се изразат и да станат активни креатори на музика, наместо само изведувачи.

Ритмичко движење на телото (Далкроз Евритмија метода)

Емил Жак Далкроз смета дека телото е првиот инструмент преку кој музиката се разбира: „Музичкото искуство треба да биде телесно и креативно“ (Dalcroze, 2000, p. 42). Во неговата евритмија, учениците се движат во согласност со ритмот, темпото и динамиката на музичкото дело. За **кинестетичките ученици**, ова е природен и интуитивен начин на учење.

- За **аудитивните**, слушањето музика додека се движат ги зајакнува слушните рефлекс и чувството за темпо.
- **Визуелните ученици** може да ги надополнат активностите со следење на форми, шеми или графички нотации поврзани со движењето.

Далкроз методиката не само што поттикнува музичка свесност, туку и ја развива координацијата, концентрацијата и чувството за простор, што позитивно влијае врз целокупниот уметнички и когнитивен развој.

Визуелизација на музика (цртање, сликање, графичка нотација)

Дополнително, мултисензорниот пристап може да се прошири со активности во кои учениците:

- цртаат или сликаат според музиката што ја слушаат (на пр. бранови, бои според емоции, форми според динамика),
- создаваат графички партитури, со што визуелно ја претставуваат структурата на музиката.

Ова е особено корисно за ученици кои најдобро учат преку **визуелна стимулација**, но исто така поттикнува креативно размислување и доживувањето на музиката како уметничка и лична изразна форма.

Влијание врз музичкиот развој

Според анализата на методите, мултисензорниот пристап овозможува:

- поактивно вклучување на сите ученици, без оглед на нивниот стил на учење,
- зголемена мотивација и интерес за музика,
- развој на слух, чувство за ритам и интонација,
- подобрување на меморијата, вниманието и креативноста,
- унапредување на социјалните вештини преку групни активности и импровизации.

Различните методи имаат најсилно влијание кога се комбинираат и адаптираат според возраста, способностите и потребите на учениците. Наставата станува **подостапна, покреативна и поинклузивна**, а учениците не само што учат музика — туку ја доживуваат.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

Анализата покажува дека мултисензорното учење претставува значаен и ефективен пристап во наставата по музичка уметност, особено кога се земаат предвид различните начини на кои учениците ги процесираат и разбираат информациите. Комбинирањето на звук, движење, визуелни симболи и практична активност овозможува подинамична, инклузивна и креативна образовна средина.

Главни заклучоци:

- Примената на методите на Орф, Кодали и Далкроз овозможува активна вклученост на учениците преку различни сензорни канали, што води до подлабоко музичко разбирање.

- Учениците кои учат преку гледање, слушање или движење имаат еднаков пристап до содржината кога наставата е дизајнирана мултисензорно.
- Импровизацијата, телесната интерпретација на музика и визуелното изразување ја поттикнуваат креативноста и самодовербата кај учениците.
- Овие пристапи особено им користат на ученици со посебни образовни потреби, социјални тешкотии или недоволна мотивација.

Препораки за наставната практика:

1. **Дизајн на мултисензорни часови:** наставниците треба да комбинираат пеење, движење, визуелизација и свирење за да овозможат поголема вклученост на учениците со различни потреби и интереси.
2. **Интеграција на класични методи во современ контекст:** елементите од Орф, Кодали и Далкроз можат да се адаптираат со употреба на современи наставни средства и дигитални алатки.
3. **Употреба на визуелни и телесни симболи:** како дополнителна поддршка при изучување на ритам, мелодија и динамика.
4. **Развивање креативност преку импровизација и слободно музичко изразување,** без страв од грешка или ограничување.
5. **Поттикнување на колаборативно учење:** мултисензорните активности (на пр. групно музицирање или движење) градат тимска работа, соработка и меѓусебна поддршка.

Перспективи за понатамошна работа:

- Во иднина се препорачува реализација на практични истражувања со цел да се испита директното влијание на мултисензорните пристапи врз музичката писменост, мотивацијата и музичката изведба кај учениците.
- Дополнително, може да се истражува употребата на дигитални апликации кои го поттикнуваат мултисензорното доживување на музиката — како што се визуелизации на звук, ритам-игри и апликации за движење поврзано со музика.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Armstrong, T. (2009). *Multiple intelligences in the classroom* (3rd ed.). ASCD.
- Choksy, L. (1999). *The Kodály method I: Comprehensive music education*. Prentice Hall.
- Dalcroze, É. J. (2000). *Rhythm, music and education* (Dover ed.). Dover Publications. (Original work published 1921)
- Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: The theory in practice*. Basic Books.
- Grujovska, N. (2018). *Инклузивна музичка настава: Практични насоки за мултисензорен пристап*. Биро за развој на образованието.
- Jensen, E. (2001). *Arts with the brain in mind*. ASCD.
- Orff, C. (1977). *Elementaria: First acquaintance with Orff-Schulwerk*. Schott Music.
- Orff, C. (1991). *Orff-Schulwerk: Music for children*. Schott Music.
- Petrova, D. (2017). *Различни стилови на учење кај учениците – Пристапи и стратегии*. Институт за педагогија.
- Tsvetkovski, S. (2020). *Современи пристапи во наставата по музичка уметност*. Универзитет „Св. Климент Охридски“.
- Volkov, B. (2012). *Методика на наставата по музичка култура*. Филозофски факултет – Скопје.
- Zoltán Kodály Institute. (2016). *Collected writings of Zoltán Kodály* (Selected ed.). Kodály Institute of the Liszt Ferenc Academy of Music.

Васил ТОЦИНОВСКИ/ Vasil TOCINOVSKI

УДК 821.163.3-1(049.3)

ГОСПОДАРКА НА ТАГАТА

(Јованка Денкова. (2024). *Исповед на бршленот*. Штип: авторско издание)

Поетскиот ракопис *Исповед на бршленот* од Јованка Денкова (1974, Штип) претставува провокативна средба во која читателот се соочува со исписот и со резултатот од творечката лабораторија на книжевниот критичар и есеист, универзитетски професор кој е застанат на страната за проследување и вреднување. Веднаш да забележиме оти имаме пример на успешно естетско и етичко одбединување на обете нивоа книжевно создавање. Шеесетте песни се поделени/подредени во три циклусни целини. Таквата структура има осмислена творечка тенденција за остварување на своевидно свето тројство во системот кога животот се пресоздава со одговорност преде зборот во литература. За авторката според постапката на поетскиот говор/писмо поезијата е систем на чувства. И самата забележува оти песните се нејзината душа. Лирскиот третман ги раздиплува сите прашања, недоумици и дилеми од егзистенцијата на субјектот/човекот поставени или поточно спротивставени во времето и просторот. Темите и мотивите извираат длабоко од душата и потекуваат како вековити и лековити води испишувајќи/исцртувајќи ја фреската на срцето. Интимниот свет се огледува во едно невидливо огледало во постојана, вечна трага по мислата и смислата на постоењето. Индивидуалното е само извор или одраз на мигот за релевантните животни искушенија на минливоста, бесмислата, апсурдот и парадоксот.

Јованка Денкова со јас формата ги воспева всушност универзалните, општочовечки вредности и димензии да се биде човек, среќно и радосно битие, зашто покрај тагите и радостите како неделива целина, еднаш и кратко дадениот човечки живот бил и останува ода на радоста. Сегашноста е златна врска меѓу минатото и иднината. Оттука и хронологијата на стихозбирката *Исповед на бршленот* почнува со минатото, временска категорија со која е и насловен првиот циклус. Песна во која што точно се одредени темите и мотивите на поетските интереси и ангажмани на поетесата. Бршленот одамна го засадила раката на непознат предок пред прозорците на семејната кука, и ја восхитувал со брзото растење и самобендисаноста. Сидот станал негова потпора/пленик, му ја цицал крвта, му ја одзел светлината, го осквернавил и му го земал здивот. Предметите добиваат нови димензии/функции и престорени во субјекти следи нивното уништување: сидот се урнал ко свлечиште по дожд, но паднал и бршленот, се ничкосал и се исушил. Се претураат одминатите и златни времиња, се обновуваат старите пожолтени фотографии и спомени, се досонуваат настани и случки од детството и младоста. Песната *Господарка на тагата* го поставува прашањето што сме ние? Вистината има едно и совршено мислење оти *прашинка начната сме, / од денот на виделината во нашите очи...* Постојењето на човекот е во малите и катадедни нешта, радоста извира од мозаикот на случки и настани и како да се запре споменот на ноќта / што ги уништи последните надежи? / Талкам ко слеп патник низ секавањата... / каде беше почетокот на

крајот? (Како?) Спомените имаат значајно место и значење во пресоздавањето на приказните и нивното трајно меморирање како етика. Оттука во песната *Предавство* се соочуваме со категориите на лагата и лицемерието зашто боли, најмногу боли ножот од блискиот и неговиот засек од врвот директно во срцевината на битието. Како нечујни дождовни капки авторката посакува да исчезнат, да ги снеса за да не избега мирот, да не се загуби мислата, да не биде изглодано спокојството и да не биде изеден споменот. Забрзано време, доба на манипуланти и интирганти, борба да се сочуваат мислата и вистината како можност за преживување (*Лаги*). Денкова создава/формира стихови како порака за љубов и разбирање, и таму, се надева оти најпосле душите нејзина и негова ќе се гушнат. Во тоа *Време на спомените* е прекрасната слика: *Во денови како овој / кога дождот како од крбла лие, / ги поплавува улиците / ги поплавува и душите, / очите. / Таговно, неумоливо, / како неканет гостин / спомените чукаат / на вратата на срцето*. Прекрасно замислено и уште повеќе стокмено, пресоздадено во стихови.

Вториот циклус *Отривање на светот* е мигот сегашен. Во превртеното и забрвено време се бараат подзаборавените вредности на човекувањето во добрината, разбирањето, љубовта, довербата, почитта, соработката, простувањето или со еден збор позитивната енергија во создавањето на трајните, вечни вредности на животот и на светот. Она што е карактеристично за поетиката на овој дел од стихозбирката е убавината на магичните лирски пејсажи. Или поточно единството/хармонијата меѓу срцето од една и природата од друга страна, спојувањето на надворешното со внатрешното доживување и одразување во стихови како галежни форми за нивниот консумент. Така, забележува Денкова, секој од нас ја добива својата нафора натоена со солзи (*Молитва*). Искуството непогрешливо укажува и знаеме оти животот е борба, тешка и беспопштедна со болести, лаги, измами, со луѓето. Поразителна е вистината во песната *Времето лежи* за времето поминато во долго чекање, зашто неизбежно *болката ми стана најдобар пријател* е крик што се вивнува од исписот на Јованка Денкова. Наспрема колективното чувствување и честување поетесата во завршниот, третиот циклус *Другата во мене* свртена кон идното време одново ги става препознавањата, а со тоа и колективното меморирање на вистинките мери од древната вистина оти човекот не е човек по тоа што ќе го каже, туку по тоа што било осознаено и премолчено. Песните се душа, тие не ја поднесуваат лагата, та стихот се престорил предупреда за поразијата во која *наместа напукнати се прозорците на душата*.

Книжевната ја формираат зборовите, тие се нејзина мисла и смисла, убавина и знак на трајност/истрајност наспрема новите времиња и технологии. Другата во мене ја потврдува и е согласна со Јованка Денкова во песната *Зборови* оти ги измачува брзината на изречените зборови кои набрзина, непромислено излетале од проклетата навика како тежина чии корени длабат од минатото. Затоа признава поетесата оти *Молкум го проколнувам мигот / кога штотуку родениот збор, / во расеаноста од уморот / и врвлицата народ, го распарува воздухот ко сабја*. Одбегнувајќи ги туѓите погледи, плашливо прошепотува додека душата се престорила мрамор и во миг станала пристаниште на тагата. На почитуваните читатели им ја препорачувам за прочит и среќа како книжевно пристаниште поетската книга *Исповед на бриленот* од Јованка Денкова.

Златко Крстевски / Zlatko Krstevski
„Две сестри и Зен“, диптих, масло на платно, 140x80, 2025

АКЦЕНТИ

Accents

ОДБЕЛЕЖУВАЊЕ НА 65 ГОДИНИ ПОСТОЕЊЕ НА МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА

УДК 061.2:001(497.784)"1960/2025" (049.3)

РАБОТИЛНИЦА „ФРАНЦУСКИТЕ ЗБОРОВИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК“ ВО ОРГАНИЗАЦИЈА НА МНД

На 29 април 2025 година, на Педагошкиот факултет во Битола, Македонското научно друштво – Битола реализираше едукативна работилница на тема „Француските зборови (галицизми) во македонскиот јазик“, на која беше истакнато влијанието на францускиот врз македонскиот јазик преку употребата

на галицизми. Работилницата ја водеше проф. д-р Зоран Николовски, кој на присутните студенти им понуди интересен и интерактивен преглед на зборови со француско потекло што го збогатуваат македонскиот јазик,

истакнувајќи ги нивните значења, потекло и примена во различни области – од мода и политика до култура и спорт. Настанот не само што придонесе за јазична едукација, туку нè потсети и на богатата културна и јазична размена и поврзаност меѓу македонската и француската културна традиција.

МНД ЈА ОДБЕЛЕЖА 80-ГОДИШНИНАТА ОД КОДИФИКАЦИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК

На 5 мај 2025 година, Македонското научно друштво – Битола

организираше работилница по повод осумдесетгодишнината од кодификацијата на македонскиот стандарден јазик на тема „Неологизмите во македонскиот јазик“. Работилницата се одржа во НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола, а ја реализираа м-р Елизабета Јончиќ и м-р Марија Стојаноска со ученици од речиси сите средни училишта во Битола (СОУ Гимназија

„Јосип Броз -Тито“ – Битола, СОТУ „Ѓорѓи Наумов“ – Битола, СОУ „Таки Даскало“ – Битола, СОЕУ „Јане Сандански“ – Битола, СОЗУ „Кузман

Шапкарев“, ОСМУ „Д-р Јован Калаузи“, Државно музичко училиште – Битола, ДСУ „Спортска академија“ – Битола и ДСУ за рехабилитација и образование „Св. Наум Охридски“ дисперзирани паралелки Битола). На настанот свое обраќање имаше и проф. д-р. Даниела Андоновска-Трајковска, претседателка на Македонското научното друштво – Битола, која зборуваше за важноста на јазикот во различни општествени контексти, особено во книжевноста. Работилницата се разговараше за тоа колку се посветува внимание на неологизмите во македонскиот јазик, дали тие заживуваат или исчезнуваат после многу краток период од нивното појавување. Неологизмите како новосоздадени зборови се важни за збогатување на нашиот јазик и треба да се вложи голем труд за тие да опстанат во еден јазик затоа што потребно е многу време еден неологизам да заживее и да почне активно да се употребува — истакна м-р Марија Стојаноска. Важен сегмент од неологизмите на македонскиот јазик се и авторските неологизми, кои се новосоздадени творби на еден конкретен автор или авторки и поретко заживуваат во практиката затоа на нив треба да се посвети уште поголемо внимание и младите генерации треба да се запознаат со овие видови зборови, не само од минатата туку и од современата литература — рече м-р Елизабета Јончиќ. Тие, исто така, ја потенцираа и важноста на 5 мај како датум на усвојување на македонската азбука и 2025 година како јубилејна година од кодификацијата на македонскиот стандарден јазик.

ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ – БИТОЛА И МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА ЗАПОЧНАА СО ОДРЖУВАЊЕТО НА СЕРИЈА ЛИКОВНИ РАБОТИЛНИЦИ И АКТИВНОСТИ СО СТУДЕНТИ, ДЕЦА И МЛАДИ

Педагошки факултет– Битола и Македонско научно друштво – Битола започнаа со одржувањето серија ликовни работилници и активности во соработка со: предучилишните установи, основните и средните училишта, центрите за едукација на деца и млади, невладините организации и други културни и образовни институции.

Работилниците имаат за цел да поттикнат креативност, соработка и размена на знаења, развој на ликовни вештини и способности помеѓу студентите, децата, учениците, наставниците, професорите. Предвидени се различни активности од цртање, сликање, до креирање на заеднички уметнички дела под менторство на универзитетската професорка д-р Биљана Цветкова Димов, наставниците, професорите и студентите. Предвидените проектни активности имаат насока кон поголемо зближување на

различни генерации преку уметноста и овозможување на простор за слободно изразување и заедничко творење.

Прва во серијата работилници беше Велигденската работилница со едукативниот центар – Level Up од Битола. Настанот се одржа на 17.04.2025 година во просториите на Центарот.

Децата имаа можност да бојат велигденски јајца, да изработуваат декорации од гипс, хартија, картон и други ликовни материјали, да учествуваат во креативни игри, со помош и поддршка на студентите од Педагошки факултет-Битола (од насоката Воспитувач: Андреа Ушковска, Евгенија Јорданоска, Мартина Стојаноска, Славица Тодоровска, од насоката наставници: Александра Андоноска, Викторија Митревска, Ангела Дуковска, Тулин Бесим), а под менторство на проф. д-р Биљана Цветкова Димов, дипломиран воспитувач и дипломиран наставник по одделенска настава Билјана Чанджуковска, дипломиран социјален и рехабилитациски педагог Симона Нешковска. Работилницата беше исполнета со радост, боја и празничен дух, а нејзината цел да се поттикне креативноста, заедништвото и меѓугенерациската соработка, да се придонесе кон воспитно-образовниот и културниот развој на децата беше во целост исполнета.

„Ваквата взаемна соработка со студентите е повеќе од добредојдена за развојот на вештините и знаењата на нашите деца. Затоа во иднина ќе реализираме почести вакви средби”-истакна Билјана Чанджуковска дипломиран воспитувач и дипломиран наставник по одделенска настава, вработена во ОУ Крсте Петков Мисирков – Бистрица и воедно ко-сопственик на едукативен центар Level UP – Битола, локација ул. Крушевска Република бр. 19.

„Соработката претставува еден од клучните фактори за унапредување и развој на образованието. Поврзувањето на образовните институции со студентски организации, дипломирани кадри, невладини организации и локалната заедница создава простор за размена на знаења, искуства и добри практики“ – Весна Наумовска дипломиран воспитувач и дипломиран наставник по одделенска настава, советник во Биро за развој на образование и сопственик на едукативен центар Level UP – Битола.

„Особено е важно вклучувањето на студентите во процесот на неформално образование каде преку волонтерски ангажман и менторство тие стануваат активни чинители во образовниот процес. Оваа соработка носи обострани придобивки и за децата и за студентите”-нагласи Симона Нешковска, дипломиран социјален и рехабилитациски педагог, вработена во едукативен центар Level UP – Битола.

„Серијата работилници е насочена кон остварување на континуирана заложба за поврзување на млади професионалци во локалната заедница, придонес кон личниот и професионалниот развој на сите учесници, а пред сè студентите. Партнерството меѓу факултетите, училиштата, Македонското научно друштво – Битола, институциите кои образуваат деца и млади, невладините организации, едукативните центри и професионалци од различни области може да резултира со одржливи и позитивни промени во општеството, создавање на повеќе вакви можности за ангажман, развој и взаемна поддршка”-истакна проф. д-р Биљана Цветкова Димов.

СО НАУЧЕН СОБИР ПО ПОВОД 1140 ГОДИНИ ОД СМРТТА НА СВ. МЕТОДИЈ МНД ГО ОДБЕЛЕЖА И ДЕНОТ НА СЕСЛОВЕНСКИТЕ ПРОСВЕТИТЕЛИ

Во атмосфера исполнета со академски дух и историски размисли, Македонското научно друштво – Битола во соработка со невладината организација Културал Конекшн од Битола, организираше научен собир посветен на 1140 години од смртта на Св. Методиј на 23 мај 2025 година во просториите на Друштвото. Собирот свечено го отвори проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, претседател на МНД, истакнувајќи го значењето на

Св. Методиј во контекст на културното и научното наследство на словенските народи. Модератор на настанот беше м-р Стефан Карацовски, овозможувајќи динамичен дијалог меѓу присутните. На настанот се разгледуваа историските, лингвистичките и културолошките аспекти на делото на Св. Методиј, а свои научни излагања имаа доц. д-р Анита Ангелевска, проф. д-р Валентина Гулевска и м-р Иле Велков. Научниот собир не беше само почит кон Св. Методиј, туку и сведоштво за потребата од континуирана научна работа и меѓусебна размена на знаење – столбови врз кои се гради иднината на академска сцена. Со овој настан МНД го одбележа и денот на Сесловенските просветители Св. Кирил и Методиј.

АРГУМЕНТИРАНО ДИСКУТИРАЊЕ ЗА ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС ВО ОРГАНИЗАЦИЈА НА МНД И ЦЕНТАРОТ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНИ ОБУКИ И КАРИЕРЕН РАЗВОЈ ПРИ ЕКОНОМСКИОТ ФАКУЛТЕТ – ПРИЛЕП

Македонското научно друштво – Битола и Центарот за професионални обуки и кариерен развој при Економскиот факултет – Прилеп организираа дебaten настан кој поттикнува развој на критичко размислување, аргументирање и јавен настап кај студентите. На настанот „Аргументирано дискутирање за економија и бизнис“ кој се

одржа на 28.05.2025 година на Економски факултет – Прилеп зедоа учество повеќе од 40 студенти. Целта беше да се охрабрат младите да размислуваат аналитички и да учествуваат во отворени дискусии за предизвиците на современата економија.

Настанот го модерираше студентката Ива Алмапијоска, а настапите ги оценуваше стручно жири составено од: проф. д-р Моника Ангелоска-Дичовска, проф. д-р Емилија Ѓорѓиоска и доц. д-р Виолета Глигоровски. На крајот беа прогласени најдобрите дебатни тимови и поединци. Настанот уште еднаш ја покажа важноста на поддршката за младите и вложувањето во нивниот личен и професионален развој.

ВИЗИЈАТА НА МЛАДИТЕ ЗА ЕНЕРГЕТСКАТА ЕФИКАСНОСТ И ОБНОВЛИВИТЕ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА

Македонското научно друштво Битола во соработка со општина Битола, во ОУ „Елпида Караманди“, организираа интерактивна работилница за учениците од основните училишта во Битола, во кои што се поставени фотонапонски електрични центри.

гледаат иднината на еколошки „зелена“ Битола.

Градоначалникот Тони Коњановски посочи дека во денешното време на климатски промени, но и загаден воздух, мора да се внимава на заштедата на електричната енергија и квалитетот на животната средина.

„Во 7-те основни училишта, во кои што досега поставивме фотоволтаици, според проценките, заштедата на електрична енергија ќе биде околу 16.000 евра на годишно ниво. Со тие средства секое училиште ќе може да набави опрема, или да санира според сопствените потреби. Нашата заложба е да овозможиме што поголема енергетска ефикасност во сите училишта и работиме на тоа. Но, за нас, како општина значајни се и Вашите идеи и размислувања, бидејќи Вие сте нашата иднина и од Вас очекуваме да ги реализирате целите со кои што нашата Битола ќе биде уште поубав и позелен град“, рече градоначалникот Коњановски.

Претседателката на МНД Даниела Андоновска Трајковска истакна дека овој настан е реализиран како дел од годишната програма за работа на Одделението за технички науки. Со настанот е важно да се подигне свеста кај децата, односно помладата генерација, за да научат зошто е важно да штедиме енергија и да се грижиме за околината.

Седум тимови составени од по тројца ученици од основните училишта „Елпида Караманди“, „Коле Канински“, „Стив Наумов“, „Даме Груев“, „Св. Кирил и Методиј“, „Александар Турунцев“ и „Крсте Петков Мисирков“, презентираа свои сознанија за енергетската ефикасност и обновливи извори на енергија, но и сопствени визии како ја

„Во училиштата во кои што се поставени соларни панели во Битола, децата треба да знаат зошто тие служат, да разберат како функционираат и зошто се важни за иднината на енергијата. Паралелно со тоа, се развива и еколошката култура кај најмладите. Да станат поодговорни и да ги применуваат енергетски ефикасни навики дома и во училиштето. На овој начин, го поттикнуваме и критичкото размислување, бидејќи преку денешниот настан, децата размислуваат, избираат одговори и учат за нивната иднина“, рече Трајковска.

На интерактивната работилница, покрај учесниците од седумте училишта, присуствуваа и голем број наставници, ученици и членови на МНД.

ПОЕТСКИ НАСТАН ВО ЧЕСТ НА ПАНДЕ МАНОЈЛОВ

Македонското научно друштво – Битола и Пелагонските културно-научни средби организираа поетски настан посветен на поетот, раскажувачот,

новинарот, општественикот Панде Манџлов. Настанот се одржа на 4 јуни 2025 година во Музеј, галерија и ателје „Ранко Струмениковски“, а го модерираше д-р Лили Бошевска, добитник на минатогодишната награда „Панде Манџлов“ воведена од Пелагонските културно-научни средби. Настанот го поздравија претседателката на МНД, проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска и

заменик-претседателот на Пелагонските културно-научни средби Никола В. Ристевски. Освен тоа што беше зборувано за ликот и делото на Панде Манџлов, присутните поети читаа и негова поезија осврнувајќи се подетално на неговите стихови за Битола, неговата ангажирана поезија и поезијата за деца.

Панде Манџлов беше долгогодишен и истакнат член на Македонското научно друштво – Битола.

ПРОМОЦИЈА НА ПОЕТСКАТА КНИГА „НЕБО ВРЗ ЦРВЛИВИ ДИРЕЦИ“ ОД БОЖИН М. АНДОНОВСКИ

Пред многубројна публика на 19.6.2025 година во НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола се одржа промоција на поетската книга „Небо врз црвливи диреци“ од Божин М. Андоновски во организација на Македонско научно друштво – Битола. За книгата која е издание на МНД, зборуваа рецензентите Борче Панов, проф. д-р Златко Жоглев и проф. д-р Гордана Стојаноска, а поезија од Андоновски читааше проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, претседателка на МНД која исто така го модерираше и настанот.

она што се случува пред сите закани на уништувањето“ – истакна Борче Панов во своето излагање.

Според проф. д-р Златко Жоглев „Небо врз црвливи диреци“ е поетска збирка која нуди длабоки размислувања и емоционални доживувања, претставени преку префинето избрани зборови и ритмика. Преку различните теми и фази на животот, Андоновски успева да го пренесе својот уникатен поглед на светот и да го поттикне читателот на размисла и саморефлексија“.

„Книгата „Небо врз црвливи диреци“ на Божин М. Андоновски, всушност е потрага по најдлабокото чувство кое авторот го врзува со реалноста, таква каква што е, и неговото целосно отфрлање на можноста каква било лага да ги извалка доказите дека таа е до својата срцевина изгниена, најчесто изопачена и неретко сурова и сирова до болка“ истакна проф. д-р Гордана Стојаноска на крајот од претставувањето.

„БИТОЛСКИ ХОРОЛОГИОН II“ НА ПРОФ. Д-Р МАРЈАН ТАНУШЕВСКИ, НОВО ИЗДАНИЕ НА МНД-БИТОЛА

Проф. д-р Марјан Танушевски, новинар на МИА, ја промовира авторската книга „Битолски хорологион II“, издание на Македонско научно друштво-Битола.

Книгата е мотивирана од сончевиот часовник, ремек дело изработено од мермер во 157 (CLVII) година, Хорологион, пронајден во Хераклеа Линкестис и содржи новинарски приказни од Битола и Битолско, објавени од МИА, матична кука на Танушевски.

-Во 1985 година во Радио Битола ми беше доверена задачата да ја уредувам и водам младинската радио емисија „Од млади, за млади“. Токму тогаш, се запознав со верните

пријатели – *Што, Кој, Каде, Кога, Зошто и Како!* Со нив, како вистински патоказ, движењето во овие 40 години во медиумскиот простор, за мене секогаш е со јасна фреквенција и вибрација. Секако, годинава не ја чувствувам како јубилејна! Велат, историјата е филозофија која подучува со примери. Таа е сведок на времето, живот на спомените, весник за минатото. Врз овие принципи е публикувана книгата како продолжение од битолски приказни, објавени и во мојата матична кука МИА, каде работам 20 години, рече Танушевски на промотивниот настан што се одржа во БАС-Битола.

Промоторот и рецензент на книгата, професор д-р Љупчо Јаневски за „Битолски Хорологион II“ напиша:

-Авторот проф. д-р Марјан Танушевски магично го враќа читателот низ децениите и вековите во кои Битола имала свој автентичен шарм и мирис потсетувајќи ги сегашните жители на овој македонски град за објектите пред кои поминувале, поминуваат и ќе поминуваат. Леснотијата на неговиот навидум едноставен стил на пишување разбирлив за скоро сите, не нурнува во книгата која не можеме да ја оставиме се до нејзината последна страница создавајќи една кохезија помеѓу читателот и страниците кои се листаат низ рацете на читателот. Се што авторот посочува во „Битолски Хорологион II“, карактеризирано од моја страна како живи приказни за градот Битола и нејзината околина, како ретко кој писател од овој крај на Македонија создава автентична мапа, како пајажина или народно кажано туристички крвоток на градот пред кој не треба да се сврти поглед, туку треба да се прочита и прераскаже на другите, истакна Јаневски.

Промоторот и рецензент м-р Валентин Соклевски за книгата рече дека книгата содржи одлично избрани теми, временски избалансирани, повеќеслојни, преполни со универзални вредности споени во духовно јадро кое зрачи со убавина и ненаметлива едукативност.

-Време, земја, културни хоризонти, природа, флора, фауна, уметнички креации, архитектура, куќи, цркви, цамии, икони, резби, обичаи, навики, книги, легенди.... Не би можел да кажам што е поубаво, поинтересно, поедукативно. Тешко е да одлучам. Зборови, приказни, сведоштва, вредности. Марјан Танушевски ја стави Битола во центарот на временскиот виор, човекот во центарот на настаните. Тој создаде повеќе димензионални, безвременски спомени на минатото кои се наследство за иднината, нагласи Соклевски.

Компјутерската обработка и дизајн на корица за книгата „Битолски хорологион II“ изработи Весна Мундишевска Велјановска, а ја отпечати „Графо Пром“ – Битола.

МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО ЈА ОДРЖА ПРВАТА МАНИФЕСТАЦИЈА „КНИЖЕВНИ ВЕРТИКАЛИ“ НА БИТФЕСТ 2025

На 18 и 19 август 2025 година, во Културен и информативен центар Офицерски дом – Битола во организација на Македонско научно друштво – Битола за прв пат се одржа манифестацијата „Книжевни вертикали“ во рамки на Битфест 2025. На 18 август 2025 со почеток во 19 и 30 ч. беа направени книжевни портрети на Борче Панов и Даниела Андоновска-Трајковска – и двајцата реномирани македонски писатели со бројни награди и објави во странство. За писателите зборуваа проф. д-р Златко Жоглев, м-р Елизабета

Јончиќ, Весна Мундишевска-Велјановска и Милица Димитријевска Радевска, а настанот го модерираше проф. д-р Билјана Граматковски. За музичкиот дел се

погрижи реномираната пијанистка и професорка м-р Горјана Стојановска. Во текот на вечерта Панов и Андоновска-Трајковска рецитираа своја поезија, зборуваа за поетското творештво како креативен чин, но и за делата кои беа претставени.

На 19 август 2025 во 11 ч. во Кристалната сала на Офицерски дом – Битола беа

промовирани списанието „Современи дијалози“ и зборникот на трудови „Женски книжевен хабитус“ – и двете изданија на Македонското научно друштво – Битола. Два броја од списанието „Современи дијалози“, бр. 14 и 15 беа промовирани од проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска која истакна дека на него посветено се работи во текот на целата година и кое е едно од најзначајните книжевни списанија кое на околу 450 страници годишно објавува поезија, проза, драма, книжевна, театарска, драмска, ликовна и музичка критика од македонски автори, но и поезија во препев на македонски јазик од голем број автори од странство од околу триесетина земји од светот. Исто така се објавуваат и ликовни дела на значајни домашни и странски уметници како најава за секоја рубрика. Весна Мундишевска-Велјановска го промовираше зборникот на трудови „Женски книжевен хабитус“ којшто содржи авторски текстови на значајни книжевни критичари за авторки кои се родени или живееле во Битола во дваесеттиот век по одржана тркалезна маса во март 2025 година во организација на Македонско научно друштво - Битола. Потоа се одржа поетско читање на кое учество зедаа петнаесетина поети и поетеси, членови на МНД и/или Друштвото на писателите на Македонија, но и други автори од Битола. Овој настан е еден од многуте настани кои Друштвото ги организира оваа година во чест на одбележувањето на 65 години од своето постоење.

ПРОМОЦИЈА НА КНИГАТА „СУСПЕНДИРАНА ИТНОСТ. ЕСЕИ ОД КРАЈОТ НА ВРЕМЕТО“ ОД ИВАНА ХАЦИЕВСКА

Есеи од крајот на времето“, на авторката и историчарка и член на МНД, Ивана Хаџиевска, во издание на издавачката куќа „Илика“.

Стануваше збор за збирка есеи пишувани во периодот од 2014 до 2024 година – една декада на истражувачки и ангажирани работни искуства – како што беше појаснето во воведниот дел на настанот. Есеите се пишувани низ призмата на историјата, социологијата, филмот и родовата димензија.

Авторката ги разгледува симптомите на руптурните кризи кои го потресувале светот од 20 до 21 век. Состојбите се прикажани низ компаративни ракурси кои фокусираат локално и глобално, но наместо балканската ексцентричност, се обидуваат да ја допрат и универзалноста на проблемите на капитализмот, идеологиите и влијанието на кризите врз луѓето и заедниците. Едно од доминантните прашања, се и политиките ан сеќавање, т.е. манифестациите на минатото во општествата и нивната (зло)употреба. Својствата на изданието беа разоткривани низ разговор со авторката, кој го водеше Елена Ристевска Лутовска од долгогодишната битолска иницијатива за дебатно кино – КонтраКадар. Придружна поетска интерпретација изведе младата актерка Елеонора Блажевска, која го интерпретираше рециталот „Навистина, живеам во времиња мрачни! – Брехт, Вапцаров, Манојлов“. Една од главните теми беше токму прашањето за критичката релација на хуманистичките дисциплини и културата со општеството во периоди на кризи, како и важноста на социјално-ангажираните колективи за заедниците.

Настанот беше помогнат од независните културни иницијативи од Битола: Пондер, КонтраБиблиотека и КонтраКадар, а беа презентирани и нивните активности.

УЧЕСТВО НА МНД НА РЕМА 2025

Македонското научно друштво – Битола учествуваше со свој штанд на книги на меѓународната конференција „Образование преку границите (Education across Borders) – РЕМА 2025 (REMA 2025) која се одржува по шести пат во коорганизација на Педагошкиот факултет од Битола, Педагошкиот факултет од Лерин и Педагошко-филолошкиот факултет од Корча.

На штандот беа изложени книги кои МНД ги има издадено во последните десет години. Исто така, во рамките на конференцијата беше одржана и свечена седница за одбележување на јубилејот 30 години од основањето на Педагошки факултет – Битола на која присуствуваа и ректорот на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ – Битола, проф. д-р Игор Неделковски, претседателот на Сенатот на УКЛО, проф. д-р Филип Поповски, градоначалникот на Општина Битола, д-р Тони Коњановски и проректорката на Универзитетот во Кожани, проф. д-р Елени Грива.

Факултетот изрази благодарност до претставниците на институциите со кои соработува изминативе години, до поранешните вработени кои дадоа непроценлив придонес за развојот на факултетот, до сите студенти и ученици како и до нивните ментори. Во тој контекст деканката на Педагошкиот факултет – Битола, проф. д-р Данче Сивакова Нешковски додели благодарница на Македонското научно друштво – Битола за долгогодишна и исклучително успешна соработка на претседателката на МНД, проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска.

КРЕАТИВНА РАБОТИЛНИЦА „БОИТЕ НА ЕСЕНТА“

Во рамките на соработката помеѓу Македонското научно друштво – Битола и Здружението за социо-креативен развој и меѓународна соработка „Креатив Конект“, на 9 октомври 2025 година во просториите на МНД – Битола, се одржа креативна работилница со наслов „Боите на есента“.

На работилницата учествуваа 17 лица од Македонија и Малта, кои преку различни техники на сликање и уметнички израз ги претставија своите визији

инспирирани од убавините на есента. Настанот беше посветен на поттикнување на креативноста, културната размена и меѓусебното поврзување на учесниците.

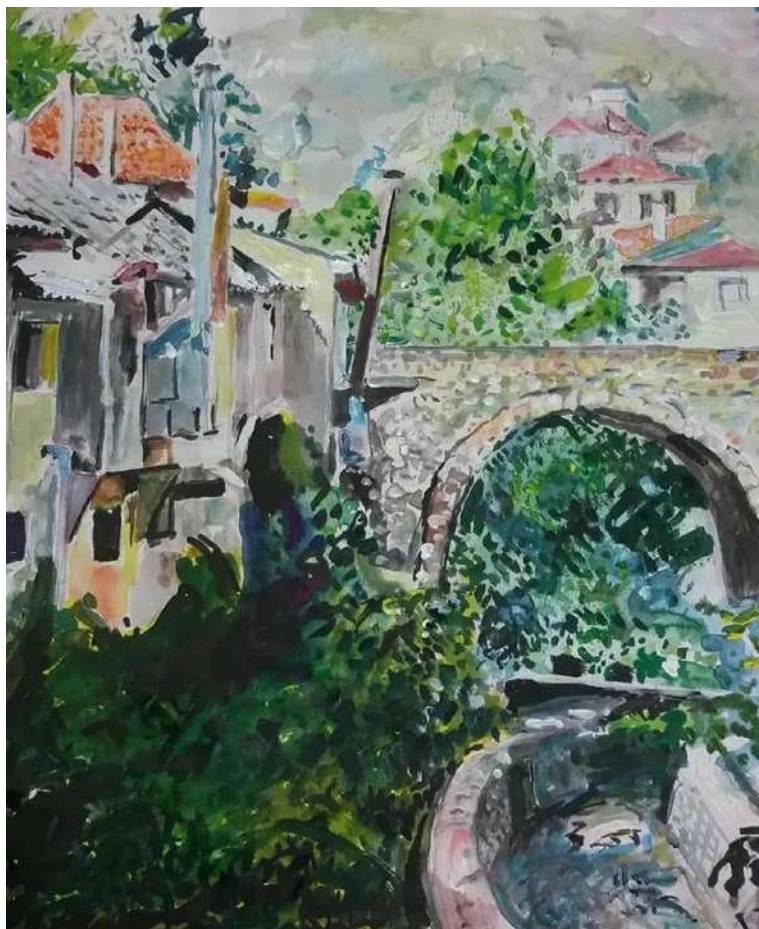
Во рамките на активноста, присутните имаа можност да се запознаат

со историјата и активностите на Македонското научно друштво – Битола, како најстара научна установа во Македонија, која со децении придонесува во развојот на науката, културата и образованието.

Работилницата претставува пример за успешна меѓуинституционална соработка во насока на промоција на креативноста, уметноста и интеркултурниот дијалог.

Двете организации најавија дека оваа активност е почеток на серија заеднички иницијативи кои ќе продолжат да ги поврзуваат науката, уметноста и заедницата.

Звонко Тилев / Zvonko Tilev
„Мотив од Кратово“, акрил на платно

ПАРАЛЕЛИ

Parallels

Јохана АЈЧИСОН (НОВ ЗЕЛАНД) / Johanna AITCHISON (NEW ZEALAND)

Јохана Ајчисон е доктор по креативно пишување на Универзитетот во Масеј, Нов Зеланд. Во 2019 година држела предавања за Марк Стренд на писателската конференција Севани во Тенеси, била соработник на есенската резиденција на Меѓународната писателска програма на Универзитетот во Ајова во 2015 и визитинг уметник на Масеј Универзитетот, Палмерстон Норт во 2012. Јохана е победник на меѓународниот поетски натпревар во Нов Зеланд (2010) и на конкурсот за поезија од Викторија Универзитетот (2005) и финалист во 2008 за награда на националниот конкурс за најдобра книга Монтана, Нов Зеланд. Јохана Ајчисон живее во Нов Зеланд и работи како професорка по англиски јазик во средно образование. Има објавено четири поетски книги во својата земја, а нејзината поезија е објавувана ширум светот.

УДК 821.111(931)-1

ГОСПОЃА ДАСТ НА СКЕНЕРОТ

На аеродромот, службениците задолжени за скенирање патници викаат гласно „соблечете ги чевлите!“

Госпоѓа Даст ги соблекува своите влечки со леопардски дезен.

Ги сместува во пластичната кутија.

Службениците задолжени за скенирање на патници бараат од неа да го извади нејзиниот ремен.

Госпоѓа Даст го провлекува ременот низ јамките ја замотува змијата и ја поставува покрај влечките.

Службениците се плашат дека ќе треба да ги прегледаат и нејзините очи исто така. Госпоѓа Даст си ги копа очите и ги остава во кутијата.

На службениците задолжени за скенирање на патници навистина им е жал, но тие исто така ќе мора да ги видат и нејзините заби. Госпоѓа Даст го отштрафува секој нејзин заб и го плука во кутијата.

Госпоѓа Даст се придвижува кон скенерот за тела. Таа ги лизга своите стапала и ги поставува на местата на кои се нацртани стапала.

„Крени ги рацете над главата!“ викаат гласно службениците задолжени за скенирање на патници.

Госпоѓа Даст ги подигнува своите раце во победничка поза и истрелува насмевка во вистинска насока, барем така ѝ се чини.

СИ ГО ОСТАВИ СРЦЕТО ВО РЕКАТА АЈОВА

Јаел згмечува половина авокадо и го размачкува на леб; додава три тенки преполовени парчиња домот.

Ти ги туркаш житарките околу твојата чинија;
тие се појавуваат во млекото, како слатки и обоени гуми за спасување.
Муки го доведува својот син до собата за појадок во нејзиниот лаптоп компјутер.

Таа го насочува екранот кон машината:

„овде правиме кафе!“ Во заградениот двор надвор
еден човек лепи знак на една бандера: Возење на храброста⁹. Во еден студентски дом

три блока подолу виси син транспарент од еден балкон:

Направи ја Америка повторно голема. Следното утро возиш

покрај реката Ајова. Раед шета облечен во својата сребрена тренирка; таа со црвени ленти. „Сакаш да трчаме?“ прашуваш.

Раед трча заедно со тебе петнаесет чекори; една кеса со бајат бел леб се удира од неговата нога. „Моите колена, “ вели; па забавува и чекори.

„Оди, девојко!“ извикува зад тебе додека трчаш.

Трчаш преку мостот со челични греди.

Веќе си замислуваш колку многу

ќе ти недостасува оваа сцена.

Си го подигнуваш срцето и го фрлаш во реката,

иако ти кажувале никогаш

да не фрлаш нешта во реката, или да скокаш во реката, или да пливаш

во реката, иако луѓето те предупредила дека реката

е опасна, ти сепак сакаш да ѝ го дадеш своето срце.

НИКОГАШ НЕМА ДА ТЕ ЗАБОРАВАМ, ХОТЕЛ

Мислев на тебе четири години и седум месеци,

и сè уште не знам што ми се допаѓа

кај тебе. Најверојатно твојот шарм лаже

во твоите дела на заборавеност.

Ти си ист како момчето на кое постојано мислам,

иако тој никогаш не мисли на мене.

Многу жени се движеле во твоите сидови.

Жените си ги разладуваат листовите на нозете на твоите замрзнати чаршафи

и потпевнуваат на песната на климатизерот.

Пискливо жешка течност го удира просторот

помеѓу чинијата и чајникот.

⁹ настан со возење на велосипеди кој се одржува еднаш годишно за добротворни цели за да се соберат финансиски средства за истражувачки цели за болните од рак од страна на Универзитетот во Ајова.

Една жена гледа река зад твојата мрежа за комарци.
Жената е 13000 километри
оддалечена од тебе.

**Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:**

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Раед АНИС АЛЈИШИ (САУДИСКА АРАБИЈА) / Raed ANIS ALJISHI (SAUDI ARABIA)

Раед Анис Ал-Јиши (поет, преведувач од Катиф, Саудиска Арабија) е дописен соработник на Универзитетот во Ајова, САД (Iowa university-USA), член на одборот за планирање на наставата за образование на наставници на националниот Шангајски универзитет за образование – Тајван. Има преведено 6 книги, а објавено една новела, 9 поетски книги на арапски јазик од кои последната е препеана на француски, и две книги објавени на англиски. „Bleeding Gull: Look, Feel, Fly“ е препеана и на српски, виетнамски и италијански јазик (во Италија има добиено повеќе награди за најдобро преведена книга). Неговата поезија е преведена и објавена на многу светски јазици. Добитник е на интернационалната награда за поезија „Ацо Караманов“ (2020).

УДК 821.411.21-1

ЕМБРИОН НА МОЌТА

Двајца туѓинци, избираме патека низ јалова земја,
Трпеливо се нишаме помеѓу чекорите.
Во рацете, држиме тревка – скапоцен камен од свила –
Едвај видлив,
А сепак тежок со мирис на глина,
Хранет од лешевите на оние кои дојдоа претходно.
Засадуваме древна мелодија
Врз гроб од усни од жад,
А потоа ја подзатскриваме под превез од магла.
И како ждригавица
Нескротлива желба одекнува –
Па куцаме од бездната, копнеејќи по дланки,
Кон плима на античка тага,
Во сенчестите зони на ветрот.
Се растегнуваме, како плима и осека,
Кон густата икра на Заливот –
Хаотична како облаци.
Во нашите тупаници, зеленилото од водата се врти,
А метафората грми одвнатре,
и создава ехо во вечноста на песните.
Парадираме во тишина,
Речиси го раѓаме зборот – копиле на припаѓањето –
Па длабиме елегантна плоча од насмевки,
Маски од опашки на гулаби,
Молкот на тишината
И влакна искубани од кучиња.
Си ги шиеме лицата во кожата на говорот,
Поправајќи го летот на врапчињата помеѓу хранопроводите.

Го пресековме окото на илузијата—
Зашто јадрото на вистината е утроба на откровение,

И во нејзиното срце,
 Сомнежот пулсира—
 Сомнеж: душата на сигурноста,
 Додека сигурноста раѓа клетки на лудило,
 Изродени од надеж и недоверба.
 Тоа е пулсот,
 Нашиот вечен сулфур,
 Се топи во записот на коскената срж –
 Запишан од Моќта по која копнееме.
 Потоа заборавени, како кит
 Кој нè голта во рабовите на отсуството.
 Мора ли раѓањето да дојде од отворената уста на раната?

ПОРАДИ ГЛАД

Ветерот си игра со заплетканите маслинови гранки
 длабоко во моето тело,
 додека голотијата се жали –
 никогаш не се вплела во привлечноста на ноќта,
 ниту била зашиена со древни метафори.
 И јас, самиот, имам само една наметка:
 волна, мојата омилена мудрост.
 Секогаш кога размислувам за тоа, тишина ме обзема.
 Има некоја непријатност помеѓу мојата плот и кожата,
 ползи како меур од иглички.
 Носам камен и нож издлабен од тиква,
 го фаќам огнот со нив,
 ја следам патеката на двојните отпечатоци од копита на мојот грб.
 Си го орам р'бетот,
 сеам семе на мисла, размисла, и сигурност во игнорирањето.
 Кога ќе узреат жнеам,
 ја поставувам клетвата на гумното,
 а потоа мелаам,
 прекумерно просејувам сè додека очите и ребрата не ми се свиткаат навнатре,
 месам и копам од влезот на малиот мозок
 па сè надолу до срцевата комора.
 Потоа ги фрлам каменот и тиквата низ процепот –
 сè додека идејата не се запали.
 Ги печам буквите пополека,
 и ја ширам гозбата на мојата дланка.

ТОЈ СÈ УШТЕ НЕ ЈА ПОСТИГНАЛ СВОЈАТА ЦЕЛОСНА СИЛА

Меѓу златните борачи си ги сплетив годините –
 и сè уште не сум ја достигнал сопствената сила.
 Не сум стапнал на запад, каде сонцето мавта,
 а мојата рака сè уште цврсто го држи вимето на привидението.

Секогаш кога ќе ми се измолкне, пак се враќа,
 како покајаничка пролет што се привлекува,
 можеби за да го изгасне тоа што сè уште тлее во нејзините скриени набори.
 И јас станувам тупаница
 дишам во кожата на земјата,
 или во солениите рамнини и тињата,
 или во црвеното, празнината, и бледилото –
 во неговото нежно жуборење и земјена тага.
 Овде, се месам себеси со горчливоста на мојата сопствена вода,
 со благо и солено
 за да може глината да нарасне, а јас да останам потопен.
 Срцето може да ми затрепери
 и да ме натера да заборавам.
 Се сушам сега.
 Сè уште не сум ја достигнал мојата полна сила.
 Но мојата глина сè уште се лепи –
 издробена како древна пророчка грнчарија.
 Дувни во мене.
 Твојот мирис – густ како откровение – ќе се извитка неволно, низ лавиринтот на
 мојот череп,
 и ќе се истегне до однапред утврдениот миг на ноздрите –
 не кивајќи ружи,
 но можеби сеејќи ги низ овоштарникот на мојот јазик,
 пред да ми се оддишат ребрата и градната коска.
 Ниеден екстремитет не ме крева брзо,
 и ништо не ми се јаде.
 Сепак стомакот ми е полн со глад, со копнеж, со мошус.
 А во мојата глава – остатоци од стихови,
 извалкани од глина,
 искршени од трепетот
 на откровението кое допрва ќе дојде...

Препев од англиски на македонски јазик /
 Translation from English into Macedonian:

Даниела Андоновска-Трајковска/ Daniela Andonovska-Trajkovska

Исабел Флорс АПАРИКО (ПИСАБИ), ШПАНИЈА / Isabel Flors
APARICIO (PISABÍ), SPAIN

УДК 821.134.2-1

ПОТОПЕНИОТ БРОД
На оние кои не слушаат...

Никој не слуша . . .

Потопени на дното,
алгите нè обвиткуваат.
Безгласен плач се слева:
тоа што се слушаше беше ехо
од вревата на отсутните,
глуви за виежот.

Тишина . . .

Како траги на *никој*
со избришани лица,
темни и поразени.
Мажи, жени, деца —
липаме во водата.

Никој не слуша!

ИТАКА/ ITHACA 807

Препев на англиски јазик / Translation into English:
Жермен Дрогенброт – Стенли Баркан/ Germain Droogenbroodt – Stanley Barkan

Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:
Даниела Андоновска-Трајковска/ Daniela Andonovska-Trajkovska

Ада АХАРОНИ (ИЗРАЕЛ) / Ada AHARONI (ISRAEL)

УДК 821.411.16-1

Господине премиер, кога ли ќе заврши овој кошмар?

Господине премиер, кога ли
 ќе заврши кошмарот Газа?
 Колку е сето ова мизерно и бедно -
 мразам да ги уништувам домовите на луѓето,
 сакам да си одам дома
 сакам да ја гушна мојата љубена!
 Наместо топлината на домот
 и љубените раце на мојата девојка -
 очај ги исполнува моите замрзнати коски
 кога го гледам ужасниот шок на едно момче
 кое штотуку го открило мртвото тело на својата мајка
 под рушевините од неговиот дом...
 Се вративме од кошмарот
 со ужас во нашите срца
 и молитва во очите -
 господине премиер, сме се родиле
 за да создаваме, за да се радуваме, за да љубиме и да живееме –
 не за да уништуваме!
 Ве молам, господине премиер,
 Ставете му крај на овој кошмар
 што ни ги уништува надежта, соништата,
 нашите млади животи,
 овој застрашувачки кошмар
 што ни ги убива и душите и телата
 и тоа не само во лошите соништа.

ИТАКА/ ITHACA 811

Препев на англиски јазик / Translation into English:

Жермен Дрогенброт – Стенли Баркан / Germain Droogenbroodt – Stanley Barkan

**Препев од англиски на македонски јазик /
 Translation from English into Macedonian:**

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Роза БОЈАНОВА (БУГАРИЈА) / Roza BOJANOVA (BULGARIA)

Роза Бојанова е родена е на 6.03.1953 година во селото Раброво, Кулско, Видинска област. Дипломирала бугарска филологија на Шуменскиот универзитет „Константин Преславски“ во 1976 година, Шумен, Бугарија. Работи во областа на културата. Составувач и уредник е на антологии и зборници објавени во Бугарија и во странство. Еден е од организаторите на Меѓународниот литературен натпревар за млади „Уметност против дрога“, како и на Меѓународниот литературен фестивал „Свето слово“ во Бургас, Бугарија. Авторка е на над 20 книги поезија, публицистика и литературна критика, објавени во Бугарија, Република Северна Македонија, Романија, Русија и Црна Гора. Во 2024 година ќе биде објавена книга за неа: „Цртчки за портретот на една поетеса. Збирка осврти, мислења и есеи за Роза Бојанова“, Издавачка куќа „Захариј Стојанов“, составена од проф. Росица Јорданова. Награди и други признанија: Национална награда за поетско деби „Владимир Башев“, 1985 година, за книгата „Једна вода“, Национална награда за поезија „Иван Пејчев“, 2007 година, за книгата „Далечен диптих“, Член на Меѓународната академија Исток-Запад Букурешт, Романија и Словенската книжевна и уметничка академија, Варна. Добитник е на Македонската книжевна награда „Дедал“. Добитник е на наградата „Златен Пегаз“ за животно дело. Почесен граѓанин е на Бургас

УДК 821.163.2-1

КРАЈБРЕЖНАТА ЖЕНА

Крајбрежната жена
никогаш не ја вади својата черупка,
додека чека брод или води љубов
со ветувањето дека ќе заминат заедно.

По секоја средба сè повеќе и повеќе ѓерданот тежи
и исто како во празна черупка
крајбрежната жена
ги засолнува мажите во своето тело
а тие стануваат сè понесразмерни,
додека ја акумулираат нејзината љубов како плен
и во домовите свои се враќаат
без улов, уморни и без капка нежност.
Сè понесразмерни...

Тие не можат повеќе да заминат,
сè подлабоко засолнети во полжавот на нејзиното тело,
тивко се сместени во неговата удобност.

Така нивното отстапување од патот е сигурно –
станува правило, единствена можност.
Ниту само рак, ни само полжав!

Ѓерданот на крајбрежната жена векува во песокот.

Дури и ако не си предодреден за пустиник рак,
барај ја својата черупка,
пред таа самата да те најде!

Жената на брегот...

.....

Најубавото бегство е
остров.
тој ја затвора твојата слобода,
Така ја чува.
Така ја пишува.
Во кривулести линии
Се разлистува мирното море.
Чамците се запирки две.
И долго е долго тонењето во песокот - крајот на реченицата.

И бидејќи
Гладот ти ги изострува сетилата,
Се покануваш себеси на вечера.
Разговараш со твоето малечко име

Пред предјадењето.
На глас или во твојот ум
Но, првиот тост засвонува.

Те претвора во текст.
И веќе
Живееш
Во романот што го пишуваш.
Невнимателен кон она што на глас е изречено.

Но, како со нетрпението твое да се избориш?
Кога зрее бисерот на она што е кажано
Кој ја отвора
Школката на полна месечина
Со нож на речно камче наострен?
И колку долг ќе биде патот од морето до герданот на мојот грациозен врат.
Тоа никој не го знае.

Препев од бугарски на македонски јазик:
Борче Панов

Translation from Bulgarian into Macedonian:
Borche Panov

Шарл Бодлер (ФРАНЦИЈА) / Charles Baudelaire (FRANCE)

Испратена, без наслов, на госпоѓата Сабатије, на 9 мај 1853 г., со пропратно писмо полно воодушевување, во кое песната е окарактеризирана како глупо анонимно стихотворење. Според некои сведочења, придружничката во ноќната прошетка била самата госпоѓа Сабатије која Поетот, при еден повод, ја сретнал на Плоштадот Конкорд.

Исповед отсликува прогонувачка средба меѓу нараторот и жена. Месечината осветлена предизвикува ноќна атмосфера на мистерија и волшебност. Оааа спокојна слика е прекршена од неусогласената нота искажана од жената. Ова ненадејно откривање ја открива скриената болка и разочарувањето на жената. Таа жали за минливоста на љубовта и убавината, и за задудноста да се бара утеха во надворешни извори. Нејзините зборови ја откриваат основната себичност и површност на човечката природа.

За разлика од другите творби на Бодлер, Исповед е повеќе интроспективна и медитативна. Ги истражува комплексноста на човековите емоции и потрагата по смисла во свет кој се смета и како убав и како суров. Застапена е во Цвеќиња на злото.

Песната го отсликува растечкото разочарување и песимизам што го карактеризира крајот на 19 век. Нејзините теми на осаменост, очај и потрага по автентичност резонираат со егзистенцијалистичките струи од ерата.

УДК 821.133.1-1

Исповед

Еднаш, само еднаш, мила, жено драга,
на моја мазна рака твоја
се потпре (споменот уште носи трага
на дно темно в душа своја);

5Беше доцна; ко медалјон нов полека
месечина полна лизгаше,
и, свеченоста на ноќта, како река
над Париз сонлив бликаше.

И покрај куките, под вратничките,
мачките врвеа кришум,
начулени, ил' пак, мили ко сенките
бавно нè дружеа без шум.
Од еднаш, сред спонтаната присност слика
на светлоста бледа јасна,
од тебе, од инструмент богат кој клика
зуи сал' радоста страсна,

од тебе, ко ведрa и блескава труба
во зората треперлива,
нота жалосна, нота чудна и груба
летна, цела колеблива,

ко девојче слабо, страшно, мрачно, гадно,
кое е срам за нејзин род,
и, го оставил в тајност во подрум на дно
долго го криел од народ.

Кутар Ангел, певлив, нотата ја јачкал:
„Овде ништо извесно не е,
и везден, колку грижно да се намачка,
се гледа себелубие;
Должност тешка е да си убава жена,
и е работа банална
на танчарка што губи свест, луда, студена,
со насмевка махинална;

Глупо е на срце темел да градите;
љубов, убавина, мрее
сè дур' Заборавот ги фрли в кош¹⁰ сите
„во Вечност да ги одвее!“

И мислам на месечината прекрасна,
тишината, дремењето,
и прошепотена¹¹ исповед ужасна
и во умот каењето.

Препев од француски на македонски јазик:
Зора Русомарова

Translation from French into Macedonian:
Zora Rusomarova

¹⁰ Заб. на прев. Алузија на кошот на ѓубрецијата? Во драмата на Феликс Пиа (Félix Pyat), *Собирач на крпи на Париз* (Le Chiffonnier de Paris, 1847 г.), станува збор за шкарот што времето, господарот ѓубреција, го собира во неговата корпа. (Ш.Б. В. стр. , *Вино на собирачи на крпи*, стр, и, *За виното и за хашишот* (Pl. I, p. 381-382), белешки на Бодлер за ѓубрецијата: и за „шкарот“ и за „кошот“.

¹¹ Заб. на прев. Ракопис: „И оваа чудна доверба прошепотена“

**Касими́ро ДЕ БРИТО (ПОРТУГАЛИЈА) / Casimiro De BRITO
(PORTUGAL)**

УДК 821.134.3-1

РАБОТАТА

Пишувам за да го почувствувам во моите вени
летот на каменот.

Очекувањето на мирот
во оваа земја на гранати
се претвори
во тишина на овошјето.

Пишувам како некој кој копа
во центарот на сенката
море од јаснотија.

Живи камења на можности,
зборовите го зголемуваат злосторството, мочуришните птици.

Пишувам
во големиот мрачен простор.
Простор сме ние и нè преплавува.

од "Jardins de Guerra", Portugália Editora

ИТАКА / ITHACA 808

Препев на англиски јазик / Translation into English:
Жермен Дрогенброт – Стенли Баркан / Germain Droogenbroodt – Stanley Barkan

**Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:**
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

**Антун ВАН ДЕН БРАЕМБУШ (БЕЛГИЈА) / Antoon VAN DEN
BRAEMBUSSCHE (BELGIUM)**

УДК 821.112.5(493)-1

ЉУБОВ ВО ВРЕМЕ НА ИЗОЛАЦИЈА

Јас
Јас ја положив мојата рака
врз тишината
од твоето тело.

Ја бакнав есенската светлина
на твоето рамо.

Во тебе јас ќе умрам
и никогаш нема да умрам.

Никогаш нема да го видам крајот
не ќе го видам часот
во кој годините замолкнуваат.

From: “De schaduw van Morandi” (The shadow of Morandi)
Uitgeverij P, 2022).

ИТАКА / ITHACA 801

Препев на англиски јазик:
Дик Ван Спронсен
Translated into English:
Dick van Spronsen

Препев од англиски на македонски јазик:
Даниела Андоновска-Трајковска
Translation from English into Macedonian:
Daniela Andonovska-Trajkovska

Ришард ВАСИЛЕВСКИ (ПОЛСКА) / Rishard VASILEVSKI (POLAND)

Ришард Василевски (Ryszard Wasilewski) е поет, сатиричар и афористичар. Роден е 1938 година. Живее во Колумна, Лоѓ, Полска. Дипломирал на Правниот факултет на Универзитетот во Лоѓ. Свои творби објавува во книжевни списанија и на интернет портали. Застапуван е во неколку десетици антологии. Преведуван е на српски, киргиски, германски, португалски и словачки јазик. Во Романија е објавен избор од негови песни и афоризми (под покровителство на Националната библиотека). Добитник е на бројни награди на многу значајни натпревари за поезија и сатира. Бил и член на жири комисији на литературни конкурси. Објавил 16 книги. Автор е и на текстови за песни кои ги изведувале повеќе хорови. Член е на Друштвото на писатели на Полска и на Клубот на поети на Гдањск.

УДК 821.162.1-1

МОЛЧЕШКУМ

веќе ги затворив портите
на крвавата историја
го искинав и го исфрлив
оклопот од рамената
и мило ми е
што не одам во војна

сепак уште ги слушнам
криците загушени со солзи и го чувствувам
последниот здив на децата
гладен
затрупан со молк
без шанса во таканаречените
праведни војни
запишани и во светите книги

тврдоглаво наивен во надежта
дека може да биде поинаку
гледам длабоко

мојата сопствена статика на немоќта
во најдобар случај дозволува
да можам да плукнам во лице

кои се тие
по ѓаволите
да имаат
многу време
за мирен сон

РАСПОЛОЖЕНИЈА

во магливото секавање на изминатото лето
 сè уште се обидуваат да се објаснат себеси
 да ги дадат како на дланка своите стравови
 откривајќи големи работи од оние површните
 гребејќи ги маскираните лица
 уште останаа делчиња топлина
 цврсто покриен насип
 подигнато перје
 што не може
 да се вивне уште повисоко

потоа тишина
 рапава како бетон
 ја исполнува куката

само очите
 е невозможно
 да се присилат на молчење

СЕКОЈ ДЕН

летечки птици
 и камен крај патот

пепел
 и вкус на мокро тело
 граница одовде
 до што е можно подалеку
 и лет зад хоризонтот

нешто расте во нас
 и се прекршува
 непрестано доаѓа
 одново
 се тркала
 се заглавува

чувства
 именувани
 и едвам допрени

кукавички
 храбар
 нема прашања за упатства

до местото каде ништо веќе
не е сигурно

и сè е можно

постојана потеря
по некој

мала слобода
од самиот себе

и купишта клишиња
на привремените
истрошените

Препев од полски на српски јазик:

Давид Дако Кеџман и Олга Лалиќ-Кровицка

Translation from Polish into Serbian:

David Dako Kecman and Olga Lalić-Krowicka

Препев од српски на македонски јазик:

Весна Мундишевска-Велјановска

Translation from Serbian into Macedonian:

Vesna Mundishevska-Veljanovska

Едита ВЛАХОВ (ХРВАТСКА) / Edita VLAHOV (CROATIA)

Едита Влахов е родена во 1967 година во Шибеник, каде што го завршила основното и средното образование. Студирала на Филозофскиот факултет во Задар. По професија е наставничка во основно училиште и библиотекар-документарист. Работи како наставничка во основно училиште 30 години. Многу години пишува поезија. Раководител е и член на Литературниот оддел на огранокот на Матица Хрватска во Шибеник. Објавува поезија на социјалните мрежи, билтени и онлајн портали. Активно е вклучена во АКУ Жирје и Хрватско-Македонската Тангента како член и потпретседател. Учествовала на Меѓународната литературна средба и на бројни поетски фестивали и собири. Добитничка е на литературната награда „Јоја Рицов“ за 2024 година за чакавска поезија. Како раководител на огранокот на Матица Хрватска во Шибеник, несебично се вклучува во организирањето поетски вечери во Шибеник. Во подготовка е и нејзината сопствена збирка поезија.

УДК 821.163.42-1

ОСТРОВЧЕ

Осамена куќа покрај морето.
Тажен е нејзиниот камен праг.
Ни секавања таа повеќе нема.
Ја поткопале бранови.
Осаменост и влага.

И гледам во тоа море.
Остров под облаците.
Ги чувствувам сите мириси на летото
во капките од овој дожд.
Бакнежот на сонцето.
Мирисот на полињата.
Нежноста на ластовичките.

Осамена куќа покрај морето.
И во мене сè некако побрзо дише.
Ќе се вратам.
Тука припаѓам.
Копнежите,
желбите и секавањата треперат.
Островче,
дете твое ти се враќа.

КАФЕЗ

Колку е голем твојот кафеЗ?
Те гледам. Те следам. Те читам.
Секој од нас

сè уште сам по земјата оди.
Што е тоа што сè почесто во сенката е наша?
Дише со нас. Се буди.
Збива и нè кочи.

Те гледам. Чувствувам.
Те читам.
Во кафезот се твоите желби.
Зборови. Дела.
Забораваш
дека мудроста на жената
веќе не може да се измами.

Во мојот кафез
Срцето е славеј
и сè уште има силни крилја.

Во твојот кафез
синцирите се силни.
... Толку лошо лажеш...
Дојде време сам на себе
вистината да си ја кажеш.

Препев од хрватски на македонски јазик /
Translation from Croatian into Macedonian:
Борче Панов / Borché Panov

Златомир ВУЈКО (ХРВАТСКА) / Zlatomir VUJKO (CROATIA)

Златомир Вујко е роден во Шибеник во 1955 година. Тој е Пензионер. Почнал да пишува поезија релативно доцна. Член е на: Матица Хрватска, огранок во Шибеник, Култура снова Загреб, Уметнички и литературен сојуз „Влахо Буковац“ Сплит и на Здружението на литературни творци „Зборовите пред сè“ Задар.

УДК 821.163.42-1

НА КАМЕНОТ НА МОЈОТ ГРАД

На каменот на еден град
никнав и пораснав,
на животот свој во него
вистинската смисла ја најдов.

На каменот на еден град
се стврднува, се станува појак,
од самиот почеток веднаш разбираш
дека овој камен живот значи.

На каменот на еден град
се раѓаше, умираше
и сè што вредно беше
на каменот остануваше.

Врз камењата на еден град
брановите се кршеа
и колку и да беше тешко
знаеја луѓето како да живеат.

Го љубеше каменот морето
и јас и сега го љубам,
живеев и ќе умрам
на каменот на мојот град.

СПИЈ, ЉУБОВ

Секое утро кога ќе се разбудам
на Бога му благодарам што те имам,
а потоа нежно поспана те бакнувам
и со стиховите мои те покривам.

Ти си сè што ми треба,
што го сакам и што во себе го носам,
најсјајна свезда на моето небо

и да те немаше, немаше да пишувам.

Инспирација си ти што трае,
љубов што цена нема,
мисла што никогаш не престанува,
песна создадена во еден миг.

Те сакам сè повеќе и повеќе секој ден
ако тоа не е љубов, не знам што е,
моментите со тебе живот ми значат
нека нашето утре вечно трае.

Нека нè однесе на полиња цветни
да се предадеме на нашиот сон,
не ми треба подобра жена,
спиј, љубов моја, тука сум јас.

Препев од хрватски на македонски јазик /
Translation from Croatian into Macedonian:
Борче Панов / Borce Panov

Гај ГОФЕТ (БЕЛГИЈА) / Guy GOFFETTE (BELGIUM)

УДК 821.133.1(493)-1

ПОЕЗИЈА

Во мигот на удирањето,
го видов во очите на кртот
мојот животен скок,
моето поетско откритие,
под белата страница
како на крајот од подземните ходници
—долгиот пат на неговиот здив.

from « *Het Gevleugelde Woord – The Winged Word* »
The World's Most Beautiful Poems, Part I
POINT Editions – Boekenplan

ИТАКА / ITHACA 810

Препев на англиски јазик / Translation into English:
Жермен Дрогенброт – Стенли Баркан / Germain Droogenbroodt – Stanley Barkan

**Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:**
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Петрос ГОЛИЦИС (ГРЦИЈА) / Pétros GOLÍTSIS (GREECE)

Петрос Голицис (роден 1978 во Солун, Грција) е автор на 6 поетски книги објавени на 14 јазици. Член е на меѓународниот Пен центар, на Еленското друштво на писатели и Earthmate. Има добиено повеќе награди меѓу кои Мешународната поетска награда Тудор Аргези (2018) од Друштвото на писатели на Романија и Меѓународната поетска наград Повелја Мораве (2019) од Друштвото на писателите на Србија.

УДК 821.14'06-1

ШТО Е ТОА ШТО МЕ СОДРЖИ МЕНЕ?

Што е тоа што ме содржи мене?
 Едно измазнето камче
 на безвремените брегови,
 Чекам светлина но станувам време
 Што е тоа што ме содржи мене?
 Белото во моите дланки
 го положувам пред светот
 кој ниту размислува ниту се наведнува
 туку се враќа како ехо,
 вода врз вода,
 сепак не сум јас бел
 светлината паѓа врз свесноста,
 а не јас, но созданието коленичи
 пред тоа што лежи преку
 тоа што сега мене ме содржи,
 во бескрајниот тек
 кој се истура низ мене, јас неподвижниот
 не сум ни светлина ни време
 полнеж во еден сад

Што е тоа што ме содржи мене?

„КОЈ НА ПОЕТОТ МУ ЈА ВРАТИ РАКАТА“

Кој на поетот му ја врати
 раката, за повторно да му го даде
 тоа што веќе му било дадено?
 Чудна опсесија,
 како тишината на морето
 под светлината, над каменот,
 низ векови рамнодушен
 или вџашен од тишина
 - како казна од боговите —
 разговара; како раката со хартијата што говори

и мислата со вековите,
 како што песната комуницира со душата
 и компасот со светот,
 разговара; распрснатите бранови на карпите
 како мастилото што се шири
 преку човечките копнежи

„ТЕЛО ПО ТЕЛО“

Секое од моите тела ме остава жив
 да го чекам следното
 тело
 Пеам
 во просторвремето
 на секоја пауза
 во светлината која ја балансира
 длабоката темнина која испушта меурчиња додека голта
 „не си ли ти фонтана
 што се преполовува со помош на силата на секавицата?“
 „не си ли ти привидение
 накалемено во чудо?“
 и сега јас лазам низ непознати
 светови
 кои постојано ја менуваат
 цветната вулва
 која ми се отвори
 и сега јас пловам во твоите течности пливајќи
 зграпчувајќи
 го краткото време што ми го даде
 Се држам за твоето месо
 за движењето на вилицата
 што го коле еленот
 и ги врти свездите

Кога барем еднаш би ме ослободила од моите течности
 или од потта моја
 на мојата смртна постела...
 од меѓуножјето твое ме повлече цел
 како новороденче во смртта моја.

Препев од англиски на македонски јазик /
 Translation from English into Macedonian:

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

**Жермен ДРОГЕНБРОТ (БЕЛГИЈА – ШПАНИЈА) / Germain
DROOGENBROODT (BELGIUM – SPAIN)**

УДК 821.134.2-1
821.112.5(493)-1

АНГЕЛА

Ин мемориам

Маѓепсан од убавината
и боите на изгрејсонцето
кои ниту еден уметник не може да го создаде така,
секој ден таа одеше
до една карпа близу плажата,
правеше убави фотографии
и му ги испраќаше
на пријателот.

Последна слика,
еден чекор наназад,
чекор од кој нема враќање.

ИТАКА/ ITHACA 800

**Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:**
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Калина ИЗАБЕЛА ЗЈОЛА (ПОЛСКА) / Kalina IZABELA ZIOLA (POLAND)

Калина Изабела Зјола е поетеса, писателка, книжевна критичарка, новинарка, преведувачка и културна аниматорка. Има објавено 20 поетски книги на полски и странски јазици и 24 книги во нејзин превод на полски. Поезијата ѝ е препеана на над 20 јазици и објавена во многу списанија, антологии и алманаси во Полска и во странство, а е застапена и на телевизиски програми. Има учествувано на многу меѓународни фестивали и поетски конференции. Член е на повеќе професионални здруженија на писатели меѓу кои и на Друштвото на писатели на Полска, на книжевниот клуб „Дабровка“ во Познан, на Светското поетско здружение Poetas del Mundo, секретар на одборот на Друштвото на новинари на Полска и почесен член на Друштвото на писатели на Ерменија, на Друштвото на независни писатели на Бугарија, Друштвото на писатели Битолски книжевен круг од Македонија, Друштвото на писатели на Хрватска, Друштвото на писатели на Украина. Секретар е на програмскиот одбор на Полската модна академија. Добитничка е на многу домашни и странски награди меѓу кои: KANTEN 2019 - Holy Translators' Award, Echmiadzin, Ерменија 2019 и почесна награда „Заслуга за полската култура“ Варшава, 2020. Член е на жирито на Европската награда за поезија и уметност Хомер.

УДК 821.162.1-1

НА МРТВИТЕ ПОЕТИ

си заминаа
оставајќи зад себе
празни столчиња
неколку прашливи книги
и светкави зборови

понекогаш зборовите ќе летаат
на бела хартија
- скршено крило од стих

идните генерации
ќе се сетат на поетите
и ќе зажалат
што не можат да ги прашаат
„Што сакаше поетот да рече?“

НА ПОЕТОТ

пишувај ми за мракот и за сенката
за шепотот што не го слушам
за нежните прсти во мојата коса
и за гласот на тишината

пишувај ми за вкусот на бакнежот
како се задржува
како допирот на твојата дланка на мојот образ
и за ништо повеќе

ДЛАБОКА ТИШИНА

кога владее светлосна тишина
часовниците забавуваат
и престануваат да ги бројат секундите и здивовите

очите се темни од грев
во косата расфрлана на перницата
ветрот заспива

кога владее светлосна тишина
јас ти се враќам пак

НИЈАНСИ

на палетата на зората
сите бои на тишината

розовата е вкочанета од задоволство
златното е потемно од зборовите
бледожолтата е слепа од љубомора
црвената не може воздух да земе

и еве ја сивата, меѓу нас
кога немаме што да си кажеме

Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Стефано КАРАНТИ (ИТАЛИЈА) / Stefano CARANTI (ITALY)

Стефано Каранти е роден во Имола во 1965 година, но живее во Санта Марија Магдалена, Италија. Тој е поет, видео-поет, видео-креатор и видео-режисер. Поезија пишува од својата адолесценција, а подоцна поради неговата професија како информатичар, почнал да создава видео-поезија и на тој начин да ја доближува уметноста до пошироката популација составена од различни генерации меѓу кои и деца – ученици во училиштето во кое работи. Работи на многу едукативни и дидактички проекти со видео-поезија комбинирајќи слики, визуелна позадина, музика, глас и поетски текст. Има објавено 2 збирки поезија и видео-поезија, а добитник е на повеќе од 200 награди од кои над 80 се за видео-поезија. Дел од неговата видео-поезија е претставена на значајни уметнички настани, а дел од нив се пренесувани преку интернет или на националните ТВ канали. Претседател и член на многу жири комисии за поетски натпревари, а поезијата е објавена во многу значајни антологии и списанија и е преведена на многу јазици. Бил назначен за национален секретар од Италија на манифестацијата "Poetas del Mundo"-www.poetasdelmundo.com- поради што го создал италијанскиот вебсајт www.poetasdelmundo.it. Коосновач е на движењето за видео-поезија (M.A.V.) - www.videopoesie.org, www.inuoviorizzonti.it, FB: <https://www.facebook.com/stefano.caranti/>, mail: stefano@inuoviorizzonti.it

УДК 821.131.1-1

СЛИКАТА

Ја насликав тишината.

Бела линија на темно платно,
со контура на светлина
што ја брише темнината.

ПОРАКАТА

Маслиновите дрвја танцуваат на ридот
натопени, на татнежот на грмотевиците,
прекршени од брзите струи
и ги испружуваат гранките
до дождот што паѓа, што истура,
од облаците со боја на смола.

Еден сончев зрак што прочистува
и исчезнува.

Маслиновите дрвја танцуваат
во блесоците на светлината,
помеѓу земјата и небото
едно трепнување со око.

ТАА, ЕФЕМЕРНАТА

Колку е тажно да се гледа таа, ефемерната
како ни го врти грбот потиштено
и гледа во нас,
мажите,
чие утро
секогаш
ќе биде денес.

ШТО БИ САКАЛ

...Би сакал да имам простор
во којшто ќе можам да ја зберам,
деформирајќи ги линиите на силата,
солзата што секоја минута капе
во еден сад
од аметист,
за да ја претворам
секоја болка
во надеж.

Би сакал убави сонца,
да ги култивирам нивните зраци
за да ја одмрзнам душата,
да ја разгорам радоста
како скапоцени камчиња
меѓу досадни насмевки
и полумесечина
за да биде жетварка
на неисполнетите желби.

Само би сакал да љубам,
вистински,
за да ни биде полесно ова наше патување,
да се промениме како пеперутка
далеку од хипохондричните илузии
и да мигрираме кон благородната храброст
на обележување во длабочините на небото
на линиите на мирот
и трагите на страста.

Би сакал да ги обединам таму горе,
без страв,
заедно со нашите надежи

за да изградам сон,
да го редијајнирам човекот
да има насмевка на лицето
таму горе да танцуваме
таму каде времето се наведнува
во ефемерната прегратка на тишината.

АНГЕЛ ЗАШТИТНИК

Денес се облеково во крилја
за да чекорам слободно низ времето
низ светлината,
мој топол придружник низ патувањето,
само со еден багаж,
моето срце.

Препев од англиски на македонски јазик /

Translation from English into Macedonian:

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Ен КЕЈСИ (ИРСКА) / Anne CASEY (IRELAND)

УДК 821.111(417)-1

БРИГИТА, БОЖИЦАТА НА СВЕТЛИНАТА

Кога гледаш како нашиот свет гори, мора да се прашуваш
 како сме можеле толку многу да застраниме од твојот пат.
 Божице, родена од светлост, обвиткана со наметка од сончеви зраци
 ти, чии чекори распутија за да ни го засадат патот со Анамска рака, позлатувајќи
 го секој рид со жолто цвеќе,
 издигнувајќи го Дуир, величенствениот даб, за да ги преплави шумите што зујат,
 за да ги исполни со песната на дрозот и да направи лососот да скока како живо
 сребро над испресечени потоци
 — повикај нè сега да ти се вратиме
 за да пиеме пак од твојот скапоцен извор, да се излечиме во твојот храм на
 светлината,
 да ја уважуваме пак твојата света дивина.

*Дуир е збор што означува дабово дрво на ирски јазик. Исто се нарекува „величенствен даб“. Во ирската митологија Дуир е Кралот Даб кој владее во текот на летото.

ИТАКА/ ITHACA 804

Препев од англиски на македонски јазик /
 Translation from English into Macedonian:

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Јетон КЕЛМЕНДИ (КОСОВО – БЕЛГИЈА) / Jeton KELMENDI (KOSOVO – BELGIUM)

УДК 821.18(497.115)-1

Јетон Келменди (1978, Косово) е поет, публицист, преведувач, издавач, универзитетски професор и академик. Дипломирал на Универзитетот во Приштина, а потоа ги продолжил студиите на Слободниот универзитет во Брисел, Белгија специјализирајќи на меѓународни студии и студии по безбедност. Има и втора магистратура по дипломатија. Докторирал на тема „Влијанието на медиумите врз политичките и безбедносните работи во Европа“. Работи како професор на ААБ колеџот. Активен член е на Европската академија за наука и уметност во Салцбург, Австрија аи е еден од најпознатите албански поети, а е наградуван со повеќе значајни награди. Живее и работи во Брисел, Белгија и Приштина, Косово. Има објавено 11 поетски книги, 9 стручни, 2 драми, 6 стручни коавторски, околу 20 статии, а има преведено над 60 книги.

ЕДНА МОЛИТВА ЗА СВЕТОТ, МИР

Кога умира човек, земјата се тресе во болка,
Еден живот заминува, а човештвото се намалува за малку.
И не се само срцата што остануваат повредени,
туку и душата на луѓето се тресе.

О, свету, не затворај се во заборав, дај ни повеќе светлина.
Те молам свету, љуби го мирот повеќе, не се предавај.
Војната те разделува, те повредува, те уништува без милост.
Вистинските херои не носат оружје високо,
Тие носат зборови, надеж и го запираат злото.

Тие сеат мир, а не оган што убива.
Зошто не се поучиш од Мајка Тереза, о свету?
Таа сееше мир и береше само љубов.
Не војна, затоа што војната само сее болка,
А земјата станува арена на солзи, изгубени души.

Одгледувај добрина наместо поделби што го убиваат постоењето.
Те молам, запри ги војните во Газа, во Украина,
Во секој агол каде пламенот ги согорува невините животи.
Запри ги бомбите, запри ја омразата што го храни уништувањето,
Не дозволувај солзите да станат бескраен поток.
Ти имаш сила да бидеш почеток на новата надеж.

Јас, ја видов сенката на смртта и вкусот на војната,
И знам што значи да се изгуби нешто, знам што е страв.
Но и мирот има мирис што никој не го заборава.
Те молам, биди свет со мека и мирна душа,
Амин за утре да биде светло, не темно.

УКРАИНА, МЕСТО КАДЕ ЖИВОТОТ И СМРТТА СЕ БОРАТ

(На мојот пријател Д'митро Чистиак во Киев)

Таму каде што земјата плаче секое утро како дете
и небото сиво молчи над раните, над болката
Украина, ти си тажна песна,
но и химна на слободата која никогаш не умира.

Мој пријател поете, стиховите не се само зборови,
тие се бели куршуми за темните срца,
тие се сонце што ги пробива црните облаци,
тие се гласови што не се заглушени од бомбите.
Колку силно ја преживеа сета оваа смрт.

Некои мои пријатели сè уште се таму,
под сенките на дрвјата што не растат веќе,
некои заминаа, некаде кон ништожноста
и нивните траги ги избришаа желбите на војната.

Војната е лоша, знам,
војната носи смрт, но на крај и слобода.
Каков ли е вкусот на животот кога паѓаат бомби како дожд
кога крвта се претвора во река што не застанува?

Но ти, Украина, не се предаваш,
зашто слободата никогаш не умира,
мој пријателе Д'митро Чистијак
И јас го видов лицето на смртта,
и ги скршив забите на трпеливоста,
молчев кога зборуваа пушките,
но гласот на душата не можеше да се замолчи.

Слободата, мој пријателе, е скапа,
но само таа нè прави бесмртни.
Бранете се од непријателот со стихови,
убијте го со силата на вистинскиот збор.

Таму каде што животот полека исчезнува
од темнината,
сееме надеж која никогаш не умира.
И Украина, еден ден,
ќе биде песна која ќе се пее во мир.
Приштина, 10 октомври 2024

Препев од албански на македонски јазик:
Арјета Сулејмани
Translation from Albanian into Macedonian:
Arjeta Sulejmani

Синиша КОСТЕЛАЦ (ХРВАТСКА) / Sinisha KOSTELAC (CROATIA)

Роден е на 20 јануари 1970 година во Шибеник, каде што завршил и основно и средно образование. Бил учесник во Татковинската војна, по што се вработил во Транспортното училиште. Работел и студирал, а како вонреден студент на Транспортниот факултет во Загреб, ја стекнал титулата телекомуникациски инженер. По дваесет години во Транспортното училиште, се преселил во Ериксон Никола Тесла Сервис како инженер за имплементација на услуги, но на 1 јануари 2025 година се вратил во Транспортното училиште. Оженет е и татко е на три деца, Луција, Јосип и Јаков. Спортот одиграл важна улога во неговиот живот, но по смртта на синот Јаков, се отворил кон светот со неговата тајна љубов- поезијата. Негово животно мото е дека доброто секогаш се враќа на добро. Во 2023 година ја објавил книгата „Кадена на шибеничките луѓе“, по повод 955-годишнината од градот Шибеник, а во која врежал стихови придружени со слики од 955 современици од неговото време. Истата година, ја добил наградата на градот Шибеник за мојата работа.

УДК 821.163.42-1

ЕТЕ

Откако се мое ќе биде твое
Нека прочита кој која дума му одговара
Не ми е гајле што животот удара
Не , кога срцето песни создава

Искрено, никакви ловорики не очекувам
Само говорот на душата со стихови го славам
Му ги давам на светот боите што ги гледам
И како очите мои ги гледаат кажувам

Во песната се обидувам најдобриот дел од себе да го дадам
Сè што во тој момент сонувам
Не ме гајле дури и да не го доживеам педесеттото лето
Само сакам да пишувам песни, да пишувам, ете

МАКЕДОНИЈА

Во земјата на Рамадан, сонце чисто сјае
Од него често слушав за неговата Македонија
Велеше тој дека Вардар полиња свои ги љуби
Ја сака земјата што денес е негова

Се сеќавам како зборуваше за сениот Охрид
Како зборуваше за Македонија во слава
Се сеќавам како за градот Скопје кажуваше
Како сè е од срце што рацете на Македонецот што ти даваат

И јас дека постои земја каде што живеат питоми, благи луѓе
Има една земја што носталгија во мене буди
Во земјата на Рамадан, чисто сонце сјае
Често од него би слушнал... Мојата Македонија!

Препев од хрватски на македонски јазик /
Translation from Croatian into Macedonian:
Борче Панов / Borce Panov

Душка КРНИЌ (ХРВАТСКА) / Dushka KRNIKJ (CROATIA)

Родена е во 1949 година во Шибеник. Член е на Матица Хрватска и Македонска Тангентата. Пишува песни и има објавено две збирки. Таа е аматерска актерка и режисерка. Ги негува старите шибенски обичаи и зборови.

УДК 821.163.42-1

ТАНГО

Ајде да танцуваме танго вечерва,
да го запреме времето,
Додека полека се нишаат
Нашите споени сенки

Не ни треба шампањ
Фрак и фустан свечен,
Музика тивка се доволни
И светла пригушени.

Побегнати од сите
Останавме сами
Додека тангото нè лула,
Јас и ти во пижами.

Толку добро се чувствуваме
И нека оваа ноќ крај нема
Додека пламти огнот
На чувства наши.

Низ прозорецот, месечината нè гледа
Немирни се рацете, ми го бакнуваш рамото,
Последни брзи чекори на тангото
Пижамите се на подот.

ОГЛЕДАЛО

Што за мене ти знаеш,
Кога безмилосно привидот ми го рушиш
Слико сребрена вистина на животот
Критичару, љубител на младоста.

Сите тајни и сенки ги откриваш,
Секоја црта и брчките на лицето,
Без душа ти девојката и жената
во старица ги претвораш.

Која жена во тебе ме гледа,
Сјајот на окото го препознавам, контурата на лицето,
Биди поблаг сликару на животот,
Откриј ја топлината на моето срце.

Препев од хрватски на македонски јазик /
Translation from Croatian into Macedonian:
Борче Панов / Borce Panov

Хасим КУСРАВШАХИ (ИРАН) / Hashim KHUSRAWSHANI (IRAN)

Проф. д-р **Хашим Кусравшахи** е ирански поет, преведувач и активист со турско и канадско државјанство, а роден е во Табриз, Иран во 1950 година. Вонреден професор е на институцијата за специјализација по педијатрија и педијатриски срцеви заболувања, основач и член на Азербејџанскиот културен центар во Онтарио и Канадско-Иранското здружение на писатели. Освен поезија, пишува и кратка проза и есен на ирански, турски, персиски и турски јазик, а негови песни се преведени и објавени на странски јазици во повеќе земји. Во моментот работи како специјалист за детски срцеви заболувања во приватна болница во Турција. Член е и на Здружението на писатели во Турција.

УДК 821.22-1

ЈАС СУМ ВО ОГЛЕДАЛОТО

Јас сум во огледалото
таму, некој се наведнува
сонувајќи на женски усни
чаши вино во очите има.
Јас сум во огледалото
таму, некој во сонот
женска коса заплеткана во неговиот јазик
чита поезија
таму, една жена во огледалото
гранки од Јудино дрво на нејзините прсти
поради неа сите веруваат во пролетните насмевки
таму, во огледалото во нејзините очи
парчиња обоено стакло
синцир на јазикот на лудакот
пред да се разбуди
пее

ЌЕ ДОЈДЕ ВРЕМЕ КОГА ЌЕ ДОЈДЕШ

Ти оддавам почит со звукот на пченицата
на пустинските патишта од мојот јазик
толку жеден за разбушавена побуна,
вела дека ќе дојде време кога ќе дојдеш
изгубив градови заради тебе
ти ги предадов моите замоци
ти си нов завет за кој голтаме оган
како да има темјан од исоп помеѓу овие стари сидови
како зајдисонца кои го изгубиле нејзиното дете
постои смрт на крајот од ова
затоа повикај ме да дојдам на гумното

Умирам така
помеѓу твоите заби и во ветерот
што е само наш
во попладнето што е само за нас двајцата

ТВОЕТО ЗАМИНУВАЊЕ

и сега го слушам од студениот здив на смртта
твоето заминување не е едноставно напуштање
твоето заминување е како ден кој неочекувано завршува
тоа е нешто како бакнеж на сираче
тоа е ненајавена соларна еклипса
зумбул со мирис на љубов,
додека чекорам бесцелно во мојата осакатена соба
твоето заминување е како некој да ми го украде лебот
како соседството да станало пустина
и токму кога ќе се свртам за да те видам
толку суша
како усна без песна
не знам, твоето заминување не е едноставно напуштање.
не доаѓа звук од правосмукалката во дневната соба
нема зеленило на трпезариската маса
виното е потрошено, сè се потрошило,
мојот плач нема смисла како што нема ниту мојата смеа
треба да прашаш зошто ние сме повиени
а нашите плодни надежи се превртени наопаку
Мислам, на крајот на краиштата, јас нема да наоѓам други камења за моите
чатали
мојот гнев ме дроба од внатре
мислам дека ќе ја ставам постелнината во машината за перење за да се
ослободам од мирисот на пролетта
есента и онака доаѓа
велама да можам да си ги извадам соништата од под перницата
да ги ставам овие две малечки слики на сидот овде на моите гради
и да ги земам со себе твоите насмевки, твоите гради и мирисот твој
а потоа да излезам на улицата...
или да клекнам на балконот до саксиите.
со очи на оваа страна од патот
дозволи ми да пишувам за твоето доаѓање
велама ќе го покаже патот до мојот дом
а како поинаку ќе ги издржам деновите кои паѓаат врз мене еден по друг
твоето заминување не е едноставно напуштање
твоето заминување е истребување на птиците и мачките
одеднаш од пред видикот...

Препев од англиски на македонски јазик / Translation into Macedonian:
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

**Ирма КУРТИ (ИТАЛИЈА – АЛБАНИЈА) / Irma KURTI (ITALY
– ALBANIA)**

УДК 821.18-1
821.131.1-1

ТВОЈАТА СЛИКА ПОМЕЃУ МОИТЕ ПРСТИ

Една вечер, чекоревме
крај езерото, мамо. Лебедите
полека се лизгаа по површината
во меката светлина на зајдисонцето.
Месечината го одразуваше своето бледило
таму и на твоето изморено лице.

Но ти не си повеќе овде.
Месечината бега, и во
брановите, се губи таа во
твојот убав портрет и
секавањето на таа ноќ.
Си ги потопувам рацете во водата:
помеѓу моите прсти, ја држам
и ја галам твојата слика сега.

From “Your image between my fingers – Tu imagen entre mis dedos”,
Independently Poetry, 2023 Chile

ИТАКА / ITHACA 805

Препев од англиски на македонски јазик / Translation into Macedonian:
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Ернесто ЛОБО (ПЕРУ) / Ernesto LOBO (PERÚ)

УДК 821.134.2(85)-1

ТЕМНА НОЌ

Цвеќињата се исушија,
им паднаа ливчињата
пожолтени.
Снежната бура им го стори тоа
со силен виор
им го ослободи бесот камшикувајќи
села и региони . . .

Помеѓу густите громогласни облаци,
ситни капки роса
и таа ровка земја
од која изникнуваа меки бои
во вид на црн цвет
кој смирено со светлост ги исполнуваше
најтемните ноќи . . .

ИТАКА / ITHACA 803

Препев на англиски јазик / Translation into English:
Жермен Дрогенброт – Стенли Баркан/ Germain Droogenbroodt – Stanley Barkan

Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Мина ЛОЈ (ВЕЛИКА БРИТАНИЈА) / Mina LOY (GREAT BRITAIN)

Мина Лој (1882-1966) е поетеса, сликарка и дизајнерка, клучна фигура на авангардните движења во британскиот модернизам од почетокот на 20 век. Нејзиниот стих е посебен поради експериментирањето со поетската техника преку еден уникатен стил кој ги спојува визуелните и вербалните стратегии, истражувајќи ги и поместувајќи ги границите на јазикот, но и поради нејзиното смело феминистичко истражување на женската сексуалност, емоционалниот живот и телесните искуства. Таа ги крши табуата отворено дискутирајќи за теми како што се сексот, страста, породувањето на начин кој субверзивно ги подрива традиционалните поимања за женственоста и женскоста. Нејзината поезија е прилично контроверзна бидејќи мошне отворено се осврнува и ја потенцира женската сексуалност, страста и желбата како и (отфрлањето на) телесните инхибиции, честопати со мешавина од возвишено и гротескно. Оваа уметница и писателка често ја поврзуваат со футуристичките, дадаистичките и надреалистичките движења и како сликарка; едновременно таа е и драматург и иновативен дизајнер на абажури. Таа е револуционерна феминистичка поетеса за која и Т.С. Елиот, Езра Паунд и Гертруд Штајн зборуваат во суперлатив, која го користи своето пишување за да ја унапреди феминистичката политика и да го истражи женското искуство на длабоко-интимен и искрен начин.

УДК 821.111-1

„SВЕЗДЕНОТО НЕБО“ НА ВИНДАМ ЛУИС

кој ги воздигна
 овие стени од човечка магла
 пирамида од преживеани
 во циклорамата на просторот
 Во
 строгиот театар на Бесконечното
 духовите на свездите
 ја изведоа „Присуство“
 Нивните целибатски сенки
 паѓаат
 врз дртавиот болскот
 од сонца и луни
 ----- Нервите на Рајот
 сепнувајќи се
 од антените
 на интелектот
 ----- зраци
 кои го прободуваат
 ноќното срце
 Воздушестите очи на ангелите
 возвишениот
 експеримент во поинтилизам
 изгледе

Небесните конзерваториуми
 кои цветаат со светлина
 се сите вејнати
 Зависливи доселеници
 во чистата димензија
 имуниот спокој
 гнетачи на сабајлешните ѕвезди на Јов
 Седумте дни на Јехова
 се огрешуваат во твојата тивка утроба
 од геометриски Химери
 Снеговите на Нирвана
 ги одвејуват -----
 кон излитени небески слики

ЗЛАТНАТА ПТИЦА НА БРАНКУШИ

Играчката
 станува естетски архетип

Небаре на
 некој трпелив селанец Бог
 му ги изрибал и истрил
 Алфата и Омегата
 на Формата
 во една метална грутка

Гола насоченост
 безкрилеста безперјана
 крајниот ритам
 ѝ ги има поткастроено екстремитетите
 на цуцулката и канците
 од
 сочинителот на летот

Апсолутен
 уметнички акт
 подвинет
 на сообразбата на скулптурата
 - гол како веѓата на Озирис -
 оваа дојка на откровението

усвитена облина
 излижана од хроматскиот плам
 во лавиринтите на одразот

Овој гонг
 на исполирана хиперестезија

писка од месинг
додека агресивната светлина
удира
по неговата важност
Безгрешното
зачнување
на нечујната птица
се случува
во прекрасна молчаливост

СЛЕПАТА ДЕВОЈКА

Роди(те)лката Белона
ја расфрла
безоката си рожбата
Кригсофер
низ тротоарите на Виена

Пенливиот талог
разнобојниот ден
е содржател на
безвидна препрека

ова бавно, слепо лице
ја турка
својата девствена несुштественост
наспроти светлината

Безгрешен бесцелен испосник
на центрипеталната сетилност

Врз карналниот хоролог на егото
треперливиот индекс на тетивата е не-подвижен

оти црните молњи го осквернавија
ретиалниот олтар

Испразнета и изумрена,
планетава на душата
чепатејќи се статички излетува угоре
од копнежливото грло
пердувестото муце на младенчето
фрла млазници по сонцето
кое занемено, инстинктивно се дави

Слушајте!
илуминации на обоената земја

Како оваа безизразно „сочинение“
го издувува проклетството и црните контузии

Со усна хармоника

Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:
Татјана Срцева-Павловска / Tatjana Srceva-Pavlovska

Клинт МАРГРЕЈВ (КАЛИФОРНИЈА, САД) / Clint MARGRAVE (CALIFORNIA, USA)

Клинт Маргрејв а автор на поетските книги *Salute the Wreckage*, *The Early Death of Men*, и на неговата најнова книга *Visitor*, сите објавени од NYQ Books. Автор е и на романот *Lying Bastard* (Run Amok Books) и уредник на збирката *Requiem for the Toad: Selected Poems of Gerald Locklin* (NYQ Books). Неговите дела се објавени во *The Threepenny Review*, *The Sun*, *Rattle*, and *Los Angeles Review of Books* и на други места. Живее во Лос Ангелес, Калифорнија, САД.

УДК 821.111(73)-1

ЕДНАШ ДЕЛЕВ СИД СО БОГ

Можев да Го чујам како мете со правосмукалка доцна
во ноќта (кој го прави тоа?).
постојано го преместуваше мебелот,
ги отвораше и ги затвораше фиоките
ги лизгаше закачалките во орманот,
трескаше нешта наоколу.

Никогаш вистински не Му го слушнав гласот
затоа што живееше сам.
Од време на време, ќе чуев како си го прочистува грлото.

Не е негова вина, си велев.
Сидовите се тенки. Овие подови
крцкаат на секој чекор. Собите
се ехо-комори. Мојам да се приспособам.

Наутро, беше тивко.
Бог сакаше да си поспие.
Но навечер, го колнев светот
сè додека конечно не морав да се соочам со Него.

Размислував да оставам писмо
за да се поштедиме и двајцата од непријатниот
разговор, но сакав да
бидам сигурен дека Тој ме разбрал.

Ќе бидам љубезен, си реков, додека му свонев на свончето,
но ако продолжи да се случува тоа
ќе морам да му кажам на сопственикот на зградата.

Бев нервозен и сакав
Бог да дознае дека бил лош сосед,
дека малку се грижи за другите,
дека неговиот универзум беше нешто
во што и двајцата живеевме.

„Жал ми е,“ сакав да слушнам како ми вели Тој,
 „Навистина ми е жал.“
 Но никој не се одсва и не ја отвори вратата.

ИЗГУБЕН

Имав десет години кога мајка ми ме остави
 во продавницата.
 Мора да биле само неколку часа.
 Не го сфатив тоа лично,
 па го поминав времето барајќи паричка
 за да можам да ѝ се јавам
 од говорницата.

Сега, триесет години подоцна,
 таа се чувствува оставена некаде,
 кога ќе побара од мене
 да ја земам од кај сестра ми,
 каде што живее
 последните пет години.

„Сакам да си одам дома,“ ми вели.

„Но ти си дома,“ инсистирам,
 иако знам дека сака да се врати на тоа старо место
 на кое живееше пред да остари и пред да добие деменција
 и пред смртта на маж ѝ.

„Сум?“ вели таа. „Јас си мислев дека живеам
 на друго место.“

Не верувам дека ќе се сети некогаш
 дека ме оставила во продавницата
 ниту пак дека кога сфатила дека ме нема
 го побарала менаџерот сета во паника,
 прашувајќи го дали видел малечко изгубено момче
 како шета низ рафтовите
 прашувајќи се каде
 заминала неговата мајка.

ВОНЗЕМЈАНИ

Дури и да постојат, пак сме сами.
 Не дека ќе не поканат
 на некоја од нивните забави
 или дека ќе прочитаат некоја наша книга.

Од друга страна, некои пријатели остваруваат контакт
 само кога сакаат нешто.

Можеби се обиделе да нè повикаат,
а ние не сме ја добиле пораката.

Можеби само не ни зборуваат во моментов
налутени поради некоја тајна која сме ја откриле
за универзумот
а тие сакале да остане скриена.

Можеби имаат его на големата експлозија.
Надуена смисла за сепство.
Љубоморни затоа што можат да патуваат низ вселената
а сепак да не стигнуваат никаде.

Можеби не нè контактираат,
Затоа што се потажни од нас,
понесигурни, покршливи, подалечни,
поотугени од себе самите.

КОГА СМРТТА ПАТУВА

Никој не ја тера
да си ги соблече чевлите кога минува на местото за проверка на безбедноста
ниту пак некој ѝ бара билет.

Нема куфери за пријавување
затоа што багажот е дозволен само за живите.

Нема прозорци на авионот
затоа што нема што да се гледа.

Нема појаси за затегнување затоа што
нема што да се заврзе.

Стјуардесите
не се грижат за ништо.

И иако има доцнења,
никогаш нема откажувања на летот.

Никој не ја пречекува на влезот
ниту пак некој држи транспарент со нејзиното име.
Никој не е срекен што ја гледа.

Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Глорија МИНДОК (САД) / Gloria MINDOCK (USA)

Глорија Миндок е уредник на издавачката куќа Червена Барва Прес, уредник на *Levure Littéraire* во Франција и наградувана авторка на шест поетски книги, две книги превод на романски и на српски и три книшки. Нејзините песни се објавувани и преведени на 12 јазици. Нејзината најнова книга *Grief Touched the Sky at Night* издадена од Glass Lyre Press има добиено многу награди. Глорија исто така е добитник на Sam Cornish Award доделена од New England Poetry Club за нејзината работа како меѓународен издавач, активистка и поетеса. Објавувана е од Ibbetson, Gargoyle, The James Dickey Review, Growth: Journal of Literature, Culture, & Art (Macedonia) и KGB Lit. Глорија е лауреат во Сомервил во 2017 и 2018 година.

УДК 821.111(73)-1

ВО МРАЧНИОТ СВЕТ

За Н.

Ми рече дека сум светлина во
мрачен свет.
Верувајќи ти на збор,
продолжувам.
Секој ден има колежи, убиства,
ужасни нешта кои му се прават на телото...
нешта од кои ми се згадува.

Ден за ден, само смрт...
и покрај тоа што сонцето изгрева за
да го покаже синилото на небото.
Убост и грдотија во битка –
Светлина и темнина во битка -
Секој ден, влечење на јаже и секој ден,
секоја страна победува некаде во светот.

Ми рече дека сум светлина во мрачен свет.
Зошто го стори тоа?
Знаеш ли нешто што јас не го знам?
Ангел ли сум што липа без никој наоколу
со зборови што од устата моја излегуваат
иако никој не ги слуша?

ВОЗДУХ ПОЛН ТАГА

Терористот се движи долж ходникот.
Колку од нас би убил
ако почне сега?

Бомбата експлодира, крв и делови
од тела расфрлени, распарчени насекаде
И сè во име на славата, чадот, сè се крева во воздух.
Мртвите се чини дека остануваат
на земјата, рушевината личи на гнездо за некој див свер.

Само тие што останаа, сведоците, живите, ја чувствуваат болката,
плачат, си ги покриваат срцата со раце, ги веднат главите.
Гласни се.
Многу духови слегуваат на овој сончев ден кој се заоблачи.
Надежта беше напуштена во крвавото небо како
тагата што ни ги допре градите.

МОМЧЕТО

Малечкото момче удираше на тапани гласно дење и ноќе. Никогаш не спиеше, никогаш не јадеше, никогаш не погледнуваше во некого... само зјапаше во тапаните, продолжуваше да удира по нив, сè посилено и посилено. Понекогаш, неговото удирање имаше ритам, а друг пат немаше. Луѓето од селото ќе се собереа околу него и ќе го гледаа. Како е можно да не се измори? Луѓето од селото беа навикнати на вревата, дури и им беше потребна за да можат да си ги завршуваат работите. Поради неа се чувствуваа безбедни. Наутро, на пладне, навечер – бенг, бенг, бенг. Понекогаш ќе пееја на ритамот од тапаните. И покрај тоа, момчето никогаш не ја подигнуваше главата и не гледаше во нив. Независно какво беше времето, тој упорно удираше на тапаните. Со тек на време, сите остареа, па дури и момчето. Беше сега млад човек и изгледаше како принц, толку беше згоден! Селаните доаѓаа од далеку наоколу за да зјапаат во него. Жените му се воодушевуваа. И покрај тоа, тој не ја креваше главата. Како ли можеше неговите раце постојано без престан да удираат по тапаните? Како ли можеше да живее без да јаде? Помислија дека тој мора да е Бог кој ним и е испратен како дар! Но зошто? Почнаа да одржуваат состаноци на кои се дискутираше тоа прашање. Момчето слуша сè. Еден ден удирањето по тапани престана. Сите во селото одеднаш запреа со своите вообичаени активности. Не можеа да се движат. Беа шокирани. Беше претивко. Не знаеја како да се сконцентрираат, како да живеат. Момчето седна и почна да зјапа во нив. Селаните полудеа, почнаа да се караат меѓусебно, изби војна. Беше крваво. Момчето гледаше сè. Дарот беше уништен. Момчето се исправи со своите тапани, па тој навистина беше млад човек, принц на тапаните, и исчезна. Никој никогаш не го виде повторно. Некои селани плачеа и го молеа да се врати, но беше предоцна. Единственото удирање што сега го слушаат е чукањето на нивното срце во паника пред да настапи смртта.

ПАЗАРУВАЊЕ

И Јулија и јас имавме по 14 години. Родителите ни дозволија да се качиме на автобус и да одиме до најблискиот град на пазарување. Првото место што го

посетивме беше една продавница за музички плочи. Бевме возбудени што можевме да пуштиме која било плоча пред да ја купиме. Беше многу забавно да се оди во застаклениот дел, да се стават слушалките и да се слуша музика.

Потоа влеговме во една продавница за картички каде што имаше толку многу дребулии за гледање. Досадно ни беше таму. Потоа време беше да одиме до Вулворт за кока-кола со вкус на цреша, но и за да го гледаме сето тоа ѓубре таму. Тоа секогаш ни беше забавно. Седнавме на шанкот и порачавме кока-кола со вкус на цреша. Додека седевме на столчињата, келнерката си го издува носот во крпата, а потоа ја избриша чашата со неа. Ни се згади и ни се слоши од тоа, па си заминавме од таму. Штом излеговме надвор се слушна кикот, па Јулија рече: „Некој нè следи“.

Од некоја причина, не се исплашивме, но знаевме дека мора да му избегаме. Дали навистина нè следеше? Влетавме во делот за облека во една стоковна куќа. Имаше знак на вратата дека тоа е влез само за вработени, но ја турнавме и влеговме внатре. Седнавме на една маса за да земеме здив. Никој не нè виде. Сирнавме низ вратата, но не го видовме. Заминавме. Јулија и јас никогаш не го пријавивме тоа, се качивме во автобус за дома и никогаш не кажавме ниту збор за таа работа. Беше тоа завет за молк. Кога би проговориле за тоа, би се случила истрага. Никогаш не ќе можевме да одиме на пазарување пак. Ова би било друг начин на исчезнување.

Препев од англиски на македонски јазик /

Translation from English into Macedonian:

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Ндабули МУГИШО (ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА КОНГО) / Ndabuli MUGISHO (Democratic Republic of Congo)

Д-р **Ндабули Мугишо** е државјанин на Демократска Република Конго (ДРК). Тој е универзитетски професор и истражувач со долгогодишно искуство на различни универзитети низ африканскиот континент. Тој е доктор на науки по родови студии, магистрирал по решавање конфликти и студии за мир, а додипломските студии ги завршил во областа на образованието, со акцент на наставата по англиски јазик и африкански култури. Д-р Мугишо е основач и извршен директор на организацијата за африкански жени „Конголски женски активности за промовирање на права и развој“ (COFAPRI). Тој е и извршен директор на меѓународната организација за мир *Global Peace Let's Talk* (GPLT). Има објавено повеќе книги.

УДК 821.133.1(675)-1

КРАЛ БЕЗ КРУНА

Љубезно, Бог ги создаде луѓето со среќа
Во една градина, Тој го смести Адам со мартини
Не за да доживува пречки, туку среќа во тони
Коцкањето, беше нешто по што луѓето не требаше да копнеат

Така моќен, Адам седеше на клупата во рајот
Во време кога Бог му ја создаде Ева, близнак-помошник
за да го круниса со сите можни моќи
Така стана крал, со сите прерогативи

Но Ева направи дрвјата трње да раѓаат
Болката се вкорени во рајската почва
Зашто Ева ја послуша лицемерната Змија
Зраците на надеж исчезнаа засекогаш

Со текот на времето, и Адам мораше со пот да јаде
Без надеж за враќање кон рајскиот прозорец
Сега, Адам ја загуби својата круна

ЗЛОТО ВЕЌЕ НЕ Е КОМЕДИЈА

Денес, се искачив на една висока планина.
Планина од која го извикав моето несогласување.
Несогласување со денешните општествени болести.
Болести што го уништуваат животот на Земјата.
Земјата – нашата вредна мајка.
Нашата добра мајка е несреќна, денес.
Денес, деновите се црвени и бодликави до очај.
Нема прошетки, само зборување за рани и грижи.

Грижи што симболизираат современи таги.
 Таги – како сонцето да ја изгубило светлината.
 Разгорени конфликти за беда и општествени зла.
 Зла што болно и бескрајно се лепат за моќта.
 Моќта да се убиваат свои луѓе за да се чувствуваш моќник.
 Среќен, стануваш семоќен водич,
 зошто полигамијата и алкохолизмот се шират наоколу.
 Злоупотреба и корупција висат насекаде.
 Корупција и полициско малтретирање во подем.
 Малтретирање што раѓа омраза и гадење.
 Неред, анархија и занемарување на критериумите.
 Во медиумите, племенските поделби и фобии се во мода.
 Племенски омрази и изолирања потхрануваат конфликти.
 Војни ја претскажуваат нашата судбинска иднина, наизменично.
 Иднината сега е нурната во длабока црна темнина,
 Каде што надежта се убива, а смртта се шири во хаос.
 Смртта не погребува сите, а злото веќе не е комедија.
 ...

Препев од англиски на македонски јазик /
 Translation from English into Macedonian:
 Силвана Нешковска / Silvana Neshkovska

Фелипе Франко МУЊОЗ (БРАЗИЛ) / Felipe Franco MUNHOZ (BRAZIL)

Фелипе Франко Муњоз е автор на книгата „Водич до еден пад“ (Guide to a Fall, Универзитет во Ајова, 2025), напишана во соработка со Нада Алтурки, и на уште пет книги напишани на португалски јазик. Неговото творештво е поддржано од: Програмата за меѓународно пишување (International Writing Program, САД), Бирото за образовни и културни прашања при Стејт департментот на САД, Фондацијата Санта Мадалена (Италија), Макдауел (САД), Фондацијата Јукрос (САД), Арт Оми: Писатели (САД), Сангам Хаус (Индија), Итамарати: Министерство за надворешни работи на Бразил, Фунарте (Бразил) и други.

УДК 821.134.3(81)-1

ЗАСТАНАВ, ТРЕПНАВ; ИЗГУБИВ

Стихотворбата „Застанав, трепнав; изгубив“ се прикажува на екран: тоа е репродукција (адаптација?) на имејл што Наводниот Мефистофел ѝ го пишува на Јулија; Наводниот Мефистофел и Јулија имаа — составена, распадна, повторно составена, па пак распадна — врска. Започнува да свири Јохан Себастијан Бах: Соната за виолончело бр. 1 во Г-dur Прелудиум.

————— Толку долго: две години, три?, откако не сме се виделе.
 Непробожна, магла врз магла останува на твоето место.
 Застанав, трепнав; изгубив моменти и тебе.
 Каде отиде животот, неговото тивко предупредување?
 Нашата приказна, буква по буква, исчезна. Крајот?
 Од сцената, зона на неплодност; секој импулс — едно „псст“?
 Оддалечени рефлектори остануваат, светкаат кон мене.
 Сцената — огромна: слаба точка, кривка, студена.
 [...] ффффффффффффјјјјјјјј;
 Тајни — воздишки задржани; никогаш неиздишани.
 Можеби грешки, исечоци; заматен ум — целатот.
 Извинувања — болки зачувани; ги барам овде.
 Случајно: нерви, тунели што носат горчина — пребрзо.
 Бара, секој чекор, чекор назад: каде е?
 Изгубив: три години, или повеќе?, откако не сме се виделе.

На крајот од Прелудиумот, Алма влегува — без да засвони на вратата. Наводно Мефистофел брзо го минимизира табот од Yahoo. Одеднаш, екранот се подига. Почнува да свири Лори Шпигел: Празнините.

НАЈПРОФАНАТА СЦЕНА

————— И како изгладнетиот минотаур
 и како крајот што тивко помага,
 мојот шепот, ненадејно, поминува

низ секоја пукнатина – длабоко во твојот лавиринт:

квази-олтар, квази-арена
со фенери кон нирвана;
од намера најсрамна
до сцена најпрофана.

Лажна Русија, од невозможното, откривам,
додека го палам стихот за флерт во мојата соба;
пламенот почнува, вака, со здив на срцев удар;
гласот поминува, мој, го чешла чеканот:

квази-олтар, квази-арена
со фенери кон нирвана;
од намера најсрамна
до сцена најпрофана.

И како што милоста го смирува стравот
и како капката што, цунамито, ја враќа,
пукам во мувлата, алитерирам со шарм,
летови на стрели – низ каналите, сè до наковалната:

квази-олтар, квази-арена
со фенери кон нирвана;
од намера најсрамна
до сцена најпрофана.

Препев на англиски јазик / Translation into English:

Џејмс Јанг / James Young

Џејмс Јанг е преведувач и писател од Северна Ирска. Има преведено две книги од Виктор Херингер: „Љубовта на единствените мажи“ (2023) и „Глорија“ (2024), во соработка со Софи Луис

Препев од англиски на македонски јазик / Translation from English into Macedonian:

Силвана Нешковска / Silvana Neshkovska

**Норберто ПАНОНЕ (АРГЕНТИНА) / Norberto PANNONE
(ARGENTINA)**

УДК 821.134.2(82)-1

ЈА ПОДИГНУВАМ ЧАШАТА

Ја подигнувам мојата чаша.
Во моето безбојно вино,
галопира стихот.
Го бара местото на возвишеното,
но се судира со фаталното
ограничување на поезијата,
и чашата се крши,
а виното се истура.
Мојот сон и понатаму
е едноставен.
Секавањето
на твоето отсуство
се крши во мене.
. . . и јас пијам.

ИТАКА / ITHACA 809

Препев на англиски јазик / Translation into English:
Жермен Дрогенброт – Стенли Баркан / Germain Droogenbroodt – Stanley Barkan

**Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:**
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Јежи ПЛЕШЊАРОВИЧ (ПОЛСКА) / Jerzy PLEŚNIAROWICZ (POLAND)

Јежи Пleshњарович (1920, Екатеринослав, Украина – 1978, Жешов, Полска) – поет, полонист, театарски режисер, книжевен критичар. Дебитувал во 1937 година како поет и книжевен преведувач од украински на полски јазик во списанието „Wołyń“. Еден е од уредниците и преведувачите на „Антологија на украинската поезија“ (Варшава, 1977 г.). Преведувал дела од украински, белоруски, руски, чешки и словачки на полски јазик. Бил основач на Друштвото на писателите на Полска, филијала Жешов.

УДК 821.162.1-1

СМРТТА НА ПРИЈАТЕЛОТ

Снежниот ангел со провидна дланка го рани пространството и сите далечини
крварат со празнината. Леден пламен, заплеткан од бодликава жица.
Кога боровите ќе го отшумат дното на изгубениот пејзаж, кој ќе го сруши светот од
скелето на броевите?
Престрашеноста ги гази трагите од дрвените чекори, ништо не останува освен
воздив исфрлен наместо писмо.
Мајката се збира без лисјата од молитвата, оддалечена од претчувството на
моментот издига катедрала од воздишки.
Самракот се потсмева: Уапсен од штиците на спасот, уапсен од штиците на
спасението –
И сијалицата шепоти за смртта на пријателот.

НЕШТО КАКО МОРЕ

Огледало на бескрајот
море од нешта

Ветрот што брише ги задвижи кајчињата кон заливот
во залезот на смрзнатото сребрено дрво
сивожолти облаци се збогуваа со едрата
од старите гравури
сон на морнарите

Огледало на бескрајот
море од нешта

Карпи фатени во мрежата на небото
глечери поларна
зора се вајаше и итаа виори
од двоколка
морето ги мрштеше образите

Огледало на бескрајот

ГО ЗБОРУВАВ СВЕТОТ

патетичниот виор еве го
почнува со знамиња да освојува пространства
се вртат перспективите продолжени за илузијата
на ружа од цигли
градини на очите
броеви на новите оркестри

еве и оладени океани
и брегови на немирот
бели и црни пустини
варварски шуми во пурпур

се множат слични на броевите
исцртуваат градови и села
во вистините соништата молитвите
сè додека пеат кометите за оние кои гинат

сè се случуваше под апокалиптично небо
затоа споменикот на грижите
зборуваше светот
не е потежок од спомените

Препев од полски на српски јазик:

Олга Лалиќ-Кровицка

Translated from Polish into Serbian:

Olga Lalić-Krowicka

Препев од српски на македонски јазик:

Весна Мундишевска-Велјановска

Translated from Serbian into Macedonian:

Vesna Mundishevska-Veljanovska

Клаудија ПИЧИНО (ИТАЛИЈА) / Claudia PICCINNO (ITALY)

Клаудија Пичино е родена во Јужна Италија, но живее и работи како наставник во северниот дел од Италија. Објавена е во над 100 антологии, а е и поранешен член на жири комисији за доделување значајни национални и интернационални книжевни награди. Пи чино е национален раководител за Европа за Светскиот фестивал на поезијата (World Festival Poetry), ја промовира истанбулската култура во Италија како амбасадор на асоцијацијата „Ист Санат Арт“ (Ist Sanat Art Association). Има објавено 34 книги поезија меѓу кои има нејзини авторски книги, но и нејзини преводи на италијански јазик на познати поетски имиња ширум светот. Ја има добиено престижната награда „Stele of Rosetta“ во Истанбул во 2016 година, „World icon for peace“ (Нигерија, 2017), наградата „Najiman“ (Либан, 2018) и околу 250 награди од Италија за заслуги во областа на културата. Уредник е на меѓународното книжевно списание „Papyrus“ во Турција и меѓународното списание „Atunis“, но и на италијанското списание „Gazzetta di Istanbul“ коешто се печати во Истанбул.

УДК 821.131.1-1

ОПСЕСИЈАТА НА КОРЕЊАТА

Визиите на Југот
во јазлестата кора
на маслиновите дрвја
фрагменти светлина
на соодветни рати
ги полнат невозвратените прегратки.
Една книга, една тетратка, кафе
и служат како рамка
на оваа хелиотерапија на враќањето.
Нема рок на траење, нема нешта што можат да се вратат назад во оваа опсесија
на корењата

ОЧИГЛЕДЕН ОКСИМОРОН

Куполата свети
во црната дупка.
Пламенот гори
во темната ноќ.
Во клучалката
кармата на животот.
Вечност по смрт
љубов по плач од болка
времето ги голта мислите
копа бразди на беспомошни насмевки.
Брчката е очигледен оксиморон
среќата изгубена
на островот што не постои веќе.

ТАТКОВИТЕ ТЕКСТУАЛНИ ПОРАКИ

Татковите текстуални пораки
 сè уште се на екранот,
 кабелот никогаш не се исклучува
 зборовите за мајка ми
 сирачиња се без него
 И јас сум сираче без нив двајцата.
 Наследив брат и
 две внучиња,
 дрво портокал на кое распупуваат секавања
 фрезии што цутат без причина
 безгласни докази за некоја приватна работа.
 Татковите текстуални пораки
 сè уште се на екранот
 зборуваат за искушението
 на крајот,
 за грижата на еден човек
 за очајната потрага по значење
 минијатурна приказна за една обична болка.

Препев од англиски на македонски јазик /
 Translation from English into Macedonian:

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

**Хани РУВЕЛЕР (ХОЛАНДИЈА) / Hannie ROUWELER (THE
NETHERLANDS)**

УДК 821.112.5-1

ВЕЧЕРНИ СИЛУЕТИ

Гранките и лисјата на грмушките
наострени гледаат кон вечерното небо,
тоа полека се затемнува, иако сè уште сончевата светлина
светка на неколку прозорци по градините.
би сакала со зборови тоа да го опишам,
но не можам да ги најдам,
повеќе би сакала да цртам со молив на бела хартија,
и да сликам со неколку потези на четката.

Уличните звуци се стишија веќе,
а старецот со своето куче никаде не може да се види.
Тој нема повеќе потреба да си го шета кучето.
Во текот на денот, го видов како чекори сам на тротоарот.

ИТАКА / ITHACA 812

**Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska**

Никола УРУКАЛО (ХРВАТСКА) / Nikola URUKALO (CROATIA)

Роден е во Шибеник на 20 јуни 1955 г. Новинар е од 1980 година. Оттогаш работел или соработувал со пишувани и електронски медиуми (Шибенски лист, Слободна Далмација, Панорама, ТВ Шибеник, Радио Ритам). Последните 16 години работи како водител на програма, новинар и уредник на неколку емисии на Радио Ритмо. Сè уште е активен како водител и модератор на голем број јавни настани, манифестации и хуманитарни настани. Многу години пишува поезија, но повеќе за лично задоволство и хоби. Член е и долгогодишен секретар на Лајонс клуботво Шибеник и член на Управниот одбор на Хрватско-Македонската тангентата. Носител е на Плакетата на градот Шибеник.

УДК 821.163.42-1

САКАМ ДА СЕ БУДАМ

Сакам да се будам во местенцето мое
под тој сид каде што спомените се тајна
каде душата во утринскиот мир ми се свила
додека оркестарот им свири на бршленот и каменот
а облаците танцуваат в занесен плам.

Шепот во стиховите на строфите слушам
како бура мирот во мене се шири
чекори брзи од далеку чувствувам
на тротоарот каде што спие скитникот
еден ден и мојата седа глава ќе легне.

Сакам да се будам во таа колевка мала
во свет стегнат ко пола човечка тупаница
со сонувачи кои би можеле да бидат пијани
во простор за скитање и промашни идеали
цела вечност би можел да се кријам.

Понекогаш стравот во мене се вовлекува
со сенки очите мои се борат
се качувам и од јарболот на бродот паѓам
го збирам кршот и под прозорците го носам.

Знам дека сонцето ќе изгрее високо
за да ме крене до својата висина
пред да легнам во мојата низина.

Во таа колевка мала сакам да се будам
вечност цела во неа би можел да се кријам.

САКАМ ДА ЈА СЛУШАМ ТИШИНАТА

Чекајќи сè да помине сакам тишината да ја слушам
и да се вратат малите птици што исчезнаа зад хоризонтот.
Не е тешко да се слуша тишината.
Но би морал по тој плачен пат да се вратам
за да ја видам шумата што го затвори небото
и земјата и песокот
што ветерот ги вие и остава во долините.
Не е тешко да се слуша тишината.
Само треба бучавата во ушине да ја издржам
и за зборовите на мудреците да размислувам
и возвишеноста нивна
што ќе ги надвиши многуте црни денови и
часови.
Сакам да ја слушам тишината, сè да помине
чекам
и моите браќа и сестри да се вратат, макар и во мисливе мои само.
Не е тешко да се слуша тишината.

Важно е само да ги запрете вашите чекори
и важно е рацете да бидат мирни
кога допраат влажни очи и усни
од кои крик би се лизнал и би ја скршил светоста на тишината.
Обожавам да слушам тишина, чекам сè да помине
и повторно да го видам градот со илјада блесоци.
Не е тешко да се слуша тишината.
Кога ќе се појави девствен лик и убавица
и тагата посеано во душата ќе исчезне
и важно е рацете да ви бидат мирни
кога ќе допрат лице вжарено и росно чело.

Препев од хрватски на македонски јазик /
Translation from Croatian into Macedonian:
Борче Панов / Borce Panov

**Маријке ХАНЕГРАФ (ХОЛАНДИЈА) / Marijke HANEGRAAF
(THE NETHERLANDS)**

УДК 821.112.5-1

ВРАЌАЊЕ НА ВЕЧЕРТА

Втречени во тишина, чекаме вести
Од надвор, вести што не сакаат одеднаш да допрат до нас.

Седиме во чудна тишина, сè што сакав да речам
Е дека е доцна. Ти беше постојано тука, а сега нема веќе ништо тука за тебе, па
си замина.

Понекогаш, неуморни, стануваме, одиме на кратко во твојот кревет,
Зјапаме посветено во тоа што лежи таму и веќе го нема.

Собата сирак околу мене,
Претапацираното столче врз кое си ги потпирав нозете, неодамна користената
чаша.

Двајца браќа, а околу нив нивните жени, телевизорот мртов, Дамки на черцето и
мртви документи на масата.

Бестелесен си, слободен си.
Среде ноќта што умира, го фаќам последниот воз.

ИТАКА / ITHACA 802

Препев на англиски јазик / Translation into English:
Жермен Дрогенброт – Стенли Баркан / Germain Droogenbroodt – Stanley Barkan

**Препев од англиски на македонски јазик /
Translation from English into Macedonian:**
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

**Мохамед ХОСНИ ЕЛИВА (ЕГИПЕТ) / Mohamed HOSNY
ALIWA (EGYPT)**

Мохамед Хосни Елива (Mohamed Hosny Eliwa) е египетски поет и писател. Има објавено три поетски книги. Член е на Друштвото на писатели на Каиро и Арапското друштво за книжевност и култура.

УДК 821.412-1

БЕШЕ ВОЈНА И НИШТО ПРЕД ТОА

Беше војна и ништо пред тоа
 Додека тие прават тунели
 За обезглавените трупови да се пренесат до гробиштата...
 Го пренесуваат по медиуми воскреснувањето на војната.
 „Беше војна и ништо пред тоа“.
 Во весниците објавија војна
 И на детските чаршафи водеа војна
 Во волнени душеци и кревети
 Во молитвата на старите жени со приказни
 Во насадите со црешови дрвја
 На вечерите за одвикнување
 И синцирот се издигна во нејзината круна од трње.
 „Беше војна и ништо пред тоа“.
 На врвот на Маслиновата Гора
 Дождот се подигнува со својата наведната глава
 Зад себе ја влече далечината помеѓу две времиња
 И двајцата лазат како кученца/ заклани
 (српот не греша при жниењето пченка).
 „Беше војна и ништо пред тоа“.
 Колку многу сидови
 Го потпираат неговиот грб на земјата
 Колку многу вода се искачува горе скришно
 Поради стенкањето на воденичкото тркало и куцата река!
 Кога черепот ќе ја исквари својата песна
 Кога телефонот ќе успее да го долови плачот на војната:
 - Ајде, ставете си ги кацигите
 Штом прасето ќе си влезе во кочината
 Сè додека не прогласат смрт на предавниците
 Сè додека не ја вратат галаксијата
 Во државите на смрт и војна
 во центрите на вооружен грабеж и воените фабрики
 на изгорените бакнежи на воените кревети
 И правта не ги покрие кошулите и благородничките палта
 бегалците тогаш ќе можат да...
 Најдат дијаспора соодветна на нивните чевли
 Или шатор поради кој водачите на живата стока ќе заработат казна затвор

А на нив ќе се гледа како на група дрвосечачи со оскудни можности.
 На прагот на Газа
 Продавницата за игри
 Само што не ги отворила своите врати
 Нивната 'рѓосана брава трепери
 Под ударот на проектилите
 И таму нема деца
 Да поминуваат во позадина на насликаната сцена
 На врвот на тишината
 Кукли направени од школки
 Малечки тестиси
 Војници изгубени на полиците на сеќавањето.
 Од војната нема значителна добивка!
 Што ќе научат децата
 Од бројот на мртви тела во книгите по историја?
 Што добиваат луѓето од мирисот на смртта кој демнее насекаде?
 Баба ми која на животот му даде 70 години
 Го остави дедо ми со една нога и низ смеа велеше:
 „Да живееме во мир љубејќи
 Мирот не се раѓа во ровови
 Мирот не се раѓа во канализација
 Која си ја отвора устата за да прима бомби
 Затоа, проколнувај ја војната кога се молиш
 Кога седнуваш да пишуваш поезија
 Кога застануваш да поздравиш дете
 Кое умира распнато на своите нозе!“

Препев на англиски јазик / Translation into English:

Салва Гуда / Salwa Gouda

Салва Гуда (Salwa Gouda) е египетски книжевен преведувач, критичар и научник во одделот за англиски јазик и литература на Аин-Шамс универзитетот. Доктор е по англиска книжевност и критика.

**Препев од англиски на македонски јазик /
 Translation from English into Macedonian:**

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

Динко ШКЕВИН (ХРВАТСКА) / Dinko SHKEVIN (CROATIA)

Роден е во Бетина (остров Муртер), на 20 јануари 1952 година, но живее во Шибеник каде што завршил основно и средно техничко училиште. Почнал да пишува во првите одделенија од основното училиште, а досега објавил пет збирки песни, вклучувајќи и една за деца. Пошироката читателска и музичка публика го познава Шкевин како одличен текстописец на поп музика и а класички песни. Пишува за најпопуларните хрватски забавувачи и бројни групи. Најголеми успеси и најголем број награди од публиката и жирито ги освоил на Далматинските вечери на шансона во Шибеник.

УДК 821.163.42-1

МАСЛО

Килограм злато ил литар масло
На иста вага, а сомнеж среде
Превагнувањето е во болка од плускавец
Ќе превагне маслото зашто повеќе вреди.

И како не би вредело повеќе
Кога маслинката од земјата за себе
Сува, без дожд толку малку зема,
И в око да беше немаше да смета.

Од дамнини човекот, на маслото се радува
На таа круна златна во зеленото на полето
Да не беше тоа, со морето што живее
За животот волја немаше да има .

Маслинката – мајка на маслото е вруток
Галена, милувана како убава жена
Во светот ќе биде или било
Само маслото за сите времиња е.

КАЈ НЕЖНИОТ ТАМАРИС

Се секаваш ли, честопати знаевме
гласот во шепот да си го криеме,
тројцата ние на истото место
каде што тамарисот нè криеше нас.

Јуре веднаш ќе тргнеш
по песочната плажа да скита,
видно љубоморен,
зашто од него подраг ти бев.

Лути на месечината ѝ бевме
зашто толку многу сребро фрлаше
како да сакаше да ја открие
таа ноќ од бакнежи.

Цело лето го криевме
од другите, Јуре и нас
а потоа темнината пукна
и до него стигна глас.

Влета една ноќ
од неверство длабоко ранет
и крај нежниот тамарис
жестоко се степавме ние.

Никогаш не дознав
кој нè предаде
двајцата ние знаевме само
и Јуре, но тој е - куче.

**Препев од хрватски на македонски јазик /
Translation from Croatian into Macedonian:**

Борче Панов / Borce Panov

ЧАО ШУИ (ШОН ЧАО), (КИНА) / CAO SHUI (Shawn CAO), (CHINA)

ЧАО ШУИ, познат и како ШОН ЧАО (роден на 5 јуни 1982) е кинески поет, прозаист, сценарист и преведувач. Тој е репрезентативна фигура на кинеската современа книжевност и е на чело на Големото поетско движење. Неговите најзначајни дела се *Еп за Евроазија* и *Кралот Паун* (ТВ новела). Има објавено 40 книги меѓу кои 10 поетски книги, 5 книги со есеи, 10 романи, 4 преводи, 18 сказни и 100 ТВ епизоди и филмови. Има добиено повеќе од 50 книжевни светски награди, а делата му се преведени на 24 јазици. Главен уредник е на *Грејт Поетри*, заменик главен уредник на *Ворлд Поетри*, координатор за Азија на *Ворлд Поетри Мувмент*, претставник од Кина на БРИКС писателската асоцијација, извршен директор на Силк Роад поетскиот фестивал и директор на Меѓународниот поетски филмски фестивал во Пекинг. Живее во Пекинг и работи како професионален писател и сценарист.

УДК 821.581-1

ЌЕ ОТСВИРАМ РЕКВИЕМ ЗА ЧОВЕШТВОТО ВО ДИВИНАТА НА ОВОЈ СВЕТ

Има пијано во бескрајната дивина
Ќе му се приближам со мојата пушка на грбот
И ќе отсвирам реквиєм за тебе
Звукот на пијаното се шири во дивината
Луѓето почнуваат да танцуваат лудо
Кројат заговори зад грб
Се борат за слава и богатство
Ќе отсвирам реквиєм за нив
И сврот ќе танцува
И растението ќе затрепери
И планините и реките почнуваат да треперат
Облаците и дождот почнуваат да летаат над широкото отворено поле
Ќе отсвирам реквиєм за нас
Прстите ми треперат помеѓу клавишите
Пушката зад мојот грб трепери исто така
Ќе свирам сè дури не се стемни
Ќе свирам сè дури луѓето на паднат
Сè дури прстите не ми се потопат во крв
Тогаш ќе се исправам целиот во солзи и ќе си заминам, со пушката на грбот

СОНОТ НА ЕРУСАЛИМ

Луѓето дојдоа од сите страни
како реки што течат назад до висорамнините,
како души што се искачуваат кон ѕвездите.
Од Кина, Индија, Персија, Грција, Египет, Канаан,
Од Дунхуанг до Вавилон и Самарканд.

И ние пристигнавме мирно.
 Ерусалим, Градот на мирот.
 Пристигнавме на кружниот врв на куполата.
 Високи камени столбови беа издигнати сè до небото.
 Тие влегоа низ шест врати,
 Ние слеговме од куполата.
 Кинезите зборуваа за Жолтиот Император на кинески;
 Грците зборуваа за Зевс на грчки;
 Индијците зборуваа за Индра на Хинду;
 Евреите зборуваа за Јехова на еврејски;
 Египјаните зборуваа за Ра, богот на сонцето, на египетски;
 Персијците зборуваа за Мардук на персиски.
 На расправата ѝ немаше крај.
 Не можевме да им го разбереме јазикот,
 но знаевме за што зборуваат.
 Прочитавме еден стих од Вавилонската кула:
 зборови против луѓето од цел свет.
 Тие беа шокирани под сонцето и под месечината.
 Сумерите ги прегрнаа Акадијаните;
 Племето Хуангди танцуваше со племето Јанди;
 Критјаните играа со Микенјаните;
 Дравидите пееја со Аријаните;
 Етрурците им наздравуваа на Латините.
 Тие се искачија горе и се ракуваа со нас.
 Архангел Метатрон истапи напред и ја испеа Песната на мирот:
 „Твоите зборови се подобри од 100000 книги;
 Една песна твоја е подобра од 100000 јазици;
 Еден сон твој е подобар од 100000 видови живот.
 Јас сум Митра, јас сум Маитреа,
 Јас сум Архангел Метатрон.“
 Го видовме тоа од куполата.
 Столбовите наоколу беа во форма на фалус; нашата мека купола беше вагина.
 Архангелот ја наслика коцката на Метатрон:
 Тајната на сè што постои беше во нивното средиште.
 Луѓето бегаа на двоглави коњи
 за да си кажуваат едни на други за себеси.
 Од Ерусалим, Градот на мирот,
 од Шанган до Луојанг, Пекинг, Нанџинг, Кјото,
 Рим, Византија, Москва, Виена, Берлин,
 Њу Јорк, Лос Ангелес,
 Мачу Пикчу и Теночитлан.
 Овој наш собир беше подобар од 100000 други собири.
 Сè од тука почна и сè тука ќе заврши.
 На крај ќе си ги видиме децата и внуците
 раштркани насекаде по светот.

Препев од англиски на македонски јазик /
 Translation from English into Macedonian:

Даниела Андоновска-Трајковска/ Daniela Andonovska-Trajkovska

РЕДАКЦИЈА НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“

ВЕСНА МУНДИШЕВСКА-ВЕЛЈАНОВСКА, ГЛАВЕН УРЕДНИК – (родена 1973 год. во Битола) е член на Друштвото на писателите на Македонија, Македонското научно друштво – Битола и Битолскиот книжевен круг. Автор е на 13 книги поезија, 3 книги со критичко-есеистички текстови, (ко)автор е на 3 книги поезија за деца и млади и (ко)автор на 6 стручни книги и 5 учебници за средно образование, графичка струка. Нејзината поезија е препеана на повеќе јазици. Застапувана е во антологии во земјата и во странство. Добитник е на повеќе награди: награда за необјавена дебитантска книга поезија („Во сонот сон“, 1994), „Караманов“ за необјавена книга поезија („Вибрации на духот“, 2007), наградата на Друштвото на писателите на Македонија за најдобра песна на манифестацијата „Празник на липите“ (2016), прва награда и јубилејна грамота на меѓународен славјански конкурс (Русија, 2017), наградата на Македонското научно друштво за воспитно-образовен придонес (2018), „Бранувања“ за најдобра песна на меѓународната манифестација „Струшки книжевни средби“ (2019), наградата „Книжевен круг за книжевна критика“ („Профили“, 2020), меѓународната награда „Naji Naaman“ за креативност (Либан, 2023), интернационалната награда за литература Sahitto – Гранд награда на жири-комисијата (Бангладеш, 2023), наградата за литература на „Битолски весник“ за 2022 г., наградата на НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола „Роднокраен автор за 2023 г. – поезија“, наградата „Лингва“ за книжевен превод и афирмација на македонската и странската книжевност (2024 г.) и др.

Главен уредник е на списанието за култура „Современи дијалози“ (МНД) и член на Управниот одбор на Македонското научно друштво – Битола, а била уредник на списанието за книжевност, уметност и култура „Раст“, секретар на Друштвото на писатели „Битолски книжевен круг“, член на Уредувачкиот совет на МНД, како и претседател на Друштвото за литература и култура „Развиток“ – Битола и на Книжевна младина на Македонија – ОК Битола. Амбасадор на мирот е во Cercle Universel Des Ambassadeurs De La Paix – Suisse/ France од 2016 г.

ДАНИЕЛА АНДОНОВСКА-ТРАЈКОВСКА, ПРОФ. Д-Р, УРЕДНИК – (1979, Битола) е македонска поетеса, прозаистка, книжевна критичарка, доктор на науки по педагогија во областа на методиките и редовен професор по методика од областа на јазикот и литературата на Педагошкиот факултет – Битола каде активно работи и во Центарот за литература, уметност, култура, ораторство и јазик кој е создаден на нејзина иницијатива. Член е на: Друштвото на писатели на Македонија (ДПМ), Славјанската литературна и уметничка академија со седиште во Варна, Битолскиот книжевен круг (БКК) и Македонското научно друштво (МНД) – Битола каде во два мандати била претседател на Уредувачкиот совет, еден мандат била во управниот одбор, раководител на одделението за литература и лингвистика во Друштвото, а сега е претседател на МНД. Главен уредник била на книжевното списание „Раст“ – 2018-2022, член била во редакцијата на „Стожер“ кое го издава Друштвото на писателите на Македонија, главен и одговорен уредник на Списанието за култура – литература, драмска уметност, филм и издаваштво „Современи дијалози“ во периодот 2020-2024 (Македонско научно друштво-Битола), а сега е дел од уредништвото. Се занимава и со книжевен препев од македонски на англиски јазик и обратно. Има објавено над 100 научни трудови објавени во референтни научни публикации во земјата и во странство, 10 книги поезија, две книги со раскази, еден роман, книга со книжевна критика, коавторска песнарка за деца, две меѓународни публикации од областа на образованието и еден универзитетски

учебник на македонски, 8 поетски книги на англиски, арапски, италијански и романски јазик и 7 книги со книжевен препев од англиски на македонски и обратно. Преведена е на над 40 јазици и добитник е на неколку книжевни награди меѓу кои: Празник на липите (ДПМ, 2018), „Крсте Чачански“ за проза (2019), Караманов 2019 за „Електронска крв“, Македонска книжевна авангарда за „Кука на контрасти“ (2020), Abduvali Qutbiddin (Узбекистан, 2020), Premio Mondiale "Tulliola- Renato Filippelli" за "Electronic Blood" (Италија, 2021), "Città Del Galateo – Antonio De Ferrariis" (Италија, 2021), Книжевен круг за критика за „Книжевно-критички читања“ (2022), награда за поезија „Дритеро Агиоли“ (Корча, 2023), награда за поезија „Михаил Еминеску“ Романија во 2023 и највисокото признание за поезија што го доделува Друштвото на писателите на Македонија „Ацо Шопов“ за „Математичка поезија“ (ДПМ, за 2020).

|| СИЛВАНА НЕШКОВСКА, ПРОФ. Д-Р., УРЕДНИК – (родена на 24 август, 1979, во Постојна, Р. Словенија) е доктор на филолошки науки и е вработена на Педагошки факултет – Битола, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола. Таа е акредитиран ментор на втор и трет циклус студии и има објавено повеќе од 100 научно-истражувачки трудови во голем број домашни и странски списанија. Нејзиниот главен истражувачки интерес е насочен кон прагматика, превод, и усвојување на англискиот јазик како втор јазик. Нејзините објавени трудови се депонирани во повеќе бази на податоци како: Репозиториумот на УКЛО (<http://eprints.uklo.edu.mk>), Research Gate, Academia и Google Scholar. Вореден професор д-р Силвана Нешковска има учествувано во неколку значајни преведувачки проекти: превод на книга спонзориран од NISPA (2014год.); препев на песни на познатиот македонски писател Радован П. Цветковски („Зборот на други јазици“, 2015); превод на материјалите за потребите на изложбата организирана од Австрискиот Конзулат во Битола со наслов „Конзулска Битола: Од првиот австриски Конзулат до Првата Светска Војна 1851-1919“ (2018); поезија напишана од домашни и странски поети објавена во списанието „Современи дијалози“ (2019); монографија објавена од Македонското научно друштво со наслов „60 години Македонско научно друштво“ (2020) и др. Во слободното време проф. Силвана Нешковска пишува поезија. Во 2014 г., доби прва награда за нејзината песна „Душа“ на литературниот конкурс организиран од Универзитетскиот литературен клуб „Дениција“ ПФБТ УКЛО. Избор од нејзините песни се објавени во списанието „Современи дијалози“, а во 2023 година од печат излезе и нејзината прва поетска збирка „Првата половина“ во издаваштво на Центарот за литература, култура, ораторство и јазик при Педагошки факултет – Битола.

|| АНИТА АНГЕЛЕВСКА, ДОЦ. Д-Р., УРЕДНИК – (родена на 07.03.1971 год. во Битола) е доктор на филолошки науки. Докторирала на Универзитетот „Св.Кирил и Методиј“ во Скопје, на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ со докторска теза „Засведочените слова на Св. Климент Охридски“. На истиот факултет во 1995 год. дипломирала како професор по македонски јазик и јужнословенски книжевност, и магистрирала со тема „Семиолошки статус на ликот во македонскиот реализам, модернизам и постмодернизам“. Во 2013 година избрана е за советник во Општина Битола, сектор за јавни дејности, а во 2023 година избрана е за насловен доцент на Педагошкиот факултет во Битола.

Анита Ангелевска автор е на многу научни трудови и автор на книгата „Засведочените слова на Св. Климент Охридски“.

EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”

VESNA MUNDISHEVSKA-VELJANOVSKA, EDITOR IN CHIEF – born in 1973 in Bitola. She is a member of the Macedonian Writers' Association, Macedonian Science Society – Bitola and Bitola's Literary Circle. She is the author of 13 books of poetry, 3 books of critical-essay texts, (co)author of 3 poetry books for children and (co)author of 6 vocational books for teachers and 5 textbooks for secondary education, graphic vocation. Her poetry has been translated into many languages. She is represented in anthologies. She has won numerous poetry awards: the award for the unpublished debut poetry book (“In a dream – dream”, 1994), the "Karamanov" award for the unpublished book of poetry ("Vibrations of the Spirit", 2007), the award of the Macedonian Writers' Association for the best poem at the international "Linden Festival" (2016), first prize and jubilee plaque at the international Slavic translation competition (Russia, 2017), Macedonian Science Society's award for scientific and educational contribution in 2018, award "Branuvanja" for the best poem at the Festival "Struga Literary Encounters" (2019), the award "Literary Circle" for unpublished book of literary rewies (“Profiles”, 2020), the international award “Naji Naaman” for creativity (Lebanon, 2023), the International award for literature “Sahitoo” – winner of the Grand jury award (Bangladesh, 2023), "Bitolski Vesnik"'s award for literature for 2022, the award of NUUB "St. Kliment Ohridski" – Bitola "Native author for 2023 – poetry", "Lingva" award for Literary translation and affirmation of Macedonian and foreign literature (Bitola, 2024) and other awards.

She is editor in chief of the Journal of Culture “Contemporary Dialogues” and a member of the Macedonian Science Society Management Board. She was editor of the Journal of Literature, Art and Culture “Rast/ Growth”, secretary of the Writers' Association “Bitola's Literary Circle”, member of the Macedonian Science Society Editorial Council, as well as President of the Literature and Culture Association "Development" – Bitola and of the Literary Youth of Macedonia – Bitola. She has become Ambassador of Peace in Cercle Universel Des Ambassadeurs De La Paix – Suisse/ France since 2016.

DANIELA ANDONOVSKA-TRAJKOVSKA, PHD, EDITOR – (1979, Bitola, North Macedonia) is a poetess, writer, scholar, literary critic, translator, editor, university professor, co-founder of the Center for Literature, Art, Culture, Rhetoric and Language at the Faculty of Education-Bitola where she works as a university professor, a member of Slavic Academy for Literature and Art in Varna, an actual president of the Macedonian Science Society – Bitola. She has authored 18 books in Macedonian (poetry, prose, literary critic, scientific books) and 8 poetry books in English, Arabic, Italian, Polish and Romanian language published in USA, India, UAE, Italy, Poland and Romania. She has won several important awards for literature: “Krstе Chachanski (2018); “Karamanov” for “Electronic Blood” (2019); Macedonian Literary Avant-garde for “House of Contrasts” (2020); “Abduvali Qutbiddin” (2020, Uzbekistan); Premio Mondiale "Tulliola- Renato Filippelli" in Italy for “Electronic Blood” (2021); Award of excellence "City of Galateo - Antonio De Ferraris" (Italy); Award for Literary Criticism in 2022 by Literary Circle in Bitola, Poetry Award “Dritero Agioli” (Albania, 2023); Naji Naaman Award in 2023; Poetry Award “Mihai Eminescu”, a Golden Medal and a recognition as ambassador of culture in Romania by the Mihai Eminescu Academy (2023), “Aco Shopov” for poetry (the most

important national poetry prize by Macedonian Writers' Association in 2021) and more. Her poetry is translated into 40 languages.

SILVANA NESHKOVSKA, ASSOC. PROF. DR., EDITOR – born on 24 August, 1979, in Postojna, R. Slovenia, holds a PH.D in Philology and a position of associate professor at the Faculty of Education, “St. Kliment Ohridski” University – Bitola. She is an accredited mentor for second and third cycle studies and so far she has published more than 100 research papers in a number of domestic and international journals. Her main research interest lies in the field of pragmatic, translation and second language acquisition. Her papers have been deposited in the UKLO’s Repository (<http://eprints.uklo.edu.mk>), Research Gate, Academia and Google Scholar. Associate professor Silvana Neshkovska has participated in several translation projects: translation of a monograph sponsored by NISPA (in 2014); poems written by the renowned Macedonian poet Radovan P. Cvetkovski (“The Word in Other Languages”, 2015); an exhibition organized by the Austrian Consulate in Bitola titled “Consular Bitola: From the First Austrian Consulate to the First World War 1851-1919” (2018); poetry written by foreign and domestic authors published in the Journal “Contemporary Dialogues” (2019); a monograph published by the Macedonian Science Society titled “60th Anniversary of the Macedonian Science Society” (2020), etc. In her free time, writing poetry is one of her favourite pastimes. In 2014, she was awarded the first prize for her poem ‘Soul’ („Душа“) at the Poetry Contest organized by University Literary Club “Denicija” PFBT UKLO. A selection of her poems have been published in the Journal “Contemporary Dialogues”. In 2023, her first collection of poetry, titled “The First Half“, was published by the Center for Literature, Art, Culture, Rhetoric and Language at the Faculty of Education – Bitola.

ANITA ANGELEVSKA, ASSIST. PROF. DR., EDITOR – born on 3 March 1971 in Bitola, is a Doctor of Philological Sciences. She received her doctorate at the University "St. Cyril and Methodius" – Skopje, at the Faculty of Philology "Blaze Koneski" with doctoral thesis "The Testimony of St. Kliment Ohridski". At the same faculty in 1995. she graduated as a professor of Macedonian language and South Slavic literature, and received her master's degree on topic: "Semiological status of the character in Macedonian realism, modernism and postmodernism". In 2013. she was elected as advisor in Municipality of Bitola, Department of Public Activities, and in 2023 was elected as assistant professor at the Faculty of Education – Bitola.

Anita Angelevska is the author of many scientific papers and the author of the book "Testimony of St. Kliment Ohridski".

МЕЃУНАРОДЕН УРЕДУВАЧКИ ОДБОР НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“

ЗВОНКО ТАНЕСКИ, ПРОФ. Д-Р. (СЛОВАЧКА) – (1980) е поет, книжевен преведувач и критичар, редактор, антологичар, доктор по филолошки науки. Работи како универзитетски професор на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Коменски“ во Братислава. Редовен член на Клубот на независни писатели при Асоцијацијата на писателски организации на Словачка (од 2006 година), како и на Меѓународната асоцијација на писатели и публицисти (Authors and Publicists International Association) – МАПП/ APIA со седиште во Рига – Латвија (од 2014 година); почесен член на Словачкиот ПЕН центар (од 2013 година) и редовен член од 2018 година, а исто така и редовен член на повеќе домашни и европски уметнички и научни институции и на главни научни бордови на меѓународни академски списанија. Добитник на повеќе книжевни и научни награди во Македонија и во странство, меѓу кои би можеле да се издвојат наградите за поезија: од С. R. I. C. за млади уметници од медитеранските и од балканските земји (Рецо Калабрија – Италија, 1995), „Ацо Караманов“ (Радовиш, 1997), „Бели мутри“ (Скопје, 2012), златен медал „Poet laureate“ (Манила – Филипини, 2013), ректорска плакета за целокупно поетско и научно творештво (Варна – Бугарија, 2015), „Сребрено летечко перо“ од Словенската литературна и уметничка академија (Варна – Бугарија, 2018) и др. Поетски книги: „Отворени врати“ (1995), „Хорот на гнилите лисја“ (2000), „Срт“ (2003), „Чоколада во портфолио“ (2010), „Нежности без гарантен лист“ (2012) и „Чекајќи ја историјата“ (2016). Автор е и на поголем број лингвистички трудови и монографии. Учесник на голем број книжевни фестивали во Македонија и во светот. Негови песни, есеи и културолошки согледби се преведени и објавени на повеќе од дваесет јазици во триесетина земји во светот. Поезија сè уште пишува исклучиво на македонски јазик.

РАЕД АНИС АЛ-ЈИШИ (САУДИСКА АРАБИЈА) – (поет, преведувач од Катиф, Саудиска Арабија) е дописен соработник на Универзитетот во Ајова, САД (Iowa university-USA), член на одборот за планирање на наставата за образование на наставници на националниот Шангајски универзитет за образование – Тајван. Има преведено 6 книги, а објавено една новела, 9 поетски книги на арапски јазик од кои последната е препеана на француски, и две книги објавени на англиски. „Bleeding Gull: Look, Feel, Fly“ е препеана и на српски, виетнамски и италијански јазик (во Италија има добиено повеќе награди за најдобро преведена книга). Неговата поезија е преведена и објавена на многу светски јазици. Добитник е на интернационалната награда за поезија „Ацо Караманов“ (2020).

ЖАРКО МИЛЕНИЌ, М-Р. (РУСИЈА/ БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА) – (Брчко, 1961) објавил триесет книги поезија, проза, книжевна критика и есеи. Негови книги објавени се и на македонски, украински и ерменски јазик. Наградуван е во регионот и во странство. Преведува книжевни и други дела од англиски, руски, македонски, бугарски, словенечки и украински јазик. Учествувал на книжевни и преведувачки манифестации во низа земји. Живее во Брчко и Москва. Главен уредник е на списанието за литература, театар и култура „Сусрети“ од Брчко. Сега е на докторски студии по руска книжевност во Москва.

ТЗЕМИН ИТИОН ТСАИ, ПРОФ. Д-Р. (ТАЈВАН, РЕПУБЛИКА КИНА) – роден е во Тајван, Република Кина. Тој е професор на Азискиот универзитет во Тајван, и е главен уредник на академската публикација „Читање, пишување и подучување“, како и уредник во многу други меѓународни книжевни списанија. Тој исто така пишува и објавува статии во „Кинескиот јазик: Месечно“ во Тајван. Многу познати светски поети, преку неговите преводи на кинески, ѝ станаа познати на читателската публика во Тајван. Има освоено многу познати награди како во неговата родна земја така и во странство. Неговите литературни дела се објавени во антологии, книги и списанија како и весници во повеќе од 40 земји на повеќе од 12 јазици. Неговите позначајни дела се следниве: „Ангел со срце“, „Мој удар, удар, удар“, „Ветрот поминува низ бамбусовата шума“, „Огледалото на дното на срцето, магла полна со небо“ и др.

ТОМ ЕДВАРД ФИЛИПС, ПРОФ. Д-Р. (ВЕЛИКА БРИТАНИЈА) – е поет, преведувач и драмски писател кој сега живее и работи во Софија, Бугарија. Пишува патеписи, драми, критики и осврти поврзани со уметноста, а автор е на книгите поезија „Foreign In Europe“ (онлајн, 2019), „Present Continuous“ (онлајн, 2018), „Unknown translations/ Непознати преводи“ (Scalino, 2016), „Recreation Ground“ (Two Rivers Press, 2012) и „Burning Omaha“ (Firewater Press, 2003), како и на драмите „No Time For Hope“ (Bristol, 2017), „Coastal Defences“ (Bristol, 2014) и „100 Miles North of Timbuktu“ (Bristol, 2013). Основач и уредник е на списанието „Balkan Poetry Today“. Бил резиденцијален преведувач на Sofia Literature & Translation project. Има докторат за креативно пишување од University of Reading и предавал на овој предмет на универзитети и едукативни проекти и во Велика Британија и во Бугарија, вклучувајќи ги „Bristol Folk House“ и „The Sofia Writing Challenge“. Бил уредник на списанието „Venue“. Застапен е во антологии и списанија. Учествовал на бројни интернационални литературни фестивали, а негови дела се преведени на македонски, албански, бугарски, романски, српски, шпански, италијански и други јазици.

МИХО НОНАКА, ПРОФ. Д-Р. (ЈАПОНИЈА/ САД) е по потекло од Токио и е билингвална поетеса која предава Англиски јазик и Креативно пишување на Универзитетот во источен Илиноис и Витон Колеџот. Нејзината поезија и нефикција е објавена и во: The Iowa Review, Ploughshares, Tin House, Cimarron Review, American Letters & Commentary. Била номинирана за Пупкарт наградата за поезија во 2007, а нејзиното творештво било избрано од Марк Доти за да биде објавено во Helen Burns Poetry Anthology: New Voices from the Academy of American Poets' University & College Prizes, 1999-2008. Избор од нејзина поезија е објавена во American Odysseys: Writings by New Americans (Dalkey Archive Press).

ОЛГА ЛАЛИЌ-КРОВИЦКА (ПОЛСКА) – родена 1980 година во Шибеник, Хрватска и е со полско-српско потекло. Дипломирала србкroatистика на катедрата за славистика на Јагелонскиот Универзитет во Краков, Полска. Почесен граѓанин е на царскиот град Сирмиум (Сремска Митровица) од 2014 г. и лаурет на наградата „Мисаоник“ за 2014 г. Автор е на околу 15 книги поезија, драма и бајки. Преведувана е на повеќе јазици и застапена во антологии. Добитник на 15-тина книжевни награди меѓу кои: прва награда на полскиот поетски конкурс (Кросно, 2004), главна награда на Мелнички вечери на поезијата (Бугарија, 2006), „Златен круг“ за афирмација на српската сатира во светот (Белград, 2010), меѓународната награда „Naji Najman“ (Либан, 2015), „Книжевна далга“ на „Струшките книжевни

средби“ (Струга, 2016), Гран при за драма на манифестацијата „Битолски книжевни паметења“ (Битола, 2018), награда за преводи/препеви од полски јазик од Здружението на книжевни преведувачи на Црна Гора (Подгорица, 2020) и др. Препеала и превела повеќе поетски и прозни дела на автори од Полска и од Балканот. Се занимава и со фотографија, цртеж, сликарство и дизајн. Свои трудови изложувала на колективни изложби во Србија и Македонија. Живее и создава во Дукла, Полска.

ИСКРА ПЕНЕВА (СРБИЈА) – поезија објавува во книжевни списанија во Србија и странство. Песните ѝ се препеани на повеќе светски јазици. Застапена е во повеќе антологиски избори на српската и македонската литература. Автор е на збирките поезија: „Кутија со девет страни“ (2002), „Оган и пеперуга“ (2004), „Патеви после“ (2006, коавторска поетска книга), „Некаде помеѓу“ (2015) и „Fiori di luce“ (2020, коавторска поетска книга, Италија). Добитничка е на повеќе признанија и награди. Преведува од македонски на српски и обратно. Член е на Здружението на писателите на Србија и на Здружението на новинарите на Србија. Се занимава и со визуелни уметности. Создава кратки музичко-поетски филмови. Нејзините фотографии се излагани на самостојни и групни изложби во земјата и странство.

СУ ЦЕН Лин, ПРОФ. Д-Р. (ТАЈВАН, РЕПУБЛИКА КИНА) – е професор на Катедрата за кинески јазик и литература при Универзитет за образование во Чангуа. Таа е главен и одговорен уредник на списанието „Читање, пишување и поучување“, како и уредник на списанието „Кинески јазик: Месечно“. Пишува и литературни критики. Добитник е на многу награди. Живее во градот Чангуа.

ЖЕРМЕН ДРОГЕНБРОТ (БЕЛГИЈА/ШПАНИЈА) – е меѓународно признат поет, преведувач, издавач и промотор на модерна и меѓународна поезија. Пишува и кратки раскази и книжевна критика, но главно пишува поезија. Има објавено 17 поетски книги објавени во 28 земји. Како основач на белгиската издавачка кука ПОИНТ Едишнс има издадено над 80 избори и антологии на модерна и меѓународна поезија. Има организирано и коорганизирано неколку меѓународни фестивали во Шпанија, коосновач и советник е на Јапонската поетска асоцијација, на Кинеската книжевна асоцијација Хјуфенг и основачки претседател на Шпанската културна фондација ИТАКА која организира еднаш годишно *Поетски вечерни коцрти на ИТАКА*. Го започнал и меѓународниот проект *Поезија без граници* која два пати месечно објавува поезија од поети од цел свет на повеќе од 30 јазици. Има добиено повеќе меѓународни награди, а учествувал на најпрестижните меѓународни поетски фестивали меѓу кои се и Струшките вечери на поезијата и тоа во повеќе наврати во чии изданија му е објавена поетска книга на македонски јазик. Во 2017 година е номиниран за Нобелова награда за литература.

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”

ZVONKO TANESKI, ASSOC. PROF. DR. (SLOVAKIA) – born in 1980. He is a poet, literary translator and critics, redactor, anthologist, doctor of Philology, works as university professor at the Faculty of Philosophy, Comenius University in Bratislava. He is an honorary member of the Independent Writers Club in Slovakia (since 2006), as well as of the Authors and Publicists International Association (APIA) with the seat in Riga – Latvia (since 2014); honorary member of the Slovak PEN Centre (since 2013) and a member since 2018, as well as member of several national and European artistic and scientific institutions, and scientific journals’ editorial boards. He has received many literary and scientific rewards and acknowledgments in Macedonia and abroad, such as: C. R. I. C. for young artists of the Mediterranean and Balkan countries (Reggio Calabria, Italy, 1995), “Aco Karamanov” (Radovich, 1997), “Beli mugri” (Skopje, 2012), golden medal “Poet laureate” (Manilla – Philippines, 2013), rector plaque for his literary and scientific work (Varna, Bulgaria, 2015), “Silver Flying Feather” by the Slovenian Academy of Fine Arts and Literature (Varna Bulgaria, 2018) etc. His books: “Open Gates” (1995), “The Choir of the Rotten Leafs” (2000), “Ridge” (2003), “Chocolates in Portfolio” (2010), “Tenderness without Warrant Paper” (2012) and “Waiting for the History” (2016). He has authored many linguistic papers and books. His work is published in more than 12 languages in approximately 30 countries in the world. He is writing poetry in Macedonian language exclusively.

RAED ANIS AL-JISHI (SAUDI ARABIA) – (an international awarded poet and translator from Qateef-; Saudi Arabia) has an honorary fellowship in writing from Iowa university-USA. A member of advisory committee of exquisite Teacher training plan of national Changua University of Education-Taiwan. Has translated 8 books and published one novel, 10 volumes of poems in Arabic (last one was translated into French and Italian) and two books in English translated several languages and won international awards. The title of his latest book published in English in 2021 is “Clay Tablets in Nietzsche's Cave”.

ŽARKO MILENIĆ, MSC. (RUSSIA/ BOSNIA AND HERZEGOVINA) – born in 1961 in Brčko, Bosnia and Herzegovina. He has published thirty books of poetry, prose, literary critics and essays. His books have also been published in Macedonian, Ukrainian and Armenian. He has been awarded in the region and abroad. Translates literary and other works from English, Russian, Macedonian, Bulgarian, Slovenian and Ukrainian. He has participated in literary and translation events in a numerous countries. He lives in Brčko and Moscow. He is the editor-in-chief of the literary, theater and culture journal "Susreti" from Brčko. He is currently working on his doctorate studies from Russian literature in Moscow.

TZEMIN ITION TSAI, FULL PROF. DR. (TAIWAN, REPUBLIC OF CHINA) – born in Taiwan (Republic of China). As a professor at Asia University (Taiwan), the chief editor of “Reading, Writing and Teaching” academic text, and served as an editor or important position in many international literary journals. He also writes a long-term columns for “Chinese Language Monthly” in Taiwan. Many famous poets of the world through his Chinese translations and introductions were able to be recognized by the people of Taiwan.

Tsai has won many famous literary awards either in his own country or internationally. His literary works have been anthologized and published in books, journals, and newspapers in more than 40 countries by more than a dozen languages. His major works in literature include: "Angel Heart", "My Kick, Kick, Kick", "The Wind Passes Through the Bamboo Forest", "The Mirror in Heart Bottom, The Fog Full of Sky!" etc.

TOM EDWARD PHILIPS, PROF. DR. (GREAT BRITAIN) – a writer, translator and lecturer currently living in Sofia, Bulgaria. His poetry has appeared in a wide range of journals, anthologies, pamphlets and full-length collections including *Hepoznati Prevodi/Unknown Translations* (Scalino, 2016) and *Recreation Ground* (Two Rivers Press, 2012). His translations of contemporary Bulgarian poetry have appeared in *Modern Poetry in Translation*, *Raceme*, *Blackbox Manifold*, *The High Window* and *Balkan Poetry Today*, while his own poetry has been translated into Bulgarian, Macedonian, Serbian, Albanian, Romanian and Italian.

MIHO NONAKA, ASSOC. PROF. DR. (JAPAN/ USA) – is a native of Tokyo and a bilingual poet who has taught English and Creative Writing at Eastern Illinois University and Wheaton College. Her poetry and nonfiction have appeared in *The Iowa Review*, *Ploughshares*, *Tin House*, *Cimarron Review*, *American Letters & Commentary*, among others. She received a Pushcart Prize nomination for poetry in 2007, and her work was chosen by Mark Doty to be included in *Helen Burns Poetry Anthology: New Voices from the Academy of American Poets' University & College Prizes, 1999-2008*. Most recently, a selection of her poems was published in *American Odysseys: Writings by New Americans*. (Dalkey Archive Press).

OLGA LALIĆ-KROWICKA (POLAND) – born in 1980 in Šibenik, Croatia and is of Polish-Serbian descent. She graduated in Serbo-Croatian Studies at the Department of Slavic Studies at the Jagiellonian University in Krakow, Poland. She is an honorary citizen of the imperial city of Sirmium (Sremska Mitrovica) since 2014. and laureate of the "Misaonic" award for 2014. She is the author of about 15 books of poetry, drama and fairy tales. Her works have been translated into several languages and represented in anthologies. She is the winner of about 15 literary awards, including: first prize at the Polish poetry competition (Krosno, 2004), main prize at the Poetry Evenings in Melnik (Bulgaria, 2006), "Golden Circle" for the affirmation of Serbian satire in the world (Belgrade, 2010), the international award "Naji Najman" (Lebanon, 2015), "Literary Wave" at the "Struga's Literary Meetings" (Struga, 2016), Grand Prix for Drama at the "Bitola's Literary Remembrance" festival (Bitola, 2018), award for translations/renditions from the Polish language by the Association of Literary Translators of Montenegro (Podgorica, 2020), etc. She has translated several poetry and prose works by authors from Poland and the Balkans. She also practices photography, drawing, painting and design. She exhibited her works at collective exhibitions in Serbia and Macedonia. She lives and creates in Dukla, Poland.

ISKRA PENEVA (SERBIA) – born in 1980 in Belgrade, Serbia, where she lives and works. She graduated at the Mathematical Faculty. She publishes poetry in periodical and literature journals, as well as anthologies in Serbia and abroad. Her poems are translated in many foreign languages. She is author of the poetry collections: "Box with Nine Sides" (2002), "Fire and a Butterfly" (2004), "Paths After" (2006, co-

authored) and "Somewhere Between" (2015). She has won numerous recognitions and awards. "Somewhere Between" has won the prize "Stojan Hristov" for best poetry book from diaspora awarded within the Struga Poetry Evenings in 2016. In 2018 she won the prize "Josip Eugen Sheta" for best poetry manuscript on the International Festival in Rijeka, Croatia. She is a collaborator at the magazine "Macedonian Light". Translates from Macedonian into Serbian and vice versa. She is a member of the Writers' Association of Serbia and the Association of Journalists of Serbia.

SU JEN LIN, FULL PROF. DR. (TAIWAN, REPUBLIC OF CHINA) – comes from Taiwan and lives in Changhua City. She is a professor and she works in Department of Chinese Language and Literature of National Changhua University of Education more than 20 years. Teaches Chinese Classic Prose, Children's literature, and Reading, Writing and Teaching. Up to now, she has completed more than 90 academic papers. She is a chief editor of "Reading, Writing, and Teaching", at the same time the editor of "Chinese Language Monthly", too. Reading, writing, and traveling are her favorite things. She has won many literary awards and teaching awards. She often writes some book reviews for journals. She always embraces the dream of traveling around the world and had been constantly writing many of the tourism experience into literature. She is a happy teacher, writer, and traveler.

GERMAIN DROOGENBROODT (BELGIUM/ SPAIN) – is an internationally known poet, translator, publisher and promoter of modern international poetry. He wrote short stories and literary reviews, but mainly poetry, so far 17 poetry books, published in 28 countries. As founder of the Belgian publishing house POINT Editions he published more than eighty collections of mainly modern, international poetry. He organised and co-organised several international poetry festivals in Spain, is co-founder and advisor of JUNPA (Japan Universal Poets Association), of the Chinese Huifeng Literary Association and founding president of the Spanish cultural foundation ITHACA organizing yearly *The Poetic Evening Concerts of Ithaca*. He also set up the internationally appreciated project *Poetry without Borders*, publishing twice a month poetry from all over the world in more than 30 languages. He received more than a dozen international poetry awards and is yearly invited at the most prestigious international poetry festivals. He was recommended in 2017 for the Nobel Prize of Literature.

**ПРЕВЕДУВАЧИ / ПРЕПЕЈУВАЧИ /
TRANSLATORS**

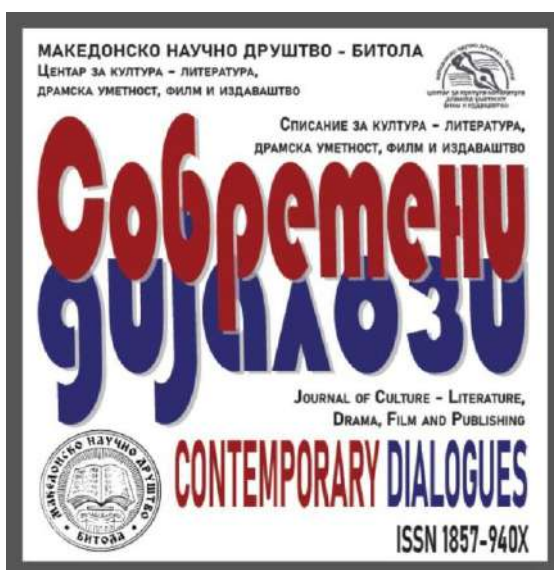
Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska
Стенли Баркан / Stanley Barkan
Салва Гуда / Salwa Gouda
Жермен Дрогенброт / Germain Droogenbroodt
Џејмс Јанг / James Young
Давид Дако Кеџман / David Dako Kecman
Олга Лалиќ Кровицка / Olga Lalić-Krowicka
Весна Мундишевска-Велјановска / Vesna Mundishevska-Veljanovska
Силвана Нешковска / Silvana Neshkovska
Борче Панов / Borche Panov
Раед Анис Алјиши / Raed Anis Aljishi
Зора Русомарова / Zora Rusomarova
Дик Ван Спронсен / Dick van Spronsen
Арјета Сулејмани / Arjeta Sulejmani
Татјана Срцева-Павловска / Tatjana Srceva-Pavlovska

**ЛИКОВНИ УМЕТНИЦИ /
ARTISTS**

Бурхан Ахмети / Burhan Ahmeti
Мери Димовска / Meri Dimovska
Васко Ѓорѓиев / Vasko Gjorgiev
Лутфу Капланоглу (Турција) / Lutfu Kaplanoglu (Turkey)
Маријан Котевски / Marijan Kotevski
Златко Крстевски / Zlatko Krstevski
Звонко Тилев / Zvonko Tilev

„Современи дијалози“ е списание за култура – литература, драмска уметност, филм и издаваштво, чиј издавач е Македонското научно друштво – Битола, и кое успешно егзистира во биотопот на современата македонска и светска литература, култура и уметност, уште од 2013-та година. Излегува еднаш годишно, а објавува творби од македонски и странски писатели од разни жанрови: поезија, проза, драма, прикази, осврти, книжевни критики, рецензии, преводи, препеви и сл., како и дела на истакнати ликовни уметници. Има редакција составена од членови на МНД, како и Меѓународен уредувачки одбор.

“Contemporary Dialogues” (“Sovremeni dijalozi”) is a Journal of Culture – Literature, Drama, Film and Publishing, whose publisher is the Macedonian Science Society – Bitola. It is a journal that successfully exists in the biotope of contemporary Macedonian and world’s literature, culture and art, since 2013. It is issued annually and it publishes works from Macedonian and writers from all over the world in different genres: poetry, prose, drama, reviews, literary critics, translations etc. as well as art works from established artists. The Journal has its Editorial board from Macedonian Science Society’s members and International editorial board.

ДОСЕГАШНИ ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИЦИ НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“:

Зоран Пејковски (Год. I, бр. 1, 2013 г. – Год. III, бр. 3, 2015 г.)
 Весна Мундишевска-Велјановска (Год. IV, бр. 4, 2016 г. – Год. VIII, бр. 8, 2020 г.,
 Год. XIII, бр. 16, 2025 г. – Год. XIII, бр. 17, 2025 г.)
 Даниела Андоновска-Трајковска (Год. IX, бр. 9, 2021 г. – Год. XII, бр. 15, 2024 г.)

EDITORS-IN-CHIEF OF “CONTEMPORARY DIALOGUES” THROUGHOUT THE YEARS:

Zoran Pejkovski (Vol. I, No. 1, 2013 – Vol. III, No. 3, 2015)
 Vesna Mundishevsk-Veljanovska (Vol. IV, No. 4, 2016 – Vol. VIII, No. 8, 2020,
 Vol. XIII, No. 16, 2025 – Vol. XIII, No. 17, 2025)
 Daniela Andonovska-Trajkovska (Vol. IX, No. 9, 2021 – Vol. XII, No. 15, 2024)

СОДРЖИНА / CONTENT

ПРЕДГОВОР	5
PREFACE	6
ПОЕЗИЈА	7
P o e t r y	7
Елизабета БАНДИЛОВСКА / Elizabeta BANDILOVSKA	9
ДЕТЕТО ВО МЕНЕ	9
Александра ЈУРУКОВСКА / Aleksandra JURUKOVSKA	11
ЗАМАНДАЛИ	11
ГРУТКА КОПНО	11
СРЕДЕ	12
ПРЕДЦИТЕ	12
ПОДМЕТНУВАЊА	13
Ѓорѓи КАЛАЈЦИЕВ / Gjorgji KALAJDJEV	14
СКРНА	14
СВОЕГЛАВА ПЕСНА	14
ТРАГАЧ ПО ОДДИШКА	15
НЕСПРАВЕДЛИВОСТ	16
Пунторие МУЧА-ЗИБА / Puntorie MUCHA-ZIBA	17
ГЛАС	17
ЗЕМЈАНИ ГРАДИ	18
Кире НЕДЕЛКОВСКИ / Kire NEDELKOVSKI	19
ВРЗУВАЊЕ	19
ВНАТРЕШНИ ВРАТИ	19
ЛУКАВА ЛЕКСИКА	20
И ГОРАН СТЕФАНОВСКИ Е РОДЕН ВО БИТОЛА	20
ПАЛАТА ЗА ПОЕЗИЈАТА	21
Зоран ПЕЈКОВСКИ / Zoran PEJKOVSKI	22
СЕ УМИРА ЛИ ОД ПРЕМНОГУ САКАЊЕ?!	22
ДВАЕСЕТ И ТРЕТО ПЕЕЊЕ	22
ДВАЕСЕТ И ЧЕТВРТО ПЕЕЊЕ	23
Дејан ТРАЈКОСКИ / Dejan TRAJKOSKI	26
IN THE MOOD FOR LOVE	26
IN THE MOOD FOR LOVE 2	26
LOST IN TRANSLATION	26
CLOSER	27
FLEABAG	27
AMERICAN HONEY	28
IN THE MOOD FOR LOVE	28
ПРОЗА	29
P r o s e	29
Божин АНДОНОВСКИ / Bozhin ANDONOVSKI	31
АХ, ЌЕРАТА ВАША, БРЕ!	31
Цвете ДИМИТРИЕСКА / Cvete DIMITRIESKA	34
ОПИС НА ЕДЕН ЖИВОТ	34
1 – Опис на еден пејсаж	34
2 – Опис на еден лик	35
3 – Опис на една соба	35
4 – Опис на пар	36
5 – Опис на еден ден	37

Елизабета ЈОНЧИЌ / Elizabeta Jonchikj	39
ЧОВЕК ГЛАГОЛ (ХОМО ВЕРБУМ).....	39
Калина МАЈЕСКА / Kalina MALESKA	45
ИЗВАДОК ОД „СВЕТОТ ШТО ГО ИЗБРАВ“	45
Марија МЛАДЕНОВСКА-ДИМИТРОВСКА/ Marija MLADENOVSKA-DIMITROVSKA.....	48
ЛАУРА.....	48
ЛИТЕРАТУРА ЗА ДЕЦА.....	53
Literature for children	53
Љубинка ДОНЕВА / Ljubinka DONEVA	55
ВАКВИ, ТАКВИ, НЕКАКВИ, ИМА ДЕЦА СЕКАКВИ	55
И ДРУГО ВЕСЕЛО ДЕТЕ	55
ЉУБОПИТНО ДЕТЕ.....	55
НАЈУМНИОТ	55
ДРУГАРИ.....	56
ДРСКИ.....	56
ЕЛЕНА	56
ИВО	57
ФРИЗЕР	57
Ели МАКАЗЛИЕВА / Eli MAKAZLIEVA	58
ДОЦНА ЕСЕН.....	58
ЖИВОТНИТЕ ВО ЗИМА	58
КРУЖЕЊЕ НА ВОДАТА.....	59
МОЈОТ ВЕЛОСИПЕД.....	59
ЗЛАТНО СОНЦЕ.....	59
ЛЕТО.....	60
СОГЛЕДБИ.....	61
Observations	61
Анита АНГЕЛЕВСКА / Anita ANGELEVSKA.....	63
СВЕТИ КЛИМЕНТ ВО ВЕЛИКОМОРАВСКАТА КНИЖЕВНА ТРАДИЦИЈА ПОТВРДА ЗА НЕГОВОТО МАЈСТОРСТВО ВО ОРАТОРСКАТА ПРОЗА И ХИМНОГРАФИЈАТА.....	63
Даниела АНДОНОВСКА-ТРАЈКОВСКА / Daniela ANDONOVSKA-TRAJKOVSKA	67
СЕВРЕМЕТО ВО ЖИВИОТ ПРОСТОР (ЗА МОНОГРАФИЈАТА „80 ГОДИНИ НАРОДЕН ТЕАТАР БИТОЛА“ ОД ИВАН ДОДОВСКИ)	67
Милица ДИМИТРИЈОВСКА-РАДЕВСКА / Milica DIMITRIJOVSKA RADEVSKA	71
СКИЦИ НА РЕЦЕПИЕНТОТ ВО ИДЕНТИФИКАЦИЈАТА НА ЧОВЕКОТ ШТО УМУВА ЗА ЧОВЕК.....	71
Златко ЖОГЛЕВ / Zlatko ZHOGEV	75
ОСВРТ ВРЗ КНИГАТА СОБИРАЧИТЕ НА ПЛАСТИЧНИ ШИШИЊА (Скопје: Современост, 2024) од Љубинка Донева	75
Емилија РИСТЕВСКА СТЕФАНОВСКА, Александар СТЕФАНОВСКИ / Emilija RISTEVSKA STEFANOVSKA, ALEKSANDAR STEFANOVSKI.....	77
МУЛТИСЕНЗОРНО УЧЕЊЕ ВО НАСТАВАТА ПО МУЗИЧКА УМЕТНОСТ: СОВРЕМЕНИ ПРИСТАПИ ЗА ПОТТИКНУВАЊЕ НА МУЗИЧКИОТ РАЗВОЈ	77
Васил ТОЦИНОВСКИ/ Vasil TOCINOVSKI.....	83
ГОСПОДАРКА НА ТАГАТА.....	83

АКЦЕНТИ	85
A c c e n t s	85
ОДБЕЛЕЖУВАЊЕ НА 65 ГОДИНИ ПОСТОЕЊЕ НА МАКЕДОНСКО	
НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА	87
ПАРАЛЕЛИ.....	99
P a r a l l e l s	99
Јохана АЈЧИСОН (НОВ ЗЕЛАНД) / Johanna AITCHISON (NEW	
ZEALAND).....	101
ГОСПОЃА ДАСТ НА СКЕНЕРОТ	101
СИ ГО ОСТАВИ СРЦЕТО ВО РЕКАТА АЈОВА	102
НИКОГАШ НЕМА ДА ТЕ ЗАБОРАВАМ, ХОТЕЛ.....	102
Раед АНИС АЈЛИШИ (САУДИСКА АРАБИЈА) / Raed ANIS ALJISHI (SAUDI ARABIA)	104
ЕМБРИОН НА МОЌТА	104
ПОРАДИ ГЛАД	105
ТОЈ СЕ УШТЕ НЕ ЈА ПОСТИГНАЛ СВОЈАТА ЦЕЛОСНА СИЛА	105
Исабел Флорс АПАРИКО (ПИСАБИ), ШПАНИЈА / Isabel Flors	
APARICIO (PISABÍ), SPAIN	107
ПОТОПЕНИОТ БРОД.....	107
Ада АХАРОНИ (ИЗРАЕЛ) / Ada AHARONI (ISRAEL)	108
Господине премиер, кога ли ќе заврши овој кошмар?.....	108
Роза БОЈАНОВА (БУГАРИЈА) / Roza BOJANOVA (BULGARIA).....	109
КРАЈБРЕЖНАТА ЖЕНА	109
Шарл Бодлер (ФРАНЦИЈА) / Charles Baudelaire (FRANCE).....	111
Исповед.....	111
Касимиرو ДЕ БРИТО (ПОРТУГАЛИЈА) / Casimiro De BRITO	
(PORTUGAL).....	113
РАБОТАТА	113
Антун ВАН ДЕН БРАЕМБУШ (БЕЛГИЈА) / Antoon VAN DEN	
BRAEMBUSSCHE (BELGIUM).....	114
ЉУБОВ ВО ВРЕМЕ НА ИЗОЛАЦИЈА.....	114
Ришард ВАСИЛЕВСКИ (ПОЛСКА) / Rishard VASILEVSKI (POLAND)	
.....	115
МОЛЧЕШКУМ	115
РАСПОЛОЖЕНИЈА	116
СЕКОЈ ДЕН	116
Едита ВЛАХОВ (ХРВАТСКА) / Edita VLAHOV (CROATIA)	118
ОСТРОВЧЕ.....	118
КАФЕЗ	118
Златомир ВУЈКО (ХРВАТСКА) / Zlatomir VUJKO (CROATIA)	120
НА КАМЕНОТ НА МОЈОТ ГРАД	120
СПИЈ, ЉУБОВ	120
Гај ГОФЕТ (БЕЛГИЈА) / Guy GOFFETTE (BELGIUM).....	122
ПОЕЗИЈА	122
Петрос ГОЛИЦИС (ГРЦИЈА) / Pétros GOLÍTSIS (GREECE).....	123
ШТО Е ТОА ШТО МЕ СОДРЖИ МЕНЕ?.....	123
„КОЈ НА ПОЕТОТ МУ ЈА ВРАТИ РАКАТА“	123
„ТЕЛО ПО ТЕЛО“	124
Жермен ДРОГЕНБРОТ (БЕЛГИЈА – ШПАНИЈА) / Germain	
DROOGENBROODT (BELGIUM – SPAIN)	125
АНГЕЛА	125

Калина ИЗАБЕЛА ЗЈОЛА (ПОЛСКА) / Kalina IZABELA ZIOLA (POLAND).....	126
НА МРТВИТЕ ПОЕТИ	126
НА ПОЕТОТ	126
ДЛАБОКА ТИШИНА	127
НИЈАНСИ	127
Стефано КАРАНТИ (ИТАЛИЈА) / Stefano CARANTI (ITALY)	128
СЛИКАТА	128
ПОРАКАТА	128
ТАА, ЕФЕМЕРНАТА.....	129
ШТО БИ САКАЛ.....	129
АНГЕЛ ЗАШТИТНИК	130
Ен КЕЈСИ (ИРСКА) / Anne CASEY (IRELAND).....	131
БРИГИТА, БОЖИЦАТА НА СВЕТЛИНАТА	131
Јетон КЕЛМЕНДИ (КОСОВО – БЕЛГИЈА) / Jeton KELMENDI (KOSOVO – BELGIUM)	132
ЕДНА МОЛИТВА ЗА СВЕТОТ, МИР.....	132
УКРАИНА, МЕСТО КАДЕ ЖИВОТОТ И СМРТТА СЕ БОРАТ.....	133
Синиша КОСТЕЛАЦ (ХРВАТСКА) / Sinisha KOSTELAC (CROATIA).....	134
ЕТЕ.....	134
МАКЕДОНИЈА.....	134
Душка КРНИЌ (ХРВАТСКА) / Dushka KRNIJ (CROATIA).....	136
ТАНГО.....	136
ОГЛЕДАЛО.....	136
Хасим КУСРАВШАХИ (ИРАН) / Hashim KHUSRAWSHANI (IRAN) ...	138
ЈАС СУМ ВО ОГЛЕДАЛОТО	138
ЌЕ ДОЈДЕ ВРЕМЕ КОГА ЌЕ ДОЈДЕШ.....	138
ТВОЕТО ЗАМИНУВАЊЕ	139
Ирма КУРТИ (ИТАЛИЈА – АЛБАНИЈА) / Irma KURTI (ITALY – ALBANIA)	140
ТВОЈАТА СЛИКА ПОМЕЃУ МОИТЕ ПРСТИ	140
Ернесто ЛОБО (ПЕРУ) / Ernesto LOBO (PERÚ)	141
ТЕМНА НОЌ.....	141
Мина ЛОЈ (ВЕЛИКА БРИТАНИЈА) / Mina LOY (GREAT BRITAIN)	142
„СВЕЗДЕНОТО НЕБО“ НА ВИНДАМ ЛУИС.....	142
ЗЛАТНАТА ПТИЦА НА БРАНКУШИ	143
СЛЕПАТА ДЕВОЈКА.....	144
Клинт МАРГРЕЈВ (КАЛИФОРНИЈА, САД) / Clint MARGRAVE (CALIFORNIA, USA).....	146
ЕДНАШ ДЕЛЕВ СИД СО БОГ	146
ИЗГУБЕН	147
ВОНЗЕМЈАНИ.....	147
КОГА СМРТТА ПАТУВА	148
Глорија МИНДОК (САД) / Gloria MINDOCK (USA).....	149
ВО МРАЧНИОТ СВЕТ	149
ВОЗДУХ ПОЛН ТАГА	149
МОМЧЕТО	150
ПАЗАРУВАЊЕ	150
Ндабули МУГИШО (ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА КОНГО) / Ndabuli MUGISHO (Democratic Republic of Congo)	152
КРАЛ БЕЗ КРУНА.....	152
ЗЛОТО ВЕКЕ НЕ Е КОМЕДИЈА	152
Фелипе Франко МУЊОЗ (БРАЗИЛ) / Felipe Franco MUNHOZ (BRAZIL) .	154

ЗАСТАНАВ, ТРЕПНАВ; ИЗГУБИВ	154
НАЈПРОФАНАТА СЦЕНА.....	154
Норберто ПАНОНЕ (АРГЕНТИНА) / Norberto PANNONE (ARGENTINA)	156
Jeжи ПЛЕШЊАРОВИЧ (ПОЛСКА) / Jerzy PLEŚNIAROWICZ (POLAND)	157
СМРТТА НА ПРИЈАТЕЛОТ	157
НЕШТО КАКО МОРЕ.....	157
ГО ЗБОРУВАВ СВЕТОТ	158
Клаудија ПИЧИНО (ИТАЛИЈА) / Claudia PICCINNO (ITALY)	159
ОПСЕСИЈАТА НА КОРЕЊАТА	159
ОЧИГЛЕДЕН ОКСИМОРОН	159
ТАТКОВИТЕ ТЕКСТУАЛНИ ПОРАКИ	160
Хани РУВЕЛЕР (ХОЛАНДИЈА) / Hannie ROUWELER (THE NETHERLANDS)	161
ВЕЧЕРНИ СИЛУЕТИ.....	161
Никола УРУКАЛО (ХРВАТСКА) / Nikola URUKALO (CROATIA)	162
САКАМ ДА СЕ БУДАМ	162
САКАМ ДА ЈА СЛУШАМ ТИШИНАТА	163
Маријке ХАНЕГРАФ (ХОЛАНДИЈА) / Marijke HANEGRAAF (THE NETHERLANDS)	164
ВРАЌАЊЕ НА ВЕЧЕРТА	164
Мохамед ХОСНИ ЕЛИВА (ЕГИПЕТ) / Mohamed HOSNY ALIWA (EGYPT)	165
БЕШЕ ВОЈНА И НИШТО ПРЕД ТОА	165
Динко ШКЕВИН (ХРВАТСКА) / Dinko SHKEVIN (CROATIA)	167
МАСЛО.....	167
КАЈ НЕЖНИОТ ТАМАРИС	167
Чао ШУИ (Шон ЧАО), (КИНА) / Cao SHUI (Shawn CAO), (CHINA)	169
ЌЕ ОТСВИРАМ РЕКВИЕМ ЗА ЧОВЕШТВОТО ВО ДИВИНАТА НА ОВОЈ СВЕТ	169
СОНОТ НА ЕРУСАЛИМ	169
РЕДАКЦИЈА НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“	171
EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”	173
МЕЃУНАРОДЕН УРЕДУВАЧКИ ОДБОР НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“	175
INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”	178
ПРЕВЕДУВАЧИ / ПРЕПЕЛУВАЧИ / TRANSLATORS	181
ЛИКОВНИ УМЕТНИЦИ / ARTISTS.....	181

ИЗДАВАЧ / PUBLISHER:

Македонско научно друштво – Битола
Macedonian Science Society – Bitola
<https://mnd-bitola.mk>

ЗА ИЗДАВАЧОТ / FOR THE PUBLISHER:

Ред. проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska,
Full prof., PhD

СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ

СПИСАНИЕ ЗА КУЛТУРА – ЛИТЕРАТУРА, ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

Год. XIII, бр. 17 / Vol. XIII, No. 17 ISSN 1857- 940X

CONTEMPORARY DIALOGUES

JOURNAL OF CULTURE – LITERATURE, DRAMA, FILM AND PUBLISHING

copyright © 2025 МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА

copyright © 2025 MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY – BITOLA

ЛЕКТОР / LECTOR:

проф. д-р Трајко Огненовски / Trajko Ognenovski, Ph. D

ЛИКОВЕН УРЕДНИК / ART EDITOR:

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

КОМПЈУТЕРСКА ОБРАБОТКА / COMPUTER DESIGN

Даниела Андоновска-Трајковска / Daniela Andonovska-Trajkovska

ДИЗАЈН НА КОРИЦА / COVER:

Весна Мундишевска-Велјановска / Vesna Mundishevska-Veljanovska

СЛИКА НА КОРИЦА / PAINTING ON THE COVER:

Васко Ѓоргиев / Vasko Gjorgiev
„Примарно“, обоен гипс / "Primary", colored plaster, 60x60x50 cm, 2025

ПЕЧАТИ / PRINTED BY:

Печатница „Графо Пром“ – Битола / “Grafo Prom” – Bitola

ТИРАЖ / COPIES:

300 примероци / 300 copies

Битола, октомври 2025 г. / Bitola, October, 2025

17

2025

JOURNAL OF CULTURE

- LITERATURE, DRAMA, FILM AND PUBLISHING

